VASILE FETESCU

Educator adevărat

Tehnoredactare şi copertă:
ALINA şi LUCIAN PALADE

VASILE FETESCU

O carte este bună dacă are chiar şi o singură idee folositoare.

Educator adevărat

editura pim
Iaşi, 2004

De acelaşi autor:

- **Preocupări pedagogice** ed. I – Studii şi cercetări psihopedagogice, Imprimeria B.C.U, Iaşi, 1982;
- **Preocupări pedagogice** ed. a II-a (îmbogățită) – Studii şi cercetări psihopedagogice, Editura „Spiru Haret”, Iaşi, 1995;
- **Flori târzii** – proză, versuri, aforisme, Editura „Cutia Pandorei”, Vaslui, 2002;
- **Parfum de spini** – proză, versuri, aforisme, Editura „Pim”, Iaşi, 2003;

ISBN 973-7967-81-X

Cuvânt înainte

Cartea de față însumează un mare număr de eseuri care condensează frânturi din bogata experiență de viață şi didactică a autorului.

Aspectele abordate în *Educator adevărat* intersectează zonele de interes ale începătorilor în *arta didactică*, dar şi ale dascălilor care au acumulat o oarecare zestre de experiență profesională.

Modul didacticist, moralizator de dezvoltare şi interpretare a temelor este departe de intențiile autorului, care doreşte să ajungă la mințile şi inimile colegilor de breaslă, ale cititorilor în general, prin oferta unei lecturi agreabile, interesante şi cu invitații la reflecție.

Depinde de fiecare cititor ce este dispus să rețină din carte şi dacă el este înclinat să vadă, cu precădere, partea plină sau pe cea goală a paharului. Se ştie că nici o carte nu poate satisface toate gusturile şi nu poate acoperi toate ariile de interes. Autorul îşi afirmă disponibilitatea de a-şi însuşi toate observațiile, inclusiv pe cele mai puțin binevoitoare.

După ştiința mea, niciodată cadrele didactice nu au avut în societate un statut privilegiat, nu s-au bucurat de favoruri şi de înalta prețuire, precum alte categorii sociale, pe care mă abțin să le numesc.

Ei, dascălii, şi-au făcut datoria cu dăruire şi sacrificii, şi-au consumat inteligența şi energiile pentru înfăptuirea unei cauze nobile. Cea mai nobilă: educația.

În armonie de idei, am scris pe portativul timpului, cu *note* rotunjite din cuvinte, *romanța* unor trudnice preocupări şi a unei existențe zbuciumate. De-a lungul anilor, la vârsta înțelepciunii, gândurile izvorâte din minte şi încălzite de inimă le-am adunat între coperțile acestei cărți şi le ofer, cu dragoste, generațiilor actuale şi viitoare de cititori.

Nutresc speranța că cei ce vor parcurge paginile cărții *Educator adevărat* nu vor fi dezamăgiți.

Autorul

Mirajul profesiei de învăţător

O componentă de bază a aptitudinii didactice este capacitatea educatorului de a comunica cu clasa de elevi. Acest aspect fundamental al actului educaţional include, alături de limbajul oral (care trebuie să tindă către perfecţiune, spre artă) şi aşa numita comunicare *nonverbală*, aptitudine de mare fineţe, complexitate şi utilitate.

Despre persoanele care vieţuiesc împreună sau care conlucrează vreme îndelungată *se spune că se înţeleg din priviri*. Afirmaţia vizează acele modificări, aparent imperceptibile ale feţei şi ale părţilor ei, gesturile membrelor sau mişcările corpului în ansamblu care, în diverse împrejurări şi pentru unele persoane, au multiple conotaţii.

Mihail Sadoveanu evocă cu măiestrie această însuşire a personalităţii învăţătorului său: „... Uite, şi acum mi se pare că Domnu' nostru a fost un om deosebit. Îi scânteiau privirile şi era şi el mişcat când ne spunea despre mărirea strămoşilor. Când făcea un semn cu mâna, aşa într-o parte, parcă ridica o perdea de pe trecut, şi eu vedeam tot ce spunea glasul lui..."[1]

În aceste meşteşugite cuvinte este surprins un aspect esenţial al comunicării didactice: trăirea afectiv-emoţională a conţinutului transmis şi utilizarea gesticulaţiei şi mimicii ca forme ale comunicării gestuale cu scopul de a sensibiliza sufletele copiilor şi a le face să vibreze. Pentru copilul Sadoveanu, Domnu' Trandafir era un fel de magician, care îşi fascina elevii cu glasul, cu vorbele şi cu gesturile sale. Prin

[1] Mihail Sadoveanu, *Domnu' Trandafir*, în volumul *Prietenul de la catedră*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1962, p. 7.

astfel de mijloace învăţătorul reuşeşte să pătrundă în minţile sărace şi încețoşate ale copiilor ca în nişte încăperi slab luminate, îşi încălzeşte propriul suflet la lumina incandescentă emanată de zecile de ochi aţintiţi asupra sa, se străduieşte să descifreze de pe chipurile contorsionate ale copiilor mirarea, nedumerirea, neputința, ca şi sclipirea scânteietoare a

înțelegerii. Cred că astfel de momente de tensiune intelectuală, în care fluxul emoțional şi spiritual circulă intens, în ambele sensuri (de la învăţător la clasă şi invers), reprezintă mirajul profesiei de învăţător.

Dascălii cu vocaţie – făuritori de personalităţi – construiesc, cu migala şlefuitorului de diamante, edificiile umane şi, prin aceasta, rămân pentru totdeauna în memoria afectivă a învăţăceilor.

Se mai întâlnesc totuşi persoane mature care, deşi au beneficiat în copilărie de truda şi priceperea unui învăţător pentru a deveni ştiutori de carte, nu au înţeles complexitatea şi nobleţea acestei profesiuni. Un episod petrecut cu mulţi ani în urmă mi-a întărit această constatare. Iată-l:

O foarte iscusită şi preţuită învăţătoare de la Liceul „Costache Negruzzi", pe nume Codrina Ludu, mi-a relatat, cu obidă în suflet, că într-o zi de iunie, când încheierea anului

şcolar bătea la uşă, când cu elevii clasei a IV-a pe care o conducea făcea recapitularea finală a materiei pentru a ajuta pe copii să-şi ia zborul spre cursul gimnazial, a venit la ea mama unei fetițe a cărei promovare era incertă, să o roage, încă o dată, să facă în aşa fel ca şi fiica ei să absolve ciclul primar, iar mama să poată face din ea „*măcar o învățătoare*”. Formulată astfel, rugămintea acestei mame a lăsat-o pe eminenta dăscăliță fără replică.

Pentru a-i atenua cât de cât amărăciunea provocată de situația jenantă în care fusese pusă, i-am citit colegei mele un fragment din cartea lui Gala Galaction „Oameni şi gânduri din veacul meu” în care autorul aduce un emoționant omagiu învățătorilor: „Sunt patruzeci de ani între mine, cel de azi, şi aceste cărunte capete de dascăli, rechemate de emanațiunea şi de recunoştința mea! ...Scumpi moşnegi, care m-ați descoperit pe mine mie însumi, modeşti făclieri care ați luminat potecile cugetului nostru odinioară, în anii claselor primare, *cât de sfântă şi mai presus de orice răsplătire îmi apare munca voastră dăscălească!*” (s.n.)[1]

Lumina din sufletele curate, iradiată de ochii iscoditori şi neastâmpărați ai copiilor, reprezintă un îndemn necontenit spre căutări, pentru educatorul cu chemare față de profesia didactică.

Munca desfăşurată în şcoală timp de peste patru decenii m-a condus la convingerea că *cine nu iubeşte copiii şi nu are vocație pentru profesia didactică, nu are ce căuta în sfera activității educative*.

[1] Gala Galaction, *Oameni şi gânduri din veacul meu*, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955, p. 40-41.

Între catedră și bănci

Era mijloc de septembrie, prima zi a unui nou an şcolar. Pentru George Dascălu acest eveniment marca şi începutul carierei sale didactice. După o noapte de somn fragmentat şi încărcat de coşmaruri, îmbrăcat cu costumul special comandat pentru banchetul de absolvire, proaspătul învățător a ajuns cel dintâi la şcoală. Copleşit de emoții, a aranjat pe bănci cărțile pentru clasa I, peste care a aşezat, cu dragoste şi câte o floare pentru fiecare copil. Ştia că va primi în grijă 23 de gâgâlici pe care-i aştepta cu nerăbdare să-i cunoască. Câte necunoscute, câte palpitații la acest început de drum... Cum vor fi copiii, cum se va descurca el în noua sa calitate de învățător, la care a visat de mic copil şi pentru care s-a pregătit cu temei în toți anii de studii la Şcoala normală.

Îi revin în minte sfaturile profesorului său de pedagogie pe care îl prețuia ca dascăl, dar mai ales ca *om*. „Să căutați calea spre sufletele curate ale copiilor, să vă apropiați de ei, să-i înțelegeți şi să-i iubiți! Numai astfel îi veți ajuta să se dezvolte şi să înflorească, sub ochii voştri, ca nişte flori bine îngrijite, iar voi veți rămâne pentru totdeauna în memoria lor afectivă”.

Lui nu-i este indiferent ce îşi vor aminti aceşti 23 de copii, cu ochii luminoşi şi iscoditori, despre primul lor învățător. Propriile sale amintiri despre anii de şcoală primară nu sunt deloc plăcute... O învățătoare în vârstă, veşnic nervoasă şi acră, învăța elevii din două clase, I şi a III-a, în aceeaşi încăpere, îi asurzea cu glasul ei pițigăiat şi strident, cu loviturile puternice produse cu o riglă în catedră, pentru a face

linişte, obiect cu care lovea deseori şi palmele bicisnice ale copiilor care se foiau sau vorbeau, care nu-şi făceau temele sau nu spuneau lecția *ca pe apă*.

Hotărât lucru, el nu va proceda ca fosta lui dăscăliță despre care nu-i face plăcere să-şi amintească. Adevărații educatori, cei cu chemare şi har pentru această nobilă profesie rămân pentru toată viața în mințile şi inimile copiilor. Jean Bart a păstrat o vie şi neştearsă amintire despre învățătorul Ion Creangă.

„Când l-am cunoscut, în copilărie, eu nu eram decât un şcolar mititel în clasa a II-a primară, în vârstă de 8 ani. Creangă era în pragul bătrâneții. Totuşi, îmi aduc destul de bine aminte de el. Printre atâția dascăli severi şi înăcriți, care mi-au chinuit copilăria ani de-a rândul, îmi apare figura blândă şi jovială a lui domnul Creangă, pe care toți băieții îl iubeau. Cu ce dragoste, cu ce căldură, îşi îndeplinea el nobila misiune de luminător !”[1].

Un alt fost discipol al lui Creangă, pe nume Protespin, îşi aminteşte: „La şcoală de obicei venea bine dispus şi, înainte de a începe lecția intra în vorbă cu copiii, întrebându-i ce fel de jocuri mai ştiu, ce au mai făcut pe acasă, ... toate aceste întrebări făcute cu blândețe aveau darul de a face pe copii mai puțin timizi, aşa că de la început se stabilea un fel de apropiere sufletească între copii şi învățătorul lor, ceea ce avea ca urmare că lecțiile ni se păreau ca o continuare a convorbirii prieteneşti dintre noi, copiii, şi bunul nostru învățător”[2].

Atitudinea calmă, binevoitoare a educatorului, manifestată prin răbdare şi înțelegere față de copii, ajutorul acordat acestora pentru a depăşi dificultățile, sunt de natură să micşoreze distanța dintre învățător şi elevi, să-i încurajeze şi să-i apropie, ca parteneri şi colaboratori. Câtă dreptate avea Pestalozzi când afirma: „spre a creşte oameni, înainte de orice

[1] Jean Bart, *Evocări despre învățătorul Ion Creangă* în volumul *Prietenul de la catedră*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1962, p. 15.
[2] Op. cit., p. 16.

ştiinţă şi orice metodă, trebuie să ai inimă”.

Experienţa didactică a demonstrat că lauda şi încurajarea copiilor (întăririle pozitive), sunt incomparabil mai eficiente în educaţie decât ocara, blamul sau corecţia fizică. Şi dresorul de animale de la circ, după o evoluţie reuşită a acestora în arenă, le recompensează cu o mângâiere, o bomboană sau o bucăţică de zahăr.

Distanţa spaţială dintre catedră şi bănci nu trebuie să devină o piedică, o barieră în calea fluxului afectiv-informaţional care trebuie să circule liber în ambele sensuri. Nici apropierea exagerată faţă de elevi nu este benefică pentru un climat de muncă şi comportament disciplinat.

Aceste adevăruri şi multe altele le-a trăit şi le-a înţeles eroul prezentului eseu, slujind cu dăruire de *apostol* profesiunea pentru care a optat şi căreia i s-a consacrat. Cu înaintări şi poticneli, cu bucurii şi întristări, cu victorii şi înfrângeri, George Dascălu şi-a croit anevoie drumul spre înfăptuirea ţelului propus, acela de a-şi făuri un nume, de a se număra printre dascălii iubiţi şi respectaţi de copii, apreciaţi şi stimaţi de părinţi, împliniţi în plan profesional, în viaţa de familie şi în cea obştească.

Începuturi

Țara se afla angajată în cea de a doua conflagrație mondială, secătuită de cheltuielile războiului, iar viața oamenilor de rând, a femeilor şi copiilor era profund marcată de sărăcie, de spaima bombardamentelor şi de listele tot mai lungi cu morți şi dispăruți, publicate de ziarele vremii.

În această atmosferă tulbure, dominată de nesiguranță şi lipsuri, în toamna anului 1942 am început să învăț la Şcoala normală „Al. Vlahuță" din Şendricenii Dorohoiului, la şcoala cunoscutului cărturar şi om de cultură C.N. Iancu, având ca țel declarat să mă fac învățător şi să mă întorc în satul meu natal, Dorobanți, din ținutul Botoşanilor.

Evenimentele istorice care s-au petrecut în intervalul de timp până la absolvire au permis radicalizarea idealului meu profesional. A apărut dorința şi posibilitatea de a continua studiile în învățământul superior şi de a deveni profesor, fapt împlinit odată cu absolvirea, în 1955, a Universității Bucureşti.

Dar cea mai importantă contribuție la formarea mea ca om şi ca educator au avut-o cei opt ani de studii la Şendriceni, şcoală aşezată într-un splendid cadru natural de care m-am îndrăgostit şi de care mă simt legat pentru totdeauna, cu toate că viața petrecută aici n-a fost deloc uşoară. Condițiile de trai şi de învățătură au fost îngreunate de război şi de urmările lui, de cumplita secetă care a lovit Moldova în anii 1946-1947.

Acum, cu mintea şi experiența omului care a trecut prin avatarurile profesiei şi ale vieții, îmi dau seama că dascălii sub oblăduirea cărora m-am format în şcoala normală erau oameni

obişnuiţi, animaţi însă de dorinţa şi voinţa de a face din copiii de ţărani, sănătoşi la trup şi sprinteni la minte, adevăraţi *apostoli* ai satelor, buni învăţători şi înflăcăraţi patrioţi. Ei ne-au insuflat dragostea pentru profesia pe care ne-am ales-o şi ne-au picurat în suflete *spiritul normalist*.

Înclin să cred că pentru a fi un excelent dascăl nu trebuie să fii neapărat savant. Trebuie să stăpâneşti bine specialitatea pe care o predai, să ştii cum să transmiţi, pe înţelesul elevilor cunoştinţele prevăzute de Programele şcolare şi să pui suflet, multă dăruire în treaba pe care o faci. Dascălii noştri înţelegeau că menirea lor nu era doar de a ne ajuta să dobândim cunoştinţele şi abilităţile necesare viitoarei noastre profesii, ci de a ne modela mintea şi inima spre a deveni, la rândul nostru, buni educatori.

În amintirile despre învăţătorul său, Domnu' Trandafir, Mihail Sadoveanu evocă marea bogăţie sufletească a acestuia şi disponibilitatea de a o dărui, cu generozitate, elevilor săi. „Tu bagi de seamă că nu-ţi vorbesc de gramatică şi de aritmetică. Şi nici nu-ţi voi vorbi. Acestea se făceau bine; băieţii învăţau după puterile lor; dar sunt nişte lucruri aşa de neînsemnate când le pui faţă în faţă cu învăţătura cealaltă, sufletească pe care ne-o da Domnu'! Şi ne-o da această învăţătură, nu pentru că trebuia şi pentru că i se plătea, dar pentru că avea un prisos de bunătate în el şi pentru că în acest suflet era ceva din credinţa şi din curăţenia unui apostol."[1]

***

Spre surprinderea mea, mi-am început cariera didactică la o şcoală generală de 7 ani din Bârlad în calitate de director, funcţie pentru care nu aveam nici veleităţi, nici experienţa minimă necesară. În plus, am fost primit de către viitorii colaboratori şi colegi *cu răceală*, cu oarecare ostilitate din

[1] Mihail Sadoveanu, *Domnu' Trandafir*, în volumul *Prietenul de la catedră*, Ed. Tineretului, Bucureşti, 1962, p. 10-11.

partea unora. Înlocuisem la conducerea şcolii o învăţătoare cu experienţă, în prag de pensionare.

Noul meu statut de lider al unui colectiv care manifesta vădit fenomenul de respingere, nu era de invidiat. Tinereţea şi lipsa de experienţă mă dezavantajau. Dar, specialitatea de psihopedagog şi pregătirea iniţială de învăţător m-au ajutat să fiu acceptat şi respectat în scurtă vreme. A fost nevoie de tact şi înţelegere, de răbdare şi înţelepciune, de clarviziune şi fermitate în biruirea dificultăţilor. Am dobândit, astfel, o experienţă utilă care m-a condus la concluzia că aroganţa şi intransigenţa, ca şi toleranţa excesivă şi lipsa de autoritate sunt dăunătoare în actul de conducere.

Sunt convins că debutul în profesia didactică a avut o influenţă pozitivă asupra evoluţiei mele ca profesor şi director la prestigioase şcoli din Iaşi, ca formator al multor generaţii de educatoare şi învăţători.

Din îndelungata activitate de perfecţionare a cadrelor didactice din învăţământul preşcolar şi primar, din datele culese cu prilejul inspecţiilor speciale pentru acordarea gradelor didactice, mi-am format convingerea că de reuşita sau nereuşita debutului profesional depinde evoluţia ulterioară a prestaţiilor educatorului.

Am cunoscut şcoli în care venirea unui proaspăt absolvent (învăţător sau profesor) era transformată într-un eveniment, fiind primit cu bunăvoinţă şi încredere şi ajutat să se integreze în colectiv, în activitatea didactică şi în viaţa comunităţii. Nivelul elevat al activităţii didactice din şcoală îl *obligau* pe noul venit să-şi alinieze conduita şi stilul de muncă la cel al noilor săi colegi, să înveţe din experienţa acestora.

Din nefericire se întâlnesc cazuri în care tânărul absolvent este întâmpinat cu ostilitate dacă directorul vede în el un potenţial candidat la funcţia pe care o deţine şi la care ţine cu orice preţ, ori dacă acesta este numit pe un post sau o catedră deţinute în suplinire de soţia primarului, a preotului sau

a şefului de post, iar în şcoala respectivă domnesc intrigile, bârfele, certurile, singurele schimburi de experienţă fiind cele în domeniul reţetelor culinare.

În asemenea cazuri, noul coleg este izolat, neagreat de către director şi oamenii lui, i se fac tot felul de şicane şi este *sfătuit*, direct sau pe ocolite să-şi găsească un post mai aproape de oraş. Situaţia se agravează dacă în şcoala respectivă sunt iubitori ai lui Bachus, iar noul venit cade în mrejele lor. În acest caz, viitorul lui profesional şi prestigiul de educator sunt în pericol de a-i fi compromise.

Se poate afirma că parcursul profesional al unui debutant depinde de nivelul de aspiraţii al colectivului în care îşi face ucenicia, de capacitatea lui de a rezista tentaţiilor spre vicii, de idealul profesional şi de viaţă pe care şi le-a stabilit.

Tânărul învăţător sau profesor nu trebuie să uite că este educator nu numai al copiilor care îi sunt încredinţaţi, ci şi al părinţilor acestora, precum şi al tinerilor din sat, pentru care trebuie să constituie un exemplu de seriozitate, de muncă şi de comportament civilizat.

Regretatul profesor Alex. Gr. Ostafi, care ne-a călăuzit paşii în însuşirea disciplinelor psihopedagogice şi ne-a introdus în tainele mirifice ale profesiei de învăţător, ne atrăgea deseori atenţia asupra faptului că învăţătorul nu este un simplu funcţionar, el este o personalitate cu înalte răspunderi sociale şi morale, şi nu-i este permis să se compromită sprijinind pereţii cârciumilor sau rezemând gardurile sătenilor care au fete frumoase şi sprinţare.

Aripi frânte

Învățătorul emerit Gheorghe Sireteanu (fie-i țărâna uşoară) mi-a povestit, în obişnuitele noastre întâlniri, un caz tipic privind dificultățile cu care se confruntă tinerii absolvenți de facultăți şi de şcoli normale, când se prezintă la posturi în localitățile rurale.

Cazul la care făcea referire amicul meu s-a petrecut cu mulți ani în urmă în satul Bârsăneşti din județul Iaşi, aşezare izolată, departe de calea ferată şi de alte căi de comunicație, cu gospodării modeste, răzlețite pe povârnişurile a două dealuri, cu ulițe întortocheate şi desfundate, pe care le puteai străbate doar cu cizme în anotimpurile ploioase, cu o şcoală veche, neîncăpătoare şi şubredă, durată puțin după anul 1900.

Tânărul absolvent despre care îmi vorbea era al doilea cadru didactic calificat pentru clasele de gimnaziu, spre bucuria sătenilor care aveau copii elevi, şi a autorităților şcolare, mai puțin pentru cel în cauză, care a ales postul pe baza informațiilor oferite de o hartă a județului. Decepționat şi necăjit, a fost îndrumat să locuiască la o familie de bătrâni nevoiaşi, în camera lor de curat şi, pentru că acolo nu aveau sobă, când a venit frigul i-au oferit profesorului un pat în odaia în care locuiau ei. În plus, când s-au înțeles asupra chiriei, au convenit să-i asigure şi mâncarea.

Într-una din seri, gospodina a pregătit pentru cină obişnuita ciorbă, de data aceasta cu fasole, pe care a servit-o în două străchini: în una pentru musafir şi în alta, ceva mai mare pentru gazde. Când au sfârşit de mâncat, în strachina bătrânilor a mai rămas puțină ciorbă pe care gospodina a răsturnat-o înapoi în oală, urmând să fie consumată a doua zi.

Acest fapt a reprezentat, se pare, picătura care a făcut să se reverse paharul amărăciunilor pe care le-a trăit, aici, tânărul

profesor şi, în clipa aceea, i s-au năruit toate visele şi ambițiile cu care venise să-şi ocupe postul de dascăl, țel pentru care muncise până la sacrificiu în cei patru ani de studii universitare.

La prima oră, în ziua următoare s-a prezentat la director şi l-a anunțat că pleacă să-şi încerce norocul în altă parte... Era asemenea unei păsări căreia, la primul ei zbor, i s-au frânt aripile.

A doua familie

Şcoala normală „Vasile Lupu" Iaşi

Pentru multă lume denumirea de şcoală normală, atribuită instituţiei de învăţământ care pregăteşte învăţători şi educatoare, nu este la îndemână. Mai cunoscută a devenit denumirea de şcoală pedagogică sau liceu pedagogic, pe care a avut-o respectiva unitate de învăţământ după *Reforma* din 1948.

Ca om a cărui pregătire iniţială şi aproape toată activitatea profesională s-au desfăşurat în şcoala normală sunt puternic legat sufleteşte de acesta şi o preţuiesc. După opt ani de învăţătură ca elev la Şcoala normală „Al. Vlahuţă" din Şendricenii Dorohoiului, după 6 ani de dăscălie la Şcoala pedagogică din Bârlad şi alţi 27 de ani la Şcoala normală „Vasile Lupu" din Iaşi, pot spune că ea, Şcoala normală, a devenit pentru mine a doua familie.

Am fost numit la conducerea şcolii ce era pe cale să se nască, la data de 1 iulie 1966, urmând ca în cele două luni şi jumătate, până la 15 septembrie, să întemeiez Liceul pedagogic care, la acea dată fiinţa doar pe hârtie. Şi au fost destule de

făcut pentru ca în ziua inaugurală a anului şcolar 1966-1967 să-i putem deschide cursurile.

Orele se desfăşurau după-amiaza la liceele *Eminescu* şi *Negruzzi*, internatele pentru fete şi băieți funcționau improvizate în două localuri, elevii mărşăluiau de la şcoală la cantină şi de la cantină la internat pe distanțe mari şi pe orice vreme.

Darea în folosință a localului propriu din vecinătatea campusului studențesc Tudor Vladimirescu la mijlocul verii anului 1970 a constituit o mare binefacere pentru întreaga suflare a şcolii. După patru ani de chin în condiții vitrege ne puteam desfăşura activitatea în mod normal în *casa noastră*.

Încadrarea comportamentului elevilor în prevederile regulamentului şcolar, însuşirea cunoştințelor de cultură generală şi profesională cu seriozitate şi răspundere, formarea conştiinței şi a conduitei patriotice, dobândirea *spiritului normalist* şi concretizarea lui în muncă şi în viață au fost principalele repere în educația normaliştilor.

Câteva trăsături emblematice de personalitate trebuie să caracterizeze pe cei îndrituiți să facă educație: integritatea morală şi verticalitatea caracterială, iubirea de profesie şi de țară, trăinicia şi exemplaritatea vieții de familie, spiritul gospodăresc, empatia şi dragostea față de copii etc.

Aşadar, educația în şcoala normală trebuie să se supună unor comandamente sociale, culturale şi etice, altele decât în celelalte şcoli. Ceea ce se petrece în vremurile tulburi ale tranziției pe tărâmul educației, adică indisciplina şi degringolada care s-au instalat şi domnesc slobode, nu pot fi acceptate în şcoala normală, care pregăteşte viitori educatori.

Preocuparea pentru acuratețe în formarea personalității învățătorilor s-a manifestat în şcolile normale de-a lungul existenței lor. Am în față *Decalogul şcolarilor*, publicat în *Anuarul Şcoalei normale* „Vasile Lupu” din Iaşi, pe anul 1929-1930 şi pe care îl transcriu:

„Mă leg:

1. Să-mi țin cuvântul dat;
2. Să ascult cu bunăvoință şi cuviință de cei ce mă îngrijesc şi se străduiesc să-mi dea învățătură şi bună creştere;
3. Să nu tăinuiesc adevărul;
4. Să fiu drept şi cu mine şi cu alții, măsurându-mi vorbele şi faptele;
5. Să cruț pe cei ce suferă şi să ajut, pe cât pot, pe cei căzuți prin nedreptatea soartei;
6. Să fiu curat la port şi la vorbă;
7. Să fiu ordonat şi stăruitor la muncă;
8. Să cinstesc obiceiurile strămoşeşti şi legile țării mele;
9. Să-mi iubesc țara şi neamul ca pe mine însumi;
10. Să-mi amintesc că viața nu începe şi nici nu se isprăveşte cu mine, şi că este o răsplată pentru toți şi toate."

M-am aflat la timona acestei *ambarcațiuni* care se numeşte Şcoala normală „Vasile Lupu" din Iaşi în două dintre momentele cruciale ale existenței ei: prima oară de la 1 iulie 1966, când într-un timp record a trebuit să pregătesc *lansarea ei la apă*, atunci când şi-a redeschis porțile pentru copiii sătenilor din comunele județului Iaşi, până în 1971. Era anul când am sărbătorit prima promoție de absolvenți, când greutățile începutului se cam încheiaseră iar activitatea şcolii intrase oarecum pe făgaş normal. În acel an au început şicanele şi presiunile pentru aducerea la conducerea şcolii a unei persoane care râvnea la o nouă dregătorie după ce, cu puțin timp în urmă pierduse alta, politică.

Şi de data acesta s-a confirmat justețea zicalei „Pe cine nu laşi să moară nu te lasă să trăieşti". Bietul Vasile Mitrofan, inspectorul general de atunci (odihnească-se în pace) mă prevenise asupra felului cum ar putea să evolueze lucrurile, când am acceptat venirea în şcoală a respectivei persoane. În consecință, m-am dat la o parte, considerând că menirea mea ca dascăl este să mă aflu în fața clasei de elevi, nu în funcție

administrativă.

Nu pot să uit însă cum personajul care a venit să instaleze noul director îl *tămâia* pe acesta, fără să spună un cuvânt de mulțumire, măcar din vârful limbii dacă nu din inimă, pentru cel ce a transformat o idee (cea de înființare a Liceului pedagogic) într-o unitate funcțională sub toate aspectele.

Am revenit pentru a doua oară la *timonă* la scurt timp după evenimentele din 1989, când *corabia* noastră se afla în derivă, când democrația şi libertatea mult visate de români se transformaseră în anarhie cvasigeneralizată, când unii colegi dezorientați şi deficitari la capitolul deontologie didactică se erijau în tribuni ai elevilor sau ai personalului ajutător, incitându-i la demonstrații, greve, mitinguri, revendicări absurde şi păguboase. Erau atât de prinşi cu activitatea *revoluționară* încât unii dintre ei *uitau* să mai intre la ore.

Sprijinit de câțiva colaboratori devotați şi inimoşi, am reuşit să readuc *nava* la linia de plutire, să temperez entuziasmul maladiv al unora şi să instaurez o stare de relativă normalitate. Drept recompensă, în preajma datei de 1 septembrie 1992 mi s-a oferit un *cadou-surpriză*: decizia de pensionare, cu toate că eu nu cerusem şi intenționam să solicit o prelungire a activității.

La aproape un deceniu de la *izgonirea* din şcoala ce-mi devenise a doua familie, conducerea Inspectoratului şcolar mi-a acordat, cu prilejul Zilei Învățătorului, *Diploma de Onoare*, însoțită de o frumoasă scrisoare de mulțumire pentru munca prestată în cei peste 40 de ani de activitate didactică. La rândul meu aduc mulțumiri inspectorului general Mihai Dumitriu. Şi, pentru că distincția a venit cu multă întârziere, în cartea mea intitulată „Flori târzii” am dedicat un catren acestui eveniment:

Mi s-a conferit DIPLOMA DE ONOARE
Pentru merite deosebite-n trebi şcolare.
E, de fapt, o recunoaştere tardivă,
Un aconto bun pentru ... colivă.

Acum, ca şi în anii ’90, normaliştii au tendința de-a prelua în comportamentul şi practicile lor conduite şi manifestări ce se petrec în alte şcoli, *uitând* că viitorul lor profesional este cu totul altul şi că acesta impune un profil spiritual bogat şi o moralitate impecabilă. Este de datoria celor ce răspund acum de destinul acestei prestigioase şcoli să asigure pregătirea unor învățători de înaltă prestanță intelectuală şi morală.

Disciplina în școală

Condiție fundamentală pentru buna desfăşurare a activității informativ-formative, disciplina şcolară constă, în esență, în circumscrierea întregii activități în sistemul de instrucțiuni, norme şi regulamente existent. Pentru a-i sublinia importanța, părintele didacticii, J.A. Comenius susținea, pe bună dreptate, că „şcoala fără disciplină este ca o moară fără apă".

Într-o şcoală, la fel ca într-un organism uman sănătos, toate sectoarele şi compartimentele trebuie să funcționeze şi să se asambleze ca piesele unui ceasornic. Orice dereglare sau stagnare într-un sector sau altul afectează activitatea întregului sistem. Cel ce trebuie să vegheze şi să asigure funcționarea acestui „mecanism" microsocial este directorul şcolii, de ale cărui capacități organizatorice şi calități manageriale depinde bunul mers al unității respective. Disciplina în şcoală este o problemă cu multe variabile şi cam cu tot atâtea necunoscute. Realizarea ei trebuie abordată ca un ansamblu, ca un tot, fără artificii şi fără compromisuri.

În şcoală disciplina parcurge un traseu descendent. Pleacă de la înălțimea cabinetului directorial, spre cancelaria profesorilor şi coboară la nivelul claselor de elevi, unde se instalează, ajungând până la fiecare şcolar în parte.

În zadar li se va cere elevilor, de exemplu, să fie punctuali la intrarea în clasă, dacă unii profesori ajung la ore cu întârziere de 10-15 minute. Sunt şi dascăli care se află deja la uşa claselor la care au ore în momentul când clopoțelul anunță

terminarea recreației şi ies din clasă în timp ce se sună de recreație, dând elevilor posibilitatea să se bucure de minutele de odihnă.

Dacă într-o şcoală normele şi regulile de organizare şi desfăşurare a activității sunt încălcate fără să fie luate măsuri de sancționare, dacă hotărârile consiliului didactic şi ale consiliului de administrație nu sunt puse în aplicare, în unitatea respectivă nu se poate vorbi de ordine şi disciplină.

După instaurarea democrației de tranziție în varianta carpato-danubiană, care în concepția multor români este tot una cu anarhia, în şcoli domneşte debandada şi libertinajul, adică indisciplina în forma ei pură, după modelul structurilor administrative şi politice de la toate nivelele.

Cel mai important, mai complex şi mai sensibil aspect al disciplinei şcolare vizează atitudinea şi comportamentul elevilor la lecții.

Disciplina elevilor la orele de curs este dependentă de autoritatea profesorului (învățătorului), de gradul de antrenare a lor în activitățile de învățare, de modul cum educatorul ştie să se impună şi să transforme lecția într-o activitate de învățare colectivă efectivă. În condiții de gălăgie şi dezordine, dispare atenția la lecție, fiind blocate căile de receptare a mesajelor informative transmise de profesori. Vorbind unor elevi neatenți e ca şi cum te-ai adresa unor obiecte neînsuflețite.

Autoritatea de care trebuie să se bucure educatorul pentru a se impune în fața claselor de elevi nu este înnăscută, nu este transmisă genetic, nici nu este obiect de studiu în şcoala normală sau în facultate. Ea se dobândeşte, fiind un corolar al temeinicii pregătiri de cultură generală şi de specialitate, al calităților intelectual-morale şi al experienței dobândite în practica didactică. De o reală autoritate, de un înalt prestigiu se bucură educatorii care şi-au însuşit şi respectă codul de norme al deontologiei didactice.

Personal detest autoritatea impusă prin forță sau prin

mijloace coercitive degradante pentru elevi. Jan Amos Comenius afirma în această privință: „Dorim să lipsească bătaia şi revărsarea mâniei într-o acțiune aşa de sfântă cum este cultivarea sufletelor”[1].

Autoritatea, capacitatea de a stăpâni şi conduce competent activitatea de învățare a unei clase de elevi sunt lucruri esențiale în educația şcolară. Din păcate, nu toți cei ce dobândesc diploma şi calitatea de educatori posedă această abilitate. Mi-a fost dat să cunosc situații greu de imaginat, unele chiar dramatice. O tânără profesoară, fără chemare pentru acest domeniu de activitate, nu reuşea să se impună în fața claselor de elevi, din care cauză în orele ei era un adevărat vacarm, o dezordine totală. Ca să nu plece elevii din clasă aşeza o bancă în dreptul uşii şi punea „paznici” la geamuri pentru a nu fi escaladate de copiii care doreau să iasă la aer.

Un profesor de desen proaspăt absolvent, cu multă sensibilitate artistică dar fără aptitudini didactice, nu reuşea să se impună în fața elevilor. În orele lui era gălăgie şi dezordine de nedescris. Câțiva părinți, preocupați de felul cum învață şi se comportă odraslele lor au venit cu propunerea să asigure ei, prin rotație, disciplina la orele profesorului respectiv.

Educatorii aflați în asemenea situații îşi ies deseori din fire, țipă cu disperare la elevi şi chiar îi lovesc. Se instalează, astfel, o stare conflictuală între copii şi profesori, cu urmări nefaste în plan instructiv-educativ. Demostene Botez, amintindu-şi de învățătorul său Lăzărescu (fără prenume, pentru că, după propria mărturisire, nu l-a ştiut niciodată), ajunge la o constatare extrem de realistă şi de pertinentă: „Copiii au un diabolic spirit de observație. Nimic nu le scapă... nu uită mai târziu, nici până la adânci bătrânețe, nedreptățile, brutalitățile sau cuvintele de ocară ale profesorilor. Poate fiindcă ei, în inferioritate, nu le puteau răspunde şi năduful sapă

[1] J.A.Comenius, *Arta didactică*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 38.

adânc în ei, creând o animozitate nestinsă”[1].

Când educatorul se bucură de aprecierea şi stima elevilor, micile neajunsuri care apar în mod inerent în starea disciplinară a oricărui colectiv şcolar se pot rezolva uşor, elegant şi pedagogic. O vorbă, un gest, o privire pot face ca lucrurile să reintre în normal. Un astfel de procedeu era folosit de învățătorul lui Mihail Sadoveanu, Domnu' Trandafir şi evocat de scriitor în povestirea cu acelaşi titlu.

„Domnu' nostru… se supăra rar şi nu spunea decât două vorbe. Asta-i era mânia cea mai mare:

- Măi, domnule!

Nouă ne venea să intrăm în pământ când ne zicea: Măi, domnule! şi se uita urât la noi.”[2]

Experiența de viață a demonstrat că un lucru început rău se termină şi mai rău. Observația este valabilă şi pentru practica didactică. De aceea se impune ca în partea pregătitoare a fiecărei lecții să se asigure captarea atenției elevilor, crearea disponibilității acestora pentru receptarea şi stocarea cunoştințelor ce urmează a fi dobândite. Aşadar, lecția trebuie să înceapă numai după ce ne-am convins că toți elevii şi-au deschis larg *uşile şi ferestrele minții* şi sunt gata să înceapă învățarea.

Dacă pe parcursul lecției elevii dau semne că şi-au pierdut răbdarea sau au obosit, se recomandă introducerea unor scurte secvențe relaxante, menite să reconecteze intelectul elevilor la tensiunea emoțional-spirituală a activității de învățare.

Există învățători care folosesc, în exces, ca modalități de atragere a atenției elevilor expresiile: *fiți atenți!, faceți linişte!,* care, treptat, îşi pierd rolul stimulativ-imperativ, fiind

[1] Demostene Botez, *Ei ne-au dat lumină*, în volumul *Prietenul de la catedră,* Editura Tineretului, Bucureşti, 1962, p. 33.
[2] Mihail Sadoveanu, *Domnu' Trandafir,* în volumul *Prietenul de la catedră,* Editura Tineretului, Bucureşti, 1962, p. 13.

percepute de copii ca nişte ticuri verbale. În alte cazuri, pentru a acoperi discuțiile ce au loc între elevi, învățătorul vorbeşte din ce în ce mai tare, ca să se facă auzit, elevii, la rândul lor, vorbesc mai tare ca să se audă între ei, astfel că în clasă se produce o gălăgie generalizată, o atmosferă de nesuportat, improprie învățării.

Sunt mai eficiente, în asemenea situații, modelarea vocii şi modificarea intensității vorbirii învățătorului, obligându-i pe elevi să-şi *ascută* auzul, să facă eforturi pentru a percepe toate cuvintele şi fonemele, pentru a pătrunde înțelesul celor comunicate de învățător.

Dascălii cu experiență ştiu că elevii sunt cu atât mai atenți şi mai disciplinați la lecții, cu cât sunt mai intens solicitați în procesul de dobândire a cunoştințelor, nerămânându-le timp să se plictisească sau pentru alte ocupații.

Disciplina şcolară pregăteşte tineretul pentru disciplina muncii profesionale şi pentru disciplina socială. În atitudinea elevilor față de învățătură şi față de munca fizică, în comportamentul lor şcolar, se prefigurează viitorul adult cu răspunderi în plan profesional şi social.

Educator adevărat

Moto:

Poţi fi educator adevărat,
Dacă tu însuţi eşti bine educat;
Pentru că nu poţi altora să dai
Ceea ce nici tu nu ai.

Opţiunea pentru profesiunea didactică este, din păcate, adeseori conjuncturală. Mulţi absolvenţi de liceu devin studenţi la facultăţi cu profil didactic doar pentru că acestea au mai multe locuri sau pentru că examenul de admitere li se pare mai uşor. Alţii, care nu reuşesc să pătrundă în învăţământul superior, sunt angajaţi ca învăţători sau profesori suplinitori la şcolile rurale din localităţi izolate, acolo unde cadrele didactice calificate refuză să meargă.

După un timp, suplinitorii se obişnuiesc cu activitatea didactică şi, neavând alternative, încep să caute o modalitate de calificare şi de stabilizare în interiorul acestei profesiuni.

Marea diversitate a învăţământului postliceal, a învăţământului superior de scurtă şi de lungă durată, de stat şi particular, oferă multiple posibilităţi în acest scop. Aşa se face că tineri care nu s-au gândit până la 19-20 de ani, sau mai mult, că vor deveni cadre didactice (educatoare, învăţători sau profesori), se trezesc, peste ani, dascăli calificaţi cu vechime şi cu examen de definitivare în învăţământ. În mod firesc apar câteva întrebări.

Cine le-a verificat acestor tineri aptitudinile generale şi

speciale necesare pentru a profesa ca educatori?; au ei chemare pentru acest domeniu de activitate?; care este nivelul lor de educație elementară şi general-umană?; le-a controlat cineva starea de sănătate trupească şi sufletească, somatică şi mentală?

Acestea sunt doar câteva întrebări pe care ar trebui să şi le pună cei ce hotărăsc destinele învățământului, al viitorului țării, adică. Dar nu şi le pun. Dacă ar fi preocupați de asemenea probleme nu ar accepta compromisul „umanitar”, care funcționează deseori la încadrarea în învățământ a unor suplinitori: „trebuie să mănânce şi el (ea) o bucată de pâine”. Dar cu ce consecințe?

În felul acesta pătrund în învățământ persoane care nu posedă calitățile minime necesare unui educator, fără pregătire profesională sau, şi mai grav, cu tulburări de comportament sau chiar mentale. De la astfel de „educatori” te poți aştepta la manifestări din cele mai dăunătoare procesului educațional: agresiuni verbale şi fizice asupra elevilor, solicitări de servicii sau bunuri de la elevi şi părinți, utilizarea unui comportament dezonorant.

Greşeli cu urmări grave se fac la angajarea în învățământ a maiştrilor instructori, cei ce desfăşoară lucrările practice cu elevii. Lipsiți de o minimă pregătire psihopedagogică şi metodică, inculți şi fără o educație elementară, mulți dintre ei folosesc în relațiile cu copiii atitudini şi expresii greu de imaginat.

Am cunoscut un asemenea „profesor”, cum pretindea să i se spună, care venea beat la şcoală, fuma şi mânca semințe în timpul orelor scuipând cojile în obrajii elevilor, îi înjura şi-i lovea cu şutul în fund, pe băieți şi fete, fără discriminare.

Cu puțini ani în urmă, de când pregătirea învățătorilor şi educatoarelor a intrat în sfera afacerilor (murdare şi primejdioase), am fost solicitat, în stil pompieristic, să prestez activități didactice la o unitate postliceală privată care pregătea cadre didactice pentru învățământul preşcolar şi primar, cu

dublă specializare (învățător-educator).

Erau admiși să se pregătească în această S.R.L. absolvenți de licee, fără a susține probe eliminatorii de aptitudini, fără vizită medicală, fără concurs de admitere, doar pe baza diplomei de bacalaureat și a taxei de înscriere, destul de consistentă. Așa se face că am găsit în acest „colegiu” *studenți* (cum îi numea în chip flatant patronul) cu bacalaureatul promovat la limită, obținut la cele mai diferite licee, cu vârste cuprinse între 19 și 50 de ani, cu o cultură generală în mare suferință, fără altă motivație decât aceea de a dobândi calificare și stabilitate pe posturile pe care le ocupă sau pe care le vor obține după absolvirea școlii. Cu o astfel de „selecție” e ușor de presupus că între „studenți” se pot afla și persoane cu un sistem nervos labil, cu educație și moralitate precare, cu comportamente și maniere nepotrivite.

Am acceptat solicitarea sus pomenită mânat de dorința de a veni în sprijinul acestor persoane care își caută un loc de muncă dar, în scurt timp, mi-am dat seama că nu am cu cine materializa bunele mele intenții. Elevilor le lipseau cunoștințele elementare de cultură generală care i-ar fi ajutat să înțeleagă și să asimileze noțiunile fundamentale ale disciplinei de specialitate. Erau pasivi, chiar indiferenți și nu manifestau nici un semn de îngrijorare privind examenul de la finele anului școlar. Am găsit explicația acestei stări de lucruri abia la examenul din sesiunea iunie, când elevii mei s-au dovedit contrariați, unii chiar iritați de faptul că nu le-am permis să copieze (ceea ce, probabil, era o practică generală). Drept urmare, aproape jumătate dintre ei au devenit restanțieri. Nici la următoarea examinare nu s-au dovedit mai bine pregătiți și mulți dintre ei nu au promovat. Nu s-au îngrijorat nici de data aceasta. Primiseră, probabil, asigurări că lucrurile se vor rezolva în favoarea lor (doar au plătit!).

Convingându-mă că patronul nu avea nevoie de oameni care să muncească, să asigure calitate pregătirii viitorilor

învățători şi educatoare, ci de angajați care să-l ajute la creşterea veniturilor, am renunțat la activitatea respectivă.

Cele câteva luni de muncă la această S.R.L. au reprezentat o experiență care mi-a dat posibilitatea să văd, din interior, cum o activitate de interes național este transformată într-o afacere ordinară, într-un comerț cu diplome.

Este condamnabilă uşurința cu care politicienii îşi dau girul pentru înființarea unor asemenea şcoli particulare care pregătesc cadre didactice, fără să ia în calcul daunele sociale, pe termen lung, pe care le pot produce acestea.

Se ştie că un învățător cu o pregătire precară, lipsit de o motivație adecvată, va da multe serii de absolvenți ai ciclului primar slab pregătite, pentru care parcurgerea următoarelor trepte de şcolarizare este pusă sub semnul întrebării. Dar nu numai atât. Pierderile din punct de vedere educativ, în asemenea cazuri sunt incomparabil mai mari. Ce fel de educație poate să facă elevilor un învățător cu o personalitate deficitară în compartimentul educație?

Privită sub aceste unghiuri, politica guvernanților în domeniul învățământului în general şi al pregătirii cadrelor didactice, în special, trebuie regândită şi retrasată. Oricâte şcoli ar fi construite sau reabilitate din temelii, oricât de modern şi de funcțional ar fi mobilierul din dotare, oricâte calculatoare, fie ele şi de ultimă generație, conectate la internet ar exista în şcoli, nimic nu dă valoare şi substanță actului educațional dacă nu este realizat de dascăli excelent pregătiți şi superior motivați, dacă nu există educatori adevărați.

Mobilurile învățării

Era iarnă. O lampă de cinci focuri cu petrol, cu sticla afumată, pâlpâia gata, gata să-şi dea duhul. În încăperea joasă, neîncăpătoare, toate cele opt persoane care alcătuiau familia se adunaseră la căldură şi, aşteptând să-şi potolească foamea, mai schimbau o vorbă şi plănuiau treburile pentru a doua zi.

Mie, prâslea al familiei, timpul dintre întoarcerea de la şcoală şi înserare nu-mi ajunsese pentru tras cu sania şi pentru joacă, iar lecțiile rămăseseră nefăcute.

Eram în clasa I şi aveam de transcris un text dintr-o lecție al cărei titlu nu mi-l mai amintesc. La lumina chioară a lămpii, pe un capăt de laiță şi stând în genunchi m-am apucat de scris. Când am ajuns la propoziția „Moşul era mai țanțoş ca un cocoş”, am scris cuvintele *mai* şi *țanțoş* legate între ele. Dându-mi seama de greşeala făcută am exclamat: vai, am legat pe *mai* cu *țanțoş*! Sora mai mare, Hareta, care se afla lângă mine cu o foarfecă în mână a intervenit prompt: *Lasă că le dezleg eu, cu foarfeca!* Toți cei de față au râs, iar acest episod, cu nota sa hazlie a intrat în memoria colectivă a familiei, fiind deseori pomenit.

Ca şcolar la început de drum, scriam şi învățam cu tragere de inimă, eram atent şi participam la lecții, iar din partea învățătoarei primeam laude, nu şi premii, care erau destinate copiilor ai căror părinți se situau pe un palier social sau economic mai înalt. Rămân, totuşi, recunoscător acelor

dascăli ai mei care, în cei şase ani cât am învăţat la şcoala din sat (patru clase primare şi două clase supraprimare), dându-şi seama că din copilul care eram atunci s-ar putea alege ceva, au insistat pe lângă părinţi să mă dea la învăţătură *mai departe*.

Când m-am prezentat la concursul de admitere la Şcoala normală „Al. Vlahuţă" de la Şendriceni-Dorohoi nu făcusem nici un fel de pregătire specială prealabilă. Eram destul de măricel, aveam 13 ani şi puteam să compar învăţătura cu muncile agricole. Opţiunea pentru a merge la şcoală mai departe a venit fără ezitări.

Am pornit cu dorinţa şi hotărârea de a reuşi, urmând să dovedesc pe parcursul anilor de şcoală ceea ce sunt în stare. Am devenit bursier în urma unui concurs şi mi-am menţinut acest statut până la absolvire, iar în cursul superior (clasele a V-a – a VIII-a) m-am situat pe locurile doi şi trei în ierarhia clasei. Învăţam cu sârguinţă şi temeinic, înţelegeam că acest lucru este în folosul meu, că mi se deschid noi orizonturi după absolvirea şcolii, că numai astfel îmi pot împlini idealul profesional, acela de a deveni învăţător.

Dar, de ce învaţă oamenii, fie ei copii, tineri sau adulţi? Care sunt *mobilurile*, *imboldurile*, *impulsurile*, într-un cuvânt ***motivele*** care îi determină să acumuleze cunoştinţe şi abilităţi, comportamente şi atitudini?

Când scriam mai sus că în clasele primare îmi făceam temele şi învăţam *cu tragere de inimă* ca să mă bucur de laudele învăţătoarei, numeam, de fapt, două mobiluri (motive) ale activităţii mele: interesul, atracţia faţă de învăţătură, acesta fiind un motiv intrinsec, şi dorinţa de a fi lăudat, un motiv extrinsec (ce venea din afară).

La şcolarii din clasele I-IV predomină motivele din a doua categorie, exterioare: dorinţa de a primi note bune, de a fi premiant, de a fi lăudat de învăţător şi părinţi, de a se afirma în faţa celorlalţi copii cu care se află în competiţie, de a obţine recompense din partea părinţilor, de a evita pedepsele etc.

Învățătorii care au aprofundat capitolul din Psihologie destinat motivației cultivă învățăceilor lor motive stabile, puternice şi diversificate. Elevii lor vin la şcoală deschişi la suflet, fără rețineri, cu plăcere, îşi pregătesc temeinic temele, participă activ şi cu mult interes la lecții. Clasa de elevi a unui bun învățător oferă, în timpul lecțiilor imaginea unui stup de albine. Fiecare copil munceşte sârguincios, iar la fiecare întrebare se ridică o pădure de mâini agitându-se, care exprimă dorința fiecărui copil de a răspunde.

Mobilurile sau motivele potențează energetic şi afectiv activitatea de învățare (ca de altfel orice activitate umană) şi se dobândesc prin educație. Îmi vine în minte un exemplu.

O mamă îşi duce, cu emoție, fetița la şcoală în ziua inaugurală a clasei I. La despărțire a copleşit-o cu sfaturi şi îndemnuri, iar când a luat-o acasă i-a cerut să-i povestească amănunțit tot ce-a făcut pe parcursul celor patru ore. Printre altele, învățătoarea le-a prezentat copiilor abecedarul şi aritmetica şi le-a făcut recomandări cum să le folosească şi cum să le păstreze.

A doua zi, în graba pregătirilor pentru plecarea la şcoală, mama i-a cerut fetiței să explice imaginile de pe coperțile cărților. Era o verificare a modului cum şi-a însuşit noua şcolăriță „*prima lecție*”, prilej cu care i-a strecurat şi un îndemn: *la şcoală trebuie să mergi totdeauna cu lecțiile bine ştiute, să nu te faci de râs*. În felul acesta a fost pusă prima cărămidă la edificarea unui mobil al învățăturii. Pornită pe un drum bun încă din clasa I, fetița în cauză a avut un parcurs şcolar ireproşabil, dovedind o atitudine pozitivă față de învățătură pe toată durata şcolarității.

Demn de reținut este faptul că nimeni nu se naşte cu dragoste sau repulsie față de şcoală. Mobilurile învățării se formează, se dobândesc la fel ca orice achiziție umană.

Înclin să cred că angajarea tuturor copiilor în activitatea de dobândire a cunoştințelor, încurajarea şi stimularea lor

printr-o gamă variată de mijloace, crearea unei ambianțe de încredere şi de muncă, reprezintă cheia succesului în prestația învățătorului.

Sunt şi copii cu o dotare intelectuală mai modestă, care progresează lent în învățare şi care necesită un tratament special, o atenție sporită. Învățătorul îi descoperă pe aceştia încă din primele zile ale clasei I, lucru uşor de realizat. Reacția imediată a unor dascăli este de a scăpa de ei, fie lămurind părinții să-i mai țină un an acasă, să se *maturizeze intelectual*, fie pasându-i altui coleg, în cazul că se face o echilibrare numerică a colectivelor de elevi sau, şi mai grav, îi neglijează şi-i lasă repetenți. Oricare ar fi procedeul folosit, este incorect. Nu-i consider învățători de elită pe cei care obțin rezultate foarte bune, lucrând numai cu copii aleşi.

Regretatul învățător emerit Gh. Sireteanu în îndelungata sa carieră de dascăl nu a lăsat nici un elev repetent. Se apleca cu înțelegere şi răbdare asupra fiecărui copil care întâmpina dificultăți în învățare, îşi sacrifica după-amiezile pentru a lucra cu aceştia, îi ajuta să progreseze fiecare în ritmul său, încurajându-i şi dându-le, astfel, aripi pentru învățătură în treptele următoare. Copiii care au avut privilegiul de a învăța cu acest mare învățător şi mare OM îi păstrează o neştearsă şi veşnică recunoştință.

Altfel stau lucrurile cu motivele învățării la elevii de gimnaziu şi de liceu. O dată cu creşterea capacității de înțelegere a marilor probleme ale vieții pe măsura lărgirii orizontului de cunoaştere, adolescenții şi tinerii învață sub imperativul altor mobiluri, ghidați de idealuri gnoseologice şi profesionale care corespund structurii intime a personalității fiecăruia. Apar, astfel, interesele pentru aprofundarea unor domenii de cunoaştere sau de activitate, orientarea spre o profesie sau alta, preocuparea pentru elaborarea traseului de viață şi profesional, care devin motive deosebit de puternice.

Aşadar, la vârsta preadolescenței şi adolescenței

predomină motivele intrinseci ale învățării care țin de conştiință, de convingerile, de idealurile fiecăruia. Devenind elev normalist, ştiam cu precizie de unde am plecat şi unde trebuie să ajung, precum şi ce trebuie să fac pentru a-mi îndeplini țelul propus. În condițiile date nu se impuneau intervenții coercitive din partea părinților sau a altor factori. Atitudinea față de şcoală şi față de învățătură fusese trasată, din interior, încă de la concursul de admitere. O dovadă, în acest sens, este şi faptul că în cei opt ani, cât am fost elev la Şendriceni, părinții nu au fost nevoiți să ceară lămuriri despre situația mea la învățătură şi din această cauză nici nu au ştiut cum arată un catalog.

Aceeaşi atitudine față de învățătură aveau toți colegii mei (cu foarte mici excepții), fii de țărani, veniți de pe meleagurile Moldovei, Bucovinei şi Basarabiei, la Şendriceni, să se facă învățători. Nici condițiile precare de viață pe care ni le oferea şcoala, nici urmările dezastruoase ale războiului şi ale secetei care i-a urmat, nu ne-au abătut de la realizarea țelului propus.

Informativ și formativ

Într-o splendidă zi de septembrie, când razele calde ale soarelui se prefirau printre crengile copacilor încărcate încă de podoaba frunzelor, când lumina începea să capete culoarea mierei, iar bătrânul Copou tânjea după animația şi tinerețea de care este invadat în perioada cursurilor universitare, mă plimbam cu amicul şi colegul meu de breaslă, Mihai Anisie, bucurându-ne de vremea frumoasă, de aerul curat, şi discutam ca de fiecare dată, despre cele ce se mai întâmplă în țară şi în lume, despre familie şi multe altele.

Nu lipsesc din obişnuitele noastre şuete nici problemele învățământului şi educației, care, în tranziția originală şi nesfârşită din țara noastră, trec prin prefaceri dramatice. Reforma învățământului în tranziția românească – spune amicul meu – s-a făcut şi se mai face după *inspirația* fiecărui demnitar care se perindă la portofoliul ministerului de resort, operând schimbări de dragul schimbărilor, ca într-o *întrecere socialistă de altădată*. Nu reuşeşte să-şi facă efectul o *inovație*, introdusă de un ministru, pentru că vine altul şi face *schimbarea schimbării*.

În urma unei asemenea „dezbateri" mi-a încolțit ideea acestui eseu care îşi propune câteva precizări şi delimitări terminologice în beneficiul celor ce fac primii paşi în cariera didactică.

Tinerii absolvenți de şcoli normale şi de facultăți, care îmbrățişează profesia de educatori, se află la începutul unui

drum fascinant şi promiţător dar presărat cu dificultăţi neprevăzute. Ei se află în situaţia turistului care, atras de mirificul înălţimilor, se avântă să escaladeze pieptişul unui munte, greu accesibil, fără să dispună de echipamentul şi ustensilele trebuitoare. Pregătirea de specialitate dobândită în anii de studii şi entuziasmul debutantului nu sunt suficiente pentru a face faţă multiplelor şi complexelor solicitări.

Disciplinele psihopedagogice, metodica specialităţii şi practica pedagogică, aflate în mare suferinţă în facultăţile cu profil didactic, nu oferă studenţilor, viitori profesori, cunoştinţele şi abilităţile necesare unui viitor dascăl. Tratate cu superficialitate şi dezinteres de studenţi, (apreciaţi, totuşi, cu note maxime de către profesori), disciplinele destinate pregătirii psihopedagogice a viitoarelor cadre didactice rămân cenuşăresele învăţământului românesc.

Aşa se face că tinerii profesori păşesc în şcoli având o imagine incompletă, uneori deformată despre activitatea pe care urmează să o desfăşoare. Cei mai mulţi dintre ei consideră că pregătirea de specialitate, pentru care au obţinut note mari la examenul de licenţă, le poate asigura reuşita în activitatea la catedră, adică de a-i învăţa pe elevi matematică, fizică, istorie, chimie etc., la nivelul prevederilor programelor şcolare.

Dacă profesorii reuşesc să-i ajute pe elevi să-şi însuşească, la un nivel corespunzător, cunoştinţele cerute de programele de învăţământ, este un lucru foarte bun, dar incomplet. Prin aceasta ei realizează doar latura instructivă, informativă a procesului de învăţământ. Or, educaţia şcolară, în înţeles larg, include, pe lângă componenta informativă, şi latura formativ-educativă, apreciată ca fiind foarte importantă. Mihail Sadoveanu, în amintirile despre învăţătorul său, Domnu' Trandafir, surprinde cu fineţe cel de al doilea aspect, despre care am pomenit mai sus: „Tu bagi de seamă că nu-ţi vorbesc de gramatică şi aritmetică. Şi nici nu-ţi voi vorbi. Acestea se făceau bine; băieţii învăţau după puterile lor; dar sunt nişte

lucruri aşa de neînsemnate când le pui faţă în faţă cu *învăţătura cealaltă, sufletească*, (s.n.) pe care ne-o da Domnu'! Şi ne-o da această învăţătură, nu pentru că trebuia şi pentru că i se plătea, dar pentru că avea un prisos de bunătate în el şi pentru că în acest suflet era ceva din credinţa şi curăţenia unui apostol."[1].

Învăţătura *cealaltă, sufletească*, pe care o oferea cu generozitate elevilor săi Domnu' Trandafir, şi pe care o preţuia atât de mult copilul Sadoveanu, era educaţia ce o primeau copiii de la dascălul lor, căruia îi scânteiau ochii când le vorbea despre faptele de vitejie ale strămoşilor insuflându-le, astfel, dragostea faţă de trecutul neamului, îi învăţa rugăciuni, cântece şi alte multe lucruri care le-au *rămas în suflete ca nişte seminţe bune ce au rodit mai târziu*, le citea poveşti şi basme, îi iubea ca şi cum ar fi fost copiii lui.

Informarea şi formarea, sau în termeni uzuali instruirea şi educarea, sunt componentele fundamentale ale procesului didactic, ale actului educaţional, în sens larg. Între aceste două componente există un raport determinativ reciproc. Învăţarea, acumularea de cunoştinţe (informarea, deci) determină dezvoltarea proceselor şi capacităţilor intelectuale şi motivaţionale antrenate în acest act, şi invers, un nivel mai ridicat al intelectului va facilita şi spori randamentul elevilor în activitatea de învăţare, de informare.

Dacă pentru activitatea de instruire a elevilor există criterii şi instrumente de evaluare, în domeniul formării, al educaţiei, lucrurile nu se prezintă la fel. Neexistând programe analitice pentru componenta formativ-educativă şi nici standarde de cuantificare, dascălii procedează fiecare după cum îi dictează propria conştiinţă.

Aspectele formative ale procesului de învăţământ nu trebuie restrânse doar la educaţia intelectuală. Ele trebuie

[1] Mihail Sadoveanu, *Domnu' Trandafir*, în volumul *Prietenul de la catedră*, Ed. Tineretului, Bucureşti, 1962, p. 10-11.

extinse la toate laturile personalității: morală, estetică, fizică. Obiectele de studiu includ nelimitate valențe educative care, valorificate cu pricepere, cu meşteşug, pot contribui la înflorirea personalității copiilor. Deosebit de actuale rămân cuvintele lui Plutarh: „*Sufletul copilului nu este un vas pentru umplut cu cunoştințe, ci un cămin ce trebuie încălzit*."

Analiza mai amănunțită a educației şcolare evidențiază faptul că între componenta informativă şi cea formativă nu se poate face o delimitare strictă, că ele se întrepătrund şi se condiționează una pe cealaltă.

Am căzut de acord cu amicul meu că o clarificare, pentru tinerii dascăli, a conceptelor vehiculate pe parcursul acestei scrieri, poate fi un câştig pentru calitatea şi eficiența actului educațional.

Pregătirea cultural-artistică a normaliștilor

Cu plăcere şi cu nedisimulată emoţie evoc momente, aspecte şi evenimente pe care le-am trăit şi care mi-au îmbogățit viața şi activitatea în cei opt ani de învățătură la Şcoala normală „Al. Vlahuță” de la Şendriceni-Dorohoi, ani de referință în devenirea mea ca om şi ca dascăl, şi care mi-au influențat benefic întregul parcurs al vieții.

Varietatea reliefului şi neîntrecutele frumuseți ale împrejurimilor şcolii ne tonificau voința şi capacitatea de a rezista condițiilor vitrege în care trăiam şi învățam: căldura extrem de puțină în sălile de clasă şi în dormitoare, în iernile lungi şi grele; apa curentă, de foarte bună calitate, captată şi distribuită prin cădere, printr-un sistem primitiv şi ineficient nu satisfăcea, nici pe departe, nevoile consumului zilnic. O bună parte din apa necesară la bucătărie, spălătorie şi alte utilități o căram de la cişmea cu sacaua noi, elevii. Curentul electric, oferit doar câteva ore seara, produs de un grup electrogen propriu, pe care îl porneau prin impuls de mişcare elevii, era nesatisfăcător. Baia corporală se făcea în mare viteză din cauza rezervei mici de apă caldă (uneori eram nevoiți să ne deplasăm la baia publică a oraşului Dorohoi). Hrana insuficientă, de calitate îndoielnică, oferită după un meniu sărac şi invariabil, era preparată de persoane cu puțin interes şi lipsite de pricepere în arta culinară. În plus, a trebuit să suportăm şi urmările războiului şi ale secetei.

În pofida acestor neajunsuri, animați în permanență de dorința nestrămutată de a deveni învățători, studiam cu îndârjire, ne formam ca viitori profesionişti ai învățământului

primar şi, totodată, ca inițiatori şi organizatori ai vieții cultural-artistice de la sate. Pentru acest din urmă obiectiv, desfăşuram o gamă largă de activități care ne atrăgeau, dar care ne consumau o bună parte din timpul destinat pregătirii lecțiilor.

Corul şcolii, pe şase voci, aborda spre interpretare bucăți corale de mare complexitate şi rafinament (unele destinate formațiilor corale de specialişti), care necesitau un mare număr de repetiții mai întâi pe voci şi apoi în ansamblu. Unele repetiții şi chiar reprezentații erau dirijate de elevi talentați, din clasele mari.

O parte dintre membrii formației corale făceau parte din corul bisericii pentru susținerea slujbelor la care participam, cu regularitate noi, normaliştii, ca şi enoriaşii din parohia Şendriceni.

Corul şcolii, împreună cu celelalte formații artistice, prezenta spectacole în şcoală cu prilejul diferitelor sărbători, pe scenele căminelor culturale din localitățile județului, precum şi pe scena teatrului din Dorohoi. La aceste spectacole sala era arhiplină, formațiile şcolii noastre bucurându-se de meritate aprecieri din partea dorohoienilor.

Pentru că fiecare elev normalist era un potențial dirijor al unei formații corale, el era pregătit în acest sens. Pe lângă faptul că activa în corul şcolii, era obligat să pregătească cu elevii şcolii de aplicație cântecele potrivite pentru vârsta lor şi să prezinte mici programe artistice în fața practicanților, la finele trimestrului.

Cu o parte a ansamblului coral şi cu efective reduse din celelalte formații artistice, ne deplasam în localitățile județului la *cercurile culturale* ale învățătorilor, unde elevi din clasa a VIII-a participau la dezbateri, susțineau conferințe, iar formațiile artistice prezentau programul pregătit pentru această ocazie. În felul acesta, viitorii învățători se familiarizau cu viitoarea profesie, cu activitățile culturale pe care le vor desfăşura.

Formația de dansuri populare, din care făceam şi eu parte, cuprindea un mare număr de membri şi avea un repertoriu bogat ce includea jocuri specifice Moldovei, ca şi Bucovinei. Aproape toți elevii aveau în zestrea lor vestimentară costume naționale, folosite în zilele de sărbători şi la festivitățile prilejuite de date importante din viața şcolii.

Un eveniment cultural de mare amploare, care solicita toate energiile şi priceperea organizatorilor era serbarea din preajma vacanței de iarnă, destinată, cu precădere, datinilor şi obiceiurilor de Crăciun şi Anul nou. Pregătirile pentru acest eveniment începeau cu mult înainte şi se făceau cu toată seriozitatea, cu pasiune chiar.

Veniți la Şendriceni din toate colțurile Moldovei, Bucovinei şi Basarabiei, elevii doreau să adauge programului acestei serbări măcar o părticică din specificul datinilor şi obiceiurilor din zona din care erau. Se perindau prin fața spectatorilor formații de căluți, de capre, de urşi, grupuri de irozi, de colindători şi urători, care de care mai iscusit pregătite şi interpretate.

Cu nostalgie şi cu durere în suflet îmi amintesc cum prietenul şi colegul de bancă pe toată durata şcolii, Jenică Iordache, întruchipa Anul Nou, el fiind un adolescent mic de stat, slăbuț şi simpatic, pe care îl lua în brațe gârbovitul An Vechi. Acest frate de suflet al meu s-a prăpădit, însă, acum mai bine de un sfert de veac.

Dificultatea cea mai mare pentru organizatorii serbării era procurarea costumelor şi a recuzitei. Multe dintre acestea erau aduse de către „artişti” din satele lor, dând farmec şi culoare rolurilor interpretate.

Ca viitori intelectuali, elevii normalişti făceau din lectură o activitate de maximă importanță, folosind în acest scop serviciile bibliotecii şi procurarea de cărți pentru încropirea unei biblioteci personale. Colegii mei, Mihai Munteanu şi Dumitru Tudose au avut privilegiul de a gestiona, timp de mai

mulți ani, fondul de carte al bibliotecii, fapt pentru care erau invidiați şi curtați de cei cărora pasiunea cititului le intrase în sânge. Mărturisesc că cea mai mare parte din achizițiile culturale le-am dobândit în cei opt ani de şcoală la Şendriceni. Citeam aproape în orice condiții. În clasă, în orele de meditație când liniştea era deplină, dar şi în pauze, când fiecare dintre băieți avea preferințele lui: unii cântau la vioară, alții doar chinuiau strunele şi scoteau sunete ce zgâriau auzul, alții îşi exersau vocile sau descifrau notele unei bucăți muzicale pe care o aveam de pregătit pentru ora de muzică vocală, alții susțineau pe violonişti bătând tactul în pupitre, alții se hârjoneau sau jucau *leapşa*. Puterea de concentrare a atenției era aşa de mare asupra acelor citite, încât nu auzeam şi nu vedeam nimic din ceea ce se petrecea în jurul meu. Dar cele mai plăcute şi mai gustate clipe de lectură erau cele petrecute în parcul umbrit şi răcoros unde, concertele păsărelelor care îl populau, dădeau farmec şi imbold acestei captivante ocupații.

Pot spune că plăcerea, pasiunea pentru citit am căpătat-o datorită unei conjuncturi fericite. În sat, pe aceeaşi uliță cu mine locuia un coleg de şcoală normală cu vreo doi ani mai mic, pe nume Neculai Cântec (odihnească-l Domnul în pace pentru că s-a prăpădit în plină tinerețe), ce avea la dispoziție o bibliotecă mărişoară rămasă de la fratele său, învățător, care murise pe frontul de Răsărit. Acest băiat pentru care lectura era o adevărată pasiune, îmi împrumuta şi mie cărțile preferate, pe care le *devoram* în timpul vacanțelor.

Alături de celelalte formații artistice despre care am pomenit, exista şi un taraf de muzică populară, susținut de talentați instrumentişti, taraf ce se primenea mereu, pe măsură ce unii membri părăseau grupul o dată cu absolvirea. În perioada de afirmare a generației mele, sufletul tarafului era Ghiță Severincu, coleg de clasă şi premiant I în toți anii. Era un aprig mânuitor al arcuşului, un bun dirijor şi organizator al formației. Prin nu mai ştiu ce concurs de împrejurări m-am

pomenit şi eu în acel taraf, pentru a ține hangul, folosind vioara pe post de cobză, deşi nu străluceam în acest domeniu.

Intrase în tradiția acestei formații instrumentale ca de ziua directorului nostru, C.N. Iancu, să cânte sub geamurile locuinței lui cele mai frumoase melodii.

De asemenea, la anumite sărbători cântam în sala de mese pe toată durata servirii prânzului de către cele două serii de elevi. Totodată, suita de melodii populare, interpretată de taraf, reprezenta unul dintre cele mai gustate şi apreciate puncte din programele serbărilor susținute în şcoală sau la căminele culturale din comunele județului.

Muzica vocală şi instrumentală erau obiecte de studiu cu o mare valoare formativă în pregătirea viitorilor învățători, a acelora care trebuiau să întemeieze la sate formații corale, chiar şi instrumentale, să le dezvolte copiilor din ciclul primar interesul şi aptitudinile pentru arta sunetelor, dragostea pentru neîntrecutele frumuseți ale folclorului muzical. Elevii şcolilor normale aveau la dispoziție opt ani ca să-şi dezvolte abilitățile muzicale vocale şi instrumentale, pentru a deveni pricepuți organizatori de coruri şcolare sau ale căminelor culturale.

Oare cei care preconizează pregătirea învățătorilor prin colegii universitare cu durata de trei ani s-au gândit că această modalitate este inacceptabilă, avându-se în vedere complexitatea pregătirii învățătorilor şi educatoarelor?

Şcolile normale reprezintă o structură consolidată şi verificată în timp, privind calitatea pregătirii cadrelor didactice pentru învățământul preşcolar şi primar. A renunța la această modalitate în favoarea alteia, prezumtiv mai bună, înseamnă *a da vrabia din mână pe cioara de pe gard*. Ar fi o greşeală monumentală, pe care istoria învățământului o va condamna, cu certitudine.

Evocări de la Șendriceni

Multe amintiri care au străbătut negura anilor ce s-au scurs, şi-au găsit locul în eseurile cuprinse în prezentul volum. Ele pun în lumină aspecte relevante privind modul cum erau pregătiți normaliştii de la Şendriceni pentru profesia de învățător.

Viața de zi cu zi timp de opt ani într-o *familie* cu câteva sute de suflete, aşa cum era cea a Şcolii normale din Şendriceni, cuprindea şi zone mai puțin expuse vederii şefilor, aspecte şi manifestări hazlii care dădeau farmec şi culoare existenței noastre gri şi izolate.

Plecările în oraş erau strict controlate printr-un sistem riguros de evidență, şi numai cu bilet de voie semnat de director. Învoirile generale se dădeau o dată pe lună, dar dacă aveai de rezolvat o problemă *urgentă*, de genul întâlnirii cu fata iubită, recurgeai la un şiretlic. Încălțat cu ciupici şi cu o gheată ruptă în mână, care a mai fost folosită şi de alți elevi în acelaşi scop, te aşezai în şirul celor ce solicitau învoire, aliniați în holul principal al şcolii şi obțineai semnătura mult dorită.

Abia după aceea începea febra pregătirilor vestimentare care cuprindea întreaga clasă. O îmbrăcăminte frumoasă, impecabilă, care să facă impresie, nu era un lucru uşor de realizat. În timp ce *specialistul* clasei îl bărbierea şi tundea pe cel grăbit să ajungă la întâlnire, ceilalți colegi căutau costumul de haine cel mai elegant, la care asortau cămaşa şi cravata, ghetele cele mai bune, lustruite cu cremă *Gladys*, pălăria şi pardesiul le asortau cu ghetele, iar briantina şi apa de colonie, folosite fără zgârcenie, încheiau gama pregătirilor.

Astfel, gătit ca un mire în fața altarului, fericitul îndrăgostit pleca în mare grabă, pe potecile cele mai scurte, ca să nu întârzie la mult visata întâlnire. Colegii urmau să ducă

tratative cu pedagogul şi cu şeful de meditaţie *să nu bage de seamă* ora nocturnă la care respectivul învoit se întorcea din oraş. Ca să se *achite* faţă de colegii care l-au ajutat să arate ca *scos din cutie*, cel în cauză era obligat să povestească, în amănunt *filmul* întâlnirii, *fără înflorituri*.

Pentru elevii din ultimele clase evadările nocturne din internat, cu sau fără ştirea pedagogului erau o practică destul de frecventă. Plecările aveau loc înainte de baricadarea uşilor care dădeau în exterior şi revenirea după ora 6, când uşile se deschideau din nou.

***

Dacă aveai, cu adevărat, o problemă de sănătate, sau dacă voiai să chiuleşti o oră sau mai multe, mergeai la infirmerie, la madam Georgescu, infirmiera, ce semăna cu un butoiaş ştrangulat la mijloc, prevăzut cu două picioare scurte, şi care avea cunoştinţe de medicină cam câte aveam eu despre zborurile cosmice. Pe loc îţi administra o doză zdravănă de purgativ, acesta fiind singurul leac pe care madam Georgescu îl dădea, fără excepţie pentru orice suferinţă, considerându-l, probabil, un fel de *panaceu universal*. La drept vorbind nu prea se merita să înghiţi o lingură de sare amară pentru a evita primirea unei note proaste, dar aşa gândeam noi, cu mintea de atunci.

Fiind o comunitate închisă şi izolată, posibilităţile noastre de comunicare cu exteriorul erau extrem de reduse. În afară de rechizitele şcolare, pe care le cumpăram de la un micromagazin amenajat într-o clădire anexă, şi gestionat de un elev mai mare, nu ne puteam procura nici un fel de alte bunuri trebuitoare decât din Dorohoi. Tutunul îl aducea Miluţă Pavel, un coleg cu un an mai mare, de la prăvălia din satul Ghilia, contra unui comision exprimat într-un număr de ţigări.

Când era învoire generală, cei mai teribilişti dintre noi intrau şi într-o crâşmă murdară şi puturoasă, în care, la mese şubrede şi slinoase, beam nişte vin oţetit şi îndoit cu apă care

ne provoca dureri de cap, tratabile doar cu *miraculosul* purgativ al madamei Georgescu. Întotdeauna eram obsedați de teama de a nu depăşi ora până la care era învoirea.

Năravul fumatului l-am deprins extrem de uşor. După ce am fumat câteva țigări, pentru a le încerca gustul, am devenit dependent de nicotină şi numai după mulți ani, şi cu mari eforturi de voință, m-am debarasat de această patimă. Mult mai târziu mi-am dat seama că eram nişte copii proşti care ne afumam plămânii şi inspiram, odată cu fumul, mirosul pestilențial al unui closet fără apă curentă şi fără scurgere.

În anotimpurile calde şi pe vreme bună mergeam pe dealul din spatele spălătoriei, urcând prin pădure o pantă abruptă care ne punea mari probleme la urcat, dar şi mai mari la coborîre. Acolo, în vârful dealului fumam în aer liber, admiram peisajul care ni se înfățişa privirii, citeam, sau chiar ațipeam, mângâiați de razele blânde ale soarelui.

Când timpul nu era prielnic pentru asemenea evadări în decorul natural mai îndepărtat, foloseam plimbările prin parc, pe malul lacului sau odihna binefăcătoare în insulă, unde meditam şi visam cu ochii deschişi. Erau poate cele mai frumoase clipe de linişte sufletească, de triere şi ordonare a gândurilor, de făurire a proiectelor, de libertate deplină a fanteziei, stimulată de corul alterat de falseturi al broaştelor şi de cântecele melodioase ale păsărelelor adăpostite în sălciile plângătoare.

***

Terenul nostru de sport era situat pe şesul pârâului Buhai, având pe el iarbă cât păr în barba spânului, în schimb, existau spini, bălării şi denivelări din belşug. Acolo ne dezbârnam unghiile de la picioare alergând după o minge roasă şi mereu dezumflată.

La meciurile *oficiale*, cu arbitru dotat cu fluier, apărea o problemă greu de rezolvat: lipsa echipamentului adecvat şi, atunci, recurgeam la paliative. Pentru că chiloții nu erau, pentru

noi, fiii de țărani un accesoriu vestimentar uzual la acea vreme, pentru a fi echipați *corespunzător*, retezam izmenele de deasupra genunchiului, prindeam prohabul cu două agrafe, încălțam tenişii personali sau de împrumut şi încingeam nişte meciuri de pomină. Eu nu eram nici foarte amator, nici prea priceput într-ale fotbalului dar, când nu se găsea altul mai bun, eram cooptat pe post de *bec*, asemănător cu al lui Cristian Chivu.

***

Evenimentul care a întrerupt mersul normal al vieții şi activității noastre la Şendriceni a fost evacuarea şcolii, plecarea în refugiu. O adevărată catastrofă socială care a zdruncinat din temelii viața şi munca oamenilor, a curmat destine, a schimbat cursul istoriei.

Îmi amintesc vag pregătirile febrile pentru plecare, dezorientarea, haosul şi incertitudinea care domneau. Eu nu am plecat cu şcoala în acel exod. A trebuit să o însoțesc pe sora mea Aglaia, învățătoare, care avea doi copii mici şi pleca cu Inspectoratul şcolar județean Botoşani, cu un tren de marfă cu destinația Argeş. Aveam 15 ani neîmpliniți, receptam şi înțelegeam evenimentele cu mintea de copil şi nu reuşeam să cuprind adevărata dimensiune a dezastrului în mijlocul căruia mă aflam.

La Bucureşti, unde trenul nostru trebuia să fie dirijat spre Piteşti, în Gara de Nord domnea debandada şi deruta generală şi arăta ca un adevărat viespar. Când garnitura în care mă aflam părăsea gara, cu direcția Piteşti, urletele sirenelor ne însoțeau şi parcă ne grăbeau să ieşim din raza cumplitului bombardament ce s-a produs în urma noastră. Era ziua de 4 aprilie 1944 când a avut loc cel mai mare bombardament asupra capitalei şi a Gării de Nord. A fost şansa noastră, pentru că nimeni nu poate şti ce s-ar fi întâmplat dacă nu plecam cu doar câteva minute înainte de producerea deflagrației.

Comandamentul pentru refugiați de la Piteşti ne-a

repartizat în comuna Hințești, la vreo 5 kilometri de oraș, un sat mare, cu gospodării frumoase și am locuit într-o cămăruță la Costică Voicu, o familie cu care ne-am acomodat repede și ne-am înțeles bine. Ca toți locuitorii așezării, familia Voicu avea livezi de pruni, făcea mii de litri de țuică, pe care o comercializa și realiza venituri frumoase. Un fapt care m-a frapat era modul cum se scotea țuica din butoiul mare, pe vrană, cu ajutorul unui țoi legat cu sfoară, cu capacitate de 50 sau 100 de mililitri, numit *ciocan*. Gâga Rada, mama gospodarului, mă îmbia uneori și pe mine cu câte o măsură de licoare cu parfum de prune pe care ea o aprecia și o degusta cam des, fiind mai tot timpul cu nasul roșu, ofertă pe care eu o refuzam. Eram prea tânăr pentru a mă deda la asemenea tentații.

În această zonă, toată lumea purta greutățile pe cap, inclusiv găleata cu apă, așezate pe un colac, numit comănac, confecționat din cârpe, destul de gros și moale, pentru a asigura stabilitate obiectelor purtate și pentru a atenua durerea provocată de presiunea ce se exercita asupra calotei craniene. Foarte repede am învățat și eu să duc găleata cu apă pe cap, treabă deloc ușoară pentru un neinițiat. Trebuie să ai un mers lin, cu pași măsurați, cu mlădieri ale trupului astfel ca să previi balansarea găleții și revărsarea apei peste margini.

Când am aflat că școala și colegii mei se află la Craiova, găzduiți la Liceul „Gheorghe Chitu”, am plecat acolo. A fost o adevărată aventură. Trenurile supraaglomerate, cu călători pe scări, pe tampoane și pe acoperișuri, circulau haotic. Mi-am găsit cu greu un loc pe acoperișul unui vagon, unde am fost buzunărit și jefuit de puținul bagaj pe care îl aveam, ajungând la destinație după vreo două zile. După multe căutări am aflat, liceul „Buzești”, unde normaliștii de la Șendriceni erau cazați într-o mansardă și făceau cursuri după-amiază la *Liceul Clasic*. În mansarda de la „Gheorghe Chitu” era aglomerație, mare înghesuială și mizerie. Chiar a doua zi m-am trezit plin de

păduchi şi de râie, de care am scăpat cu mare greutate.

Când a trebuit să revenim în Moldova, eu m-am întors la Piteşti ca să o ajut pe sora mea, cu bagajele şi copiii să ajungă la Botoşani. Până la Iaşi am călătorit cu trenul, dar de aici linia de cale ferată era distrusă în luptele ce s-au dat în acea zonă. Împreună cu colegul Ionică Onofrei, am plecat pe jos, urmărind calea ferată până în satul meu, situat la 5 kilometri de gara Vorniceni. Călătoria a durat vreo trei zile, mergând pe un frig de februarie-martie, şi dormind pe la casele unor săteni cu mila lui Dumnezeu.

Clasa a III-a, începută la Craiova, am terminat-o la şcoala noastră dragă, în condiţii extrem de grele, determinate de războiul devastator.

***

Pe toată durata anilor de şcoală, dar mai ales când copiii erau în cursul inferior, părinţii îşi vizitau odraslele în zilele de duminică sau alte sărbători, pentru a-i vedea, pentru a se informa despre mersul lor la învăţătură şi pentru a le mai aduce câte ceva de mâncare. Aceste vizite erau aşteptate cu înfrigurare şi constituiau un eveniment fericit pentru fiecare dintre noi, ca şi primirea unei scrisori.

De aceea, situaţiile respective erau speculate pentru glume de felul: Vasile Fetescu, ţi-a venit de-acasă! sau Mihai Munteanu, ai o scrisoare la domnu' pedagog! Cel anunţat tresălta de bucurie şi se dezumfla când îşi dădea seama că fusese victima unei păcăleli.

Evenimentele, faptele, împrejurările evocate în aceste pagini, apar acum într-o cu totul altă lumină, după ce s-au filtrat prin straturile temporale, care le-au erodat şi distorsionat, căpătând un parfum nostalgic şi provocând trăiri afective estompate.

O școală a muncii

Şcoala normală „Al. Vlahuță” de la Şendriceni este situată la aproximativ 4 kilometri de oraşul Dorohoi, în partea de nord-vest a acestuia, pe un platou, un fel de terasă tăiată, parcă, în dealul care străjuieşte valea aluvionară a pârâului Buhai. Împreună cu celălalt deal, dinspre soare-răsare, de peste râul Buhai, adăpostesc aşezământul împotriva vânturilor şi furtunilor, şi alcătuiesc un cadru natural de o rară frumusețe.

Impunătoarea clădire a şcolii, construită pe fosta moşie a Obştii agricole „Cănănău” din Şendriceni, cumpărată de Ministerul Învățământului şi destinată acestei şcoli, avea sălile de clasă la parter, dormitoarele la etaj, iar numeroasele construcții anexe se înşirau, ca prinse într-o horă, jur împrejurul clădirii principale.

Ceea ce dădea farmec şi tihnă acestor binecuvântate locuri erau împrejurimile: imensul parc, cu ale cărui frumuseți ne încântam privirile, iar verdeața şi răcoarea lui ne aeriseau plămânii şi ne oxigenau creierul; iazul, în a cărui apă se oglindeau sălciile pletoase şi bisericuța de pe malul dinspre miază-zi; pădurea, care îmbrăca panta abruptă a dealului dinspre apus şi se întindea până spre Ghilia şi Lozna. Parcul, iazul cu insula şi păduricea au fost leagănul visurilor noastre adolescentine, ne-au ascultat spovedaniile şi ne-au alinat sufletele, ne-au redat liniştea în momentele grele şi ne-au vegheat lectura şi timidele încercări literare.

Intrarea pe domeniul aşezământului de la Şendriceni era străjuită de o monumentală poartă, durată şi sculptată în stil maramureşean, care provoca admirație şi impunea respect pentru instituția în care te introducea. Imediat ce treceai de poarta-emblemă, în stânga se afla cişmeaua cu apă limpede şi rece, care ne potolea setea, ne răcorea şi ne da noi forțe pentru

hârjoane şi jocuri, pentru muncă. Da, pentru muncă!

Şcoala normală de la Şendriceni era o şcoală a muncii: muncă intelectuală, menită să-i ajute pe învăţăcei să se întoarcă învăţători în satele lor, şi muncă fizică, de toate felurile, pentru autoîntreţinere şi pentru transpunerea în fapt a principiului educaţiei prin muncă şi pentru muncă. „...cultul muncii şi al pasiunii pentru ea a devenit pentru elevii şi profesorii Şcolii normale o veritabilă călăuză în activitatea lor, pe toate dimensiunile vieţii şcolare şi extraşcolare”[1] afirmă autorii profilului de personalitate *creionat* profesorului emerit Constantin N. Iancu, întemeietorul şcolii.

Cultul muncii, despre care vorbesc autorii profilului sus pomenit, era o realitate, un principiu dominant în viaţa şi activitatea Şcolii normale, o normă educativă acţională. Şi era posibil acest lucru pentru că elevii normalişti veneau din lumea satelor, în care educaţia prin muncă era pe primul plan. Activităţile prestate la şcoală erau, de fapt, o continuare şi o diversificare a muncilor efectuate în familie. De aceea, munca din cadrul şcolii nu prezenta dificultăţi de familiarizare pentru elevi şi nu era considerată o corvoadă.

În planul de organizare a activităţii şcolii erau prevăzute mai multe servicii pentru elevi, care vizau autoservirea. Astfel:

- serviciul la bucătărie;
- căratul apei cu sacaua;
- serviciul pe clasă;
- serviciul pentru predarea şi aducerea lenjeriei de la spălătorie;
- plantonul de noapte pe coridoarele dormitoarelor;
- tăiatul şi aprovizionarea cu lemne a claselor şi dormitoarelor şi altele.

Pe lângă acestea, erau muncile sezoniere la grădina de

[1] Grig. Davideanu, Leon Timofte, în volumul *Şcoala normală de la Şendriceni,* Ed. Litera, Bucureşti, 1978, p. 68.

legume a şcolii, întreținerea şi recoltarea culturilor de pe cele cca. 30 de hectare ale şcolii, întreținerea curățeniei parcului şi curții. Orele de lucru manual se țineau în atelierul de tâmplărie şi erau agreate de noi, elevii, conştienți fiind că, la rândul nostru, îi vom învăța pe copii să execute diferite lucrări.

Timpul consumat cu diversele munci şi servicii reprezenta o parte semnificativă din orele libere sau din cele destinate studiului individual, meditației cum îl mai numeam noi. Îmi face plăcere să precizez că meditația (pregătirea lecțiilor) era lucrul cel mai serios din tot ceea ce făceam noi la Şcoala normală. Aceasta se desfăşura în sălile de clasă, era supravegheată de către un şef de meditație, recrutat dintre elevii claselor din cursul superior, care se impunea cu o autoritate absolută, asigurând un climat de studiu în deplină linişte. Nu se vorbea nici în şoaptă, nu se auzea nici foiletarea cărților sau caietelor, ci doar bâzâitul muştelor. În ultimul sfert de oră al meditației, elevilor le era permis să comunice în şoaptă, să se consulte reciproc, să coopereze la rezolvarea unor probleme. Venerabilul nostru director, prof. C. N. Iancu, făcea controlul meditației, la ore diferite, deschidea uşa fără nici un zgomot, făcea un tur al sălii cu un mers de pisică şi pleca la fel cum a venit. Nu permitea să fie salutat prin ridicarea în picioare spre a nu fi deranjați de la învățare.

Pentru a recupera timpul de studiu consumat cu diverse obligații de muncă, trebuia să procedăm la o mai atentă gospodărire a orelor rămase pentru meditație sau la scurtarea somnului cu o oră sau chiar mai mult, în perioadele încărcate ale anului şcolar (teze trimestriale, teze de sinteză, examene).

Se ştie că la vârsta adolescenței somnul este deosebit de plăcut şi necesar. Din această cauză posibilitatea de a ne trezi singuri, în zorii dimineții, când somnul este cel mai dulce, era exclusă. Cei ce doreau să fie treziți înainte de a suna deşteptarea trebuia să-l *plătească* pe elevul care făcea de planton în ultimul schimb, ca să facă acest lucru. Când reuşeam

să ne dezmeticim din somnul profund, ne echipam în grabă şi ieşeam în îndrăgitul parc unde, în concertul matinal al păsărelelor şi sub mângâierea binefăcătoare a razelor călduţe ale soarelui, ce se strecurau printre coroanele dese ale copacilor, repetam cu glas tare lecţiile. Cu mintea limpede, în aerul tare al dimineţii, randamentul studiului era incomparabil mai mare.

Cu puţine excepţii, elevii Şcolii normale la care eram elev aveau o atitudine pozitivă faţă de învăţătură. Ca fii de ţărani, veniţi la Şendriceni să se facă învăţători, aveau o motivaţie simplă şi clară. Cine nu era sârguincios, nu depunea eforturi pentru a învăţa la nivelul cerinţelor, cu alte cuvinte cine nu *trăgea de carte*, era obligat să se întoarcă în sat şi să *tragă de sapă*.

Şcoala normală, concepută şi statuată ca o *şcoală a muncii*, pregătea pe viitorii învăţători nu numai ca oameni ai cărţii, ca intelectuali ai satelor, dar şi ca viitori gospodari – exemple pentru sătenii în mijlocul cărora trăiau. Iată cum evoca Mihail Sadoveanu, în amintirile despre Domnu' Trandafir, această latură a personalităţii învăţătorului său: „Într-o bună zi, iată că intră pe poarta ogrăzii doi străini. Băieţii din clasă erau cu monitorii. Domnu', în grădină, priveghea la descărcarea unui car cu fân. *Era foarte gospodăros şi-i plăcea să se facă fiecare lucru cu rânduială.*" (s.n.)[1].

***

În cei 27 de ani cât am slujit Şcoala normală „Vasile Lupu" din Iaşi ca profesor, din care aproape 10 ani ca director, am încercat să imprim în pregătirea viitorilor învăţători şi educatoare câte ceva din spiritul şi atmosfera care guvernau viaţa şi munca în Şcoala normală de la Şendriceni. Zadarnic. Treptat, şi tot mai accentuat după 1989, munca a căzut în

[1] Mihail Sadoveanu, *Domnu' Trandafir*, în volumul *Prietenul de la catedră*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1962, p. 11.

dizgrație, a fost ridicat la rang de virtute chiulul, îmbrățișat deopotrivă de elevi şi de mulți profesori. Interesul lor pentru şcoală a scăzut dramatic, preocuparea dominantă fiind descoperirea unor căi facile de emigrare sau de pătrundere în lumea afacerilor. Un catren intitulat „La remorcă” exprimă, cu amărăciune, această stare de lucruri din învățământ:

„De când economia țării e-n derivă,
Dăscălia nu mai este atractivă.
Mulți din cei ce, totuşi, o îmbrățişează,
La discotecă, politică sau bar o remorchează.”[1]

Tot mai puține cadre didactice îşi dedică întreaga capacitate educației generațiilor de copii şi adolescenți. Şi nu fără urmări: nivelul alarmant de scăzut al pregătirii absolvenților de gimnaziu, carențe majore în educația moral-civică a elevilor, creşterea continuă a analfabetismului prin neşcolarizare şi prin abandon şcolar, înlăturarea muncii din arsenalul mijloacelor educative etc.

Şi dacă relele din învățământul românesc vor continua să se înmulțească, unde se va ajunge?

[1] Vasile Fetescu, *Parfum de spini*, Editura Pim, Iaşi, 2003, p. 55.

Reuniuni colegiale

O frumoasă şi emoţionantă tradiţie statornicită în multe şcoli o constituie reuniunile absolvenţilor pentru a aniversa zece, douăzeci sau mai mulţi ani de la despărţirea de colegi, de şcoală. Întâlnirile colegiale sunt organizate mai adesea de absolvenţii şcolilor cu internat, între care s-au legat prietenii trainice de-a lungul anilor petrecuţi împreună ca în sânul unei familii numeroase.

Promoţia 1977 la întâlnirea de 10 ani

Legăturile sufleteşti formate în condiţiile vieţii de internat se menţin peste ani şi-i atrag pe colegi, cu forţă de *magnetism emoţional*, la întâlnirile periodice cu şcoala şi cu dascălii care i-au format.

Trebuie să recunosc că nu mă număram printre profesorii *buni*, aşa numiţii *profesori de comitet*, cum erau numiţi unii colegi în argou şcolăresc. Eram plasat în categoria dascălilor *scorţoşi*, a celor care le cereau elevilor să înveţe şi să aibă un comportament adecvat statutului lor.

După absolvirea şcolii şi confruntarea cu exigenţele profesiei, cu examenele pentru obţinerea gradelor didactice, optica foştilor elevi asupra prestaţiilor didactice ale subsemnatului s-au schimbat radical. Cunoştinţele şi abilităţile dobândite la disciplinele pe care le-am predat i-au ajutat să se integreze în activitatea didactică, să promoveze examenul de definitivare în învăţământ şi să facă faţă cerinţelor gradelor didactice următoare.

Poate şi din aceste motive seriile de absolvenţi, la ale

căror reuniuni colegiale am participat, s-au bucurat de prezența mea, iar eu m-am simțit fericit că sunt din nou în mijlocul lor. Un enunț, care vizează înalta menire a educatorilor dintotdeauna şi de pretutindeni, îmi persistă în memorie şi pe care îl actualizez: „Profesorul, de orice specialitate şi vârstă, trebuie să fie pentru învățăcei o sursă nesecată de informații, de îndemnuri cu finalitate formativă şi nicidecum un emițător de opinii politice, de date autobiografice, de amintiri din viața personală sau de bancuri”[1].

Participând cu puțin timp în urmă la reuniunea unei clase care a absolvit acum 25 de ani, am încercat să descopăr în figurile participanților, deplin maturizate, trăsăturile adolescentine, care le dădeau farmec şi candoare. Nu am reuşit să suprapun înfățişările lor de acum cu chipurile pe care le aveau cu mai bine de un sfert de veac în urmă. Din această cauză, pe câțiva dintre ei, pe care nu i-am mai întâlnit în acest interval de timp, nu i-am recunoscut... Şi m-am întristat. În aspectul lor de acum, în vârsta lor mi-am văzut, ca într-o oglindă încețoşată, dimensiunea reală a vârstei mele.

Promoția 1978 la 25 de ani de la absolvire

Timpul a lucrat intens asupra fizicului lor producând transformări profunde. Activitatea profesională, viața socială şi familială au operat în plan psihic, moral şi comportamental. Cu bucurie am constatat că vorbele lor au măsură şi greutate, limpezime şi înțelepciune. Mi-am dat seama că am în față oameni maturi şi cumpăniți. În spusele lor sunt evocate experiențe profesionale, aspecte din viața de familie, fac

[1] Vasile Fetescu, în *Flori târzii*, Editura Cutia Pandorei, Vaslui, 2002, p. 132.

referiri, cu nedisimulată mândrie, la proprii copii, liceeni sau studenți.

Şi modul de a se distra poartă pecetea timpului scurs de la absolvire. Dansează mai aşezat, cântă melodii pe care le-au îndrăgit ca liceeni, evocă momente hazlii din viața de elevi, se tachinează reciproc fără menajamente şi fără umbră de supărare din partea unora sau a altora.

Cele mai savurate amintiri sunt cele privitoare la năzbâtiile deochiate, care au avut ecou în toată şcoala la vremea respectivă. Au povestit despre felul cum reuşeau să păcălească pe unii profesori sau conducerea şcolii, despre evadările nocturne din internat, cu complicitatea pedagogului, felul cum reuşeau să-şi motiveze absențele *nemotivate*, cum fumau clandestin, cum copiau, folosind metode *inedite*, cu alte cuvinte, evocau tot ceea ce dă varietate, culoare şi farmec vieții de elev intern.

27 mai 2000, cu promoția 1975 la întâlnirea de 25 de ani
în tabăra Muncel

Întâlnirile de promoții sunt o expresie a dragostei şi prețuirii absolvenților pentru şcoală şi dascălii care i-au format, a trăiniciei sentimentelor colegiale care s-au cristalizat de-a lungul anilor de şcoală, o manifestare a *spiritului normalist* pe care l-au dobândit în timpul anilor de studii şi care s-a păstrat şi

amplificat.

Acelaşi *spirit normalist* şi dragostea faţă de şcoală i-au adus la *alma mater* şi pe absolvenţii de acum cincizeci de ani de la Şcoala normală „Vasile Lupu” din Iaşi, pentru o emoţionantă şi, poate, ultimă revedere. Aceşti *veterani*, arătau împovăraţi de ani, cu puteri puţine, îmbrăcaţi în costume ale căror modele şi croială te trimit la moda de cum 25-30 de ani. I-am admirat, totuşi, ca pe nişte adevăraţi eroi care au biruit impedimentele vârstei, ale stării de sănătate, ale distanţelor şi constrângerilor financiare, pentru a veni, cu lacrimi pe obrajii brăzdaţi de riduri, să se întâlnească cu colegii, cu şcoala, cu copilăria şi adolescenţa lor, de mult apuse.

Nutresc convingerea că asemenea manifestări organizate de trecutele generaţii de absolvenţi au efecte educative benefice asupra actualilor elevi şi de aceea ar trebui încurajate, sprijinite şi extinse.

Şendriceni. O parte dintre colegi cu soţiile, la întâlnirea din iulie 1969

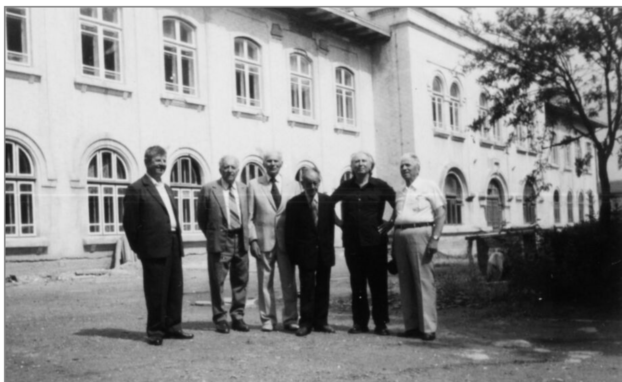
Dreptul la amintiri

Este o însuşire specifică ființei umane de a tezauriza în portofoliul său mnemic evenimente, fapte, întâmplări, trăiri afective, chipuri de ființe dragi, locuri. Aceste achiziții alcătuiesc zestrea personală a fiecăruia, avuția sa cognitiv-afectivă pe care nu i-o poate fura nimeni dar care, din păcate, se erodează, se diminuează în timp.

Cele mai prețioase componente ale acestei bogății sufleteşti sunt amintirile din copilăria timpurie, despre care Jeune Hermite spunea că sunt „realitatea bătrânilor" sau, cum afirma Jean Paul, ele (amintirile) sunt „singurul rai de unde nu putem fi izgoniți".

Despre copilărie a scris ca nimeni altul învățătorul răspopit, Ion Creangă, ale cărui cărți cu povestiri au făcut deliciul primelor noastre lecturi.

Promoția de absolvenți din anul 1950 a Şcolii normale „Al. Vlahuță" din Şendriceni-Dorohoi şi-a dat întâlnire, poate

Şendriceni, revederea din 19 iulie 2003

pentru ultima dată, în ziua de 19 iulie 2003, la o reuniune

colegială. O inițiativă temerară, dacă luăm în calcul că de la absolvire s-au scurs 53 de ani, timp în care mulți dintre cei ce părăseau entuziaşti şcoala acum mai bine de o jumătate de veac au trecut în eternitate, iar alții, cu sănătatea

19 iulie 2003, la picnicul ad-hoc din parc

şubrezită nu s-au încumetat să facă deplasarea. Au venit doar câțiva, cei care au mai avut voința şi puterea să o facă.

Am revenit la *alma mater* să ne întâlnim cu copilăria, să ne potolim setea la izvorul nesecat al amintirilor, să retrăim la alte cote de intensitate momente şi întâmplări din viața de elevi, în ambianța mirifică a Şendriceniului drag. Nu ne-au împiedicat nici osteneala drumului, nici povara anilor, nici şubrezenia sănătății, nici puținătatea banilor.

Cu inimile pline de bucuria revederii, cu ochii încețoşați de vârstă dar şi de emoții, am dat ocol clădirii şcolii, am admirat numeroasele anexe adaptate noului profil al aşezământului, ne-am plimbat pe malul iazului, am adăstat în insula care ne-a inspirat şi legănat visele adolescentine, am înconjurat bisericuța în care am susținut cu corul slujbele duminicale, şi am poposit în frumosul parc, cel care ne-a primit de fiecare dată cu răcoarea şi aerul său paradisiac. Aici s-a desfăşurat, de fapt, scurta noastră întâlnire aniversară, cu un picnic organizat ad-hoc, cu bucate scoase din sacoşele celor prezenți, cu băutură în cantități adaptate restricțiilor vârstei şi

stării de sănătate a participanților, toate udate din belşug cu apa rece şi inconfundabilă de la bătrâna cişmea, apă pe care în anii de şcoală o căram cu sacaua.

Fotografiile făcute cu micul grup de participanți au imortalizat prezența noastră la Şendriceni în ziua de 19 iulie, anul de grație 2003. Sigur că bucuria ar fi fost mai mare şi deplină dacă toți colegii care mai fac umbră pământului ar fi fost prezenți.

La ultimele două sau chiar trei reuniuni nu am putut intra în localul şcolii şi nici în unele dependințe pentru că noii proprietari nu au manifestat solicitudine față de dorința noastră. Mai mult, am întâmpinat dificultăți chiar şi la intrarea cu autoturismele în curtea şcolii!...

Instantaneu în insula visurilor adolescentine

Dumnealor, stăpânii actuali ai domeniului Şendriceni uită că şcoala cu anexele şi împrejurimile ei este în proprietatea noastră afectivă, a celor care ne-am petrecut acolo o bună parte din copilărie, unde am muncit cu mintea şi cu brațele, pe durata celor opt ani petrecuți acolo înfrățiți cu locurile, cu natura înconjurătoare, cu şcoala, şi le purtăm pe toate în suflet, ca pe nişte odoare.

Scurt popas în mirificul parc

Din acest motiv ne socotim îndreptățiți ca, din când în când, să revenim în acest loc drag nouă, să depănăm amintiri, să retrăim emoțional clipe din anii copilăriei şi adolescenței petrecuți acolo. Ne simțim frustrați de dreptul de a avea acces neîngrădit la amintirile noastre şi suntem convinşi că orice instanță morală, căreia ne-am adresa, ne-ar da câştig de cauză.

Ambientul școlar

Moto:

„La om totul trebuie să fie frumos: şi fața, şi îmbrăcămintea, şi sufletul, şi gândurile”.

(A.P. Cehov)

Formarea generației tinere sub multiplele ei aspecte în instituțiile de învățământ se realizează prin acțiunea concertată a întregului personal didactic, didactic ajutător, administrativ şi de îngrijire, precum şi prin tot ceea ce alcătuieşte mediul fizic şi moral în care se desfăşoară procesul educativ: arhitectura şi funcționalul construcției şi mobilierului, aspectul şi gospodărirea exteriorului şi împrejurimilor şcolii, curățenia, ordinea şi disciplina, estetica interiorului, ținuta vestimentară a cadrelor didactice, a elevilor şi personalului auxiliar, natura relațiilor dintre educatori şi educați, modul de comunicare dintre aceştia, adică prin tot ceea ce numim cu o sintagmă puțin uzuală, *ambientul şcolar* în ansamblul său.

A pleda pentru importanța unei ambianțe educative funcționale, afective şi estetice, înseamnă a susține o cauză de mult şi definitiv câştigată. Problema care trebuie să devină un deziderat onorant şi un țel permanent pentru conducerea oricărei instituții educative este optimizarea neîncetată a ambianței educaționale.

Amintirile mă poartă, pe aripile lor, în urmă cu câteva zeci de ani, pe când locuiam şi munceam în oraşul Bârlad. La o şcoală de 7 ani din cartierul Podeni, destul de aproape de centrul oraşului situată cam la o sută de metri de podul

Pescăriei, am cunoscut, poate, cel mai grăitor exemplu de *urât* în ambianța școlară.

Clădirea avea mari dificultăți cu paralelismul planurilor orizontale şi cu verticalitatea pereților. Podelele aveau găuri umplute cu ciment, sobele de teracotă erau crăpate, ferestrele nu se mai închideau bine din cauza înclinării, aveau cercevelele putrede şi se mențineau închise pentru că erau bătute în cuie. În fiecare vacanță de vară, în cadrul lucrărilor de pregătire a şcolii pentru noul an de învățământ, se mai adăuga un strat de var peste cel de pe pereții coşcoviți, se aduceau câteva tone de lemne putrede şi de două ori mai multe tone de lignit praf, nefolosibil la foc, dar care contribuia la creşterea mormanului de cărbune din curte, pe care se jucau copiii şi îşi murdăreau hainele şi încălțările.

Curățenia localului era făcută de Moş Marcu, îngrijitorul şcolii, un bărbat îmbătrânit înainte de vreme din cauza vieții mizere, a fumatului şi a băuturii, care se hrănea mai mult cu resturile de mâncare lăsate de copii în bănci sau aruncate în coşurile pentru gunoi din clase.

Acest personaj pitoresc, Moş Marcu, poseda o *tehnică* specială pentru curățirea sălilor de clasă şi a holului. După ce trăgea cu mătura gunoaiele, peste praful rămas arunca cu găleata păcura, pe care o întindea cu un feleştioc pe toată suprafața podelelor. Făcea, astfel, un lucru cum nu se putea mai rău. Când copiii alergau, praful îmbibat cu miros de păcură şi amestecat cu fumul ce ieşea abundent din sobele crăpate, făceau aerul irespirabil.

Curtea şcolii nu se deosebea cu nimic de maidanul de pe malul Cacainei, un pârâiaş murdar şi rău mirositor care traversa oraşul pe latura sa estică, în apropierea şcolii. Fără trotuare, fără copaci şi straturi de flori, fără iarbă, curtea se umplea de noroi în perioadele ploioase, noroi ce era cărat în şcoală de încălțările copiilor şi pe care îngrijitorul îl rădea cu sapa de pe cimentul coridorului. La toate acestea dacă adăugăm şi starea

jalnică a băncilor, e uşor de presupus că în asemenea condiții nu se putea vorbi de educație pentru ordine, pentru curățenie, pentru frumos.

În ultimii ani treburile m-au purtat prin câteva localități rurale în care şcolile au îmbrăcat haine noi, fie că au fost refăcute din temelii, fie că sunt construcții noi, realizate cu fonduri primite din exterior. Acestea reprezintă o oază de frumos în peisajul rustic moldav. Cu o arhitectură ingenioasă şi funcțională, cu mobilier ergonomic şi tehnică modernă, adecvată noilor cerințe, cu săli şi terenuri pentru desfăşurarea orelor de educație fizică şi pentru practicarea diferitelor sporturi, cu spații verzi şi plantații de arbori şi arbuşti, aceste şcoli oferă condiții optime pentru desfăşurarea unui învățământ de calitate.

Din păcate însă mai sunt multe şcoli din sate care dau semne evidente de bătrânețe, încadrate cu dascăli necalificați, cu mobilier deteriorat, fără sursă de apă curentă şi cu grupuri sanitare primitive. Şi spre aceste şcoli ar trebui să se îndrepte atenția dregătorilor administrativi şi politici, locali şi județeni, pentru că şi acolo învăță copiii noştri, copiii țării.

Educația familială

Familia este considerată ca fiind prima şcoală a copilului iar părinții primii săi educatori. De felul cum este educat copilul în familie, în primii ani de viață, depinde atitudinea lui față de muncă şi față de învățătură, depinde profilul său moral ca om şi cetățean. Educația ce se realizează în mediul social de proveniență îşi pune amprenta asupra tuturor laturilor personalității omului. „Familia reprezintă punctul de plecare, etapa inițială în educația copiilor, etapă care are înrâurire asupra întregii dezvoltări ulterioare a copilului. Poporul a sintetizat importanța acestei etape în educația omului prin următorul enunț: *se cunoaşte până la bătrânețe cine are şi cine nu are cei şapte ani de acasă*”.[1]

Familia este aceea care pune bazele educației copilului, ea trasează liniile directoare ale evoluției lui viitoare. Pentru aceasta, părinții trebuie să ofere copiilor lor un bun exemplu, un model de cinste, de muncă şi de corectitudine. Pentru că, după cum afirma J. Games, *nu-i înveți pe alții ceea ce vrei, nu-i înveți ceea ce ştii, îi înveți ceea ce eşti*.

Nu trebuie să fii specialist în probleme de pedagogie a familiei pentru a face o bună educație propriilor copii. Se întâlnesc situații în care persoane cu înaltă pregătire în domeniul ştiințelor educației săvârşesc grave erori în creşterea şi educația odraslelor lor, după cum multe persoane mai puțin instruite îşi cresc bine copiii şi le dau o educație

[1] Vasile Fetescu, *Preocupări pedagogice*, Editura Spiru Haret, Iaşi, 1995, p. 41.

corespunzătoare, pe baza exemplului pe care li-l oferă, a bunului simț pedagogic şi a învățămintelor dobândite în familiile din care provin.

Familia trebuie să asigure copiilor, pe lângă condițiile materiale necesare creşterii şi dezvoltării normale a acestora, şi o ambianță afectivă, caracterizată prin calm, căldură sufletească, înțelegere şi dragoste măsurată. O atmosferă familială în care domneşte calmul, înțelegerea, respectul şi încrederea reciprocă este benefică pentru creşterea şi dezvoltarea fizică şi psihică a copiilor.

Părinții care se ceartă în prezența copiilor, îşi aruncă reciproc acuze şi injurii sau recurg la violențe fizice, nu îşi dau seama ce traume psihice provoacă micilor ființe nevinovate, câte imagini de coşmar se fixează în memoria acestora. Situația devine de-a dreptul dramatică atunci când copiii, incapabili de a se apăra, sunt supuşi unor agresiuni verbale şi fizice.

Într-un studiu de sociologie rurală intitulat „Altă creştere", eminentul geograf Simion Mehedinți afirma: *Copii mulți – copii buni*. Sintagma astfel formulată exprimă un incontestabil adevăr.

În familiile numeroase din lumea satelor copiii erau crescuți cu mari dificultăți, datorită constrângerilor economice, dar educația lor se făcea mai uşor. Dragostea părinților era dispersată, nu focalizată ca în cazul copilului unic, organizarea strictă a vieții şi muncii contribuia la formarea spiritului de solidaritate şi cooperare iar influența copiilor mai mari asupra celor mai mici era, în majoritatea cazurilor, pozitivă. Antrenarea tuturor copiilor, de la cel mai mare până la cel mai mic în activitățile gospodăreşti, rezolvarea problemelor majore de viață ale familiei cu implicarea tuturor membrilor ei, jocurile şi glumele, sărbătorile şi distracțiile, colorau şi îmbogățeau viața spirituală în familie şi contribuiau la sudarea legăturilor sufleteşti, a dragostei frățeşti.

Pentru a fi un mediu educativ favorabil, în viața de

familie trebuie să domnească disciplina, munca, ordinea, cinstea, corectitudinea, să existe un cod de norme şi reguli căruia să i se supună toţi membrii grupului familial.

***

Împovărată de griji, de muncă şi de lipsuri, biata mama avea puţine clipe de linişte, de tihnă sufletească. Trebuia să îmbrace şi să hrănească mulţi copii, să-i spele şi să-i cârpească, să toarcă şi să ţese pentru că toată lenjeria de corp şi îmbrăcămintea erau făcute din pânză şi stofe lucrate în casă.

Fiind mulţi copii, obiectele de îmbrăcăminte nu erau abandonate după ce nu se mai potriveau celui pentru care au fost făcute. Acestea erau cârpite şi trecute la fraţii tot mai mici şi purtate până ce, cu petic peste petic, nu li se mai cunoştea forma şi culoarea iniţiale.

În grija mamei erau treburile casnice şi strunirea copiilor, în vreme ce tata, însoţit de fraţii mai mari, trudea la muncile câmpului. În relaţiile cu noi, copiii, mama manifesta o atitudine fermă şi intransigentă. Nu admitea nici cea mai mică abatere de la regulile şi cerinţele ei. Nu-mi amintesc ca vreunul dintre fraţi să fi îndrăznit să încalce vreo poruncă, sau să o înfrunte cu vorba. Era ca un comandant în fruntea unei oşti bine instruite şi disciplinate, iar tata o aproba şi o susţinea întru-totul. Nici nu s-ar fi putut altfel.

În toate gospodăriile săteşti, de primăvara timpuriu şi până toamna, târziu, mâncarea era preparată la o sobă primitivă, construită într-un loc mai ferit din curte şi protejată împotriva arşiţei şi ploilor de un acoperiş improvizat, evitându-se, astfel, căldura excesivă în odaia de locuit şi invazia roiurilor de muşte.

La această *bucătărie* de vară mama pregătea mâncarea folosind pentru foc strujenii rămaşi de la hrana vitelor, beţe şi cioate de floarea soarelui, hripca rezultată de la tăiatul viei şi chiar paiele care au servit ca aşternut la animale. Pentru menţinerea şi înteţirea focului în sobă, se folosea de un băţ din

lemn de corn, uşor şi îndemânatic. Acest băț era pentru mama un *instrument* indispensabil şi multifuncțional. Cu el arunca după câinii, pisicile şi găinile care dădeau iama prin oale, străchini şi alte ustensile folosite la gătit, cu el lua în primire vitele când veneau de la cireadă, cu el intervenea pentru a tempera hârjoana sau certurile dintre noi, copiii, când acestea luau proporții, şi tot cu el *miluia* pe acela dintre noi care, trimis după apă sau după de-ale focului, *uita* să se mai întoarcă.

Datorită utilității lui, bățul de la hornoaică era păstrat cu mare grijă iar dacă ardea sau se rupea era înlocuit imediat.

***

O frumoasă tradiție statornicită odinioară în satul meu era aceea ca fetele de 15-16 ani să fie scoase la horă, *să iasă în lume*, lumea satului. Evenimentul marca intrarea fetelor în atenția flăcăilor care începeau să se gândească la alegerea viitoarelor mirese. De regulă, mamele acestor tinere erau prezente pe toloacă, locul din centrul satului unde se organiza hora, şi urmăreau cu emoții băieții care au pus ochii pe fiicele lor.

Surorile mele primeau permisiunea să meargă la *joc* (aşa era numită la noi în sat petrecerea pentru tineri), dar cu porunca straşnică să se întoarcă acasă înainte de asfințirea soarelui. Dacă se întâmpla, cumva, să întârzie chiar şi numai câteva minute, mama o lua pe vinovată în primire de la poartă, cu acelaşi băț despre care am vorbit mai sus.

Cu gândul la ceea ce se întâmplă astăzi cu adolescentele care îşi petrec nopțile în cafenele, baruri, discoteci sau case cu iz de dezmăț, unde băieții şi fetele fumează, consumă băuturi alcoolice de-a valma şi se dedau la fel de fel de orgii, apreciez că țăranul de altădată proceda înțelept, era stăpân pe copiii lui, pe care îi creştea în cultul pentru muncă şi al credinței, şi *clădea veşnicia* , despre care Blaga spune că s-a născut la sat. Iar eu cred că avea dreptate.

O viață de familie închegată şi armonioasă se constituia

într-un model pentru familiile pe care şi le întemeiau, la rândul lor, copiii. Tinerii care din diferite motive au crescut şi s-au maturizat în instituții de ocrotire pentru minori, întâmpină dificultăți atunci când ajung să-şi constituie o familie. Ei nu dispun de un model de viață familială, pe care să-l urmeze în acest complex şi dificil demers. Creşterea şi educarea copiilor aflați în dificultate în unități mici de ocrotire de tip familial, cu asistenți maternali, competenți şi sufletişti, este, cred, o soluție acceptabilă din acest punct de vedere.

Tinerii care au beneficiat de o bună educație în familie au mai multe şanse de a se realiza în plan profesional şi familial, atunci când îşi iau zborul spre orizonturile încărcate de dificultăți şi de neprevăzut ale vieții.

Greșeli

Errare humanum est sau, cum am spune pre limba lui Ienăchiță Văcărescu, a greşi este omeneşte. Aserțiunea lui Seneca este preluată de mulți ca o încercare ieftină de justificare a erorilor.

Dar există greşeli şi greşeli. Una este să greşeşti drumul spre casă, când te întorci *afumat* de la cârciumă şi alta e să-ți clădeşti afacerea pe himere. După cum nu e totuna dacă ai greşit o dată, din neştiință, cu a persevera în greşeală, cu bună ştiință.

Urmări grave pot avea greşelile săvârşite în conservarea sănătății, în afaceri şi în educația copiilor. Asupra acestora din urmă vom zăbovi.

Cea dintâi greşeală a părinților (cel mai adesea a celor care au un singur copil) este sufocarea acestuia cu o dragoste nemăsurată. Intensitatea acesteia creşte direct proporțional cu dorința egoistă a părinților de a obține măcar o picătură de dragoste din partea copilului. Întrebarea obsedantă „pe cine iubeşti?” survine ca o nevoie *vitală* din partea părinților. *Cucerirea* acestei mici *redute* pentru obținerea dovezilor de iubire se face prin săvârşirea unei suite de greşeli: asaltarea cu daruri, acceptarea unor manifestări nepotrivite, considerate *drăgălăşenii nevinovate* sau chiar dovezi de *genialitate precoce*, toleranță nelimitată etc.

Nevinovățiile infantile se transformă treptat în capricii, lene, dezordine, lipsă de respect față de părinți, neruşinare, încăpățânare, toate făcând din *îngeraş* un *mic dictator* care îşi

terorizează părinții şi bunicii.

Lipsiți de autoritate, aceştia îşi acceptă dezarmați *statutul de sclavi* şi se subordonează, fără rezerve micului tiran, *jucând după cum acesta le cântă*. Când încep să-şi dea seama că în loc de înger au crescut la sân un şarpe veninos, este prea târziu.

Sumele de bani de care are nevoie frumosul *dendy* cresc exponențial, odată cu înaintarea în vârstă. Ele (sumele) trebuie să acopere costurile țigărilor (de cea mai bună calitate), ale băuturilor fine, ale metreselor (din înalta societate), ale benzinei (pentru limuzina de ultimul tip), ale petrecerilor (care se țin lanț).

Când părinții şi bunicii nu mai fac față acestor cheltuieli, trăiesc o adevărată dramă, iar *odorul* trece la *executarea lor silită*. Sunt amanetate şi apoi vândute pe sume derizorii, mai întâi obiectele de valoare, apoi sunt înstrăinate proprietățile, părinții fiind condamnați, astfel, la sărăcie şi resemnare.

„Dacă de la o vârstă oarecare
Copiii nu manifestă respect şi ascultare,
Nimeni altul nu este vinovat...
Culegi ceea ce ai semănat.”[1]

Aspectele prezentate ar putea să pară *îngroşate*, dar ele se întâlnesc din nefericire şi în medii comune, în forme nude. Copii care îşi deposedează unicul părinte rămas în viață de casa pe care a făcut-o cu sacrificii, ca mai apoi să-l abandoneze într-un azil; părinți torturați de copii pentru a le lua mica pensie ca să-şi procure băutură; bătrâni neputincioşi părăsiți de copii, care îşi petrec ultimele zile de viață în boli şi lipsuri, trăind din mila vecinilor...

„Când neputincioşi şi lipsiți de bucurii,
Părinții au mai multă nevoie de copii,
Fără milă ei sunt abandonați
Şi la singurătate condamnați.”[1]

[1] Vasile Fetescu, *Flori târzii*, Editura Cutia Pandorei, Vaslui, 2002, p. 102.

Sprijinul la bătrânețe adesea invocat, atunci când este vorba de copii, se dovedeşte în multe cazuri o iluzie. În realitate unii copii devin poveri greu de dus pentru bieții părinți ajunşi la vârsta senectuții.

Dragostea față de copii este cel mai firesc şi nobil sentiment uman fără de care aceştia nu se pot dezvolta şi împlini ca personalități complete. Păstrarea măsurii în iubirea pentru copii şi îmbinarea ei cu o minimă exigență poate crea acel echilibru necesar pentru o educație armonioasă. Se impune, de asemenea, atenție şi prudență la ce şi cât i se oferă copilului, precum şi la ceea ce i se cere. Este periculos să i se ofere copilului prea mult, fără să i se ceară nimic.

Experiența de viață a dovedit că greşelile se răzbună. Ele se repercutează, ca un bumerang, împotriva celor ce le-au săvârşit.

Jocurile copilăriei

Fiecare om poartă, în desaga sa cu amintiri, imagini neşterse despre jocurile din copilărie, care i-au încântat cei mai frumoşi ani ai vieții, chiar dacă împrejurările şi condițiile în care a trăit nu au fost dintre cele mai bune. O dată cu trecerea anilor, s-au estompat aspectele şi evenimentele neplăcute, au căpătat o tuşă de culoare mai vie împrejurările de viață faste, copilăria apărând, astfel, într-o nouă lumină, provocând trăiri afective nostalgice, fiind mereu evocată.

Aceasta este starea de spirit în care încerc să scot la lumină o parte dintre jocurile care mi-au umplut sufletul de bucurie, m-au ajutat să cresc, să mă fortific din punct de vedere fizic şi psihic.

Jocul, înțeles ca o transfigurare de către copii, într-o formă specifică lumii lor, a preocupărilor, activităților şi comportamentelor adulților, este însoțitorul firesc al vârstei fragede şi reprezintă o necesitate pentru ea. Cineva spunea, pe bună dreptate: *copilul nu se joacă pentru că-i copil, ci-i copil pentru ca să se joace*.

Gama jocurilor noastre, ale copiilor de țărani de acum o jumătate de veac şi mai bine, reflecta condițiile social-economice, nivelul de civilizație şi gradul de cultură ale sătenilor. Numărul jocurilor şi varietatea lor erau foarte mari. Acestea se transmiteau de la o generație de copii la alta ca un fel de *folclor ludic*, specific zonei respective.

Jocurile erau practicate în funcție de anotimp, de vârsta copiilor, de sex şi de locul unde se aflau ei. Iarna, de exemplu, când ne petreceam cea mai mare parte a timpului pe lângă casă,

ne băteam cu zăpadă, ne dădeam pe gheţuş, făceam oameni de zăpadă sau ne trăgeam cu sania. Cel mai bun loc pentru săniuş era panta din deal de la Cotruţă, unde se adunau toţi copiii din cotul nostru de sat cu săniile, unde se declanşa întrecerea şi se crea o hărmălaie de chiote, fluierături, strigăte şi hohote asurzitoare.

Săniile *zburau* una după alta la vale iar noi, îmbătaţi de viteză şi de curentul de aer rece, trăiam intens bucuria momentului. Efortul şi transpiraţia provocate de urcarea la deal, erau neglijabile în comparaţie cu satisfacţiile oferite de coborîre, când sania prindea viteză ameţitoare, iar încălţările sufereau grave stricăciuni.

Când mă săturam de dat cu sania, mă trăgeam cu *schiurile*, două doage de butoi prevăzute cu două curele din piele de la hăţuri, pe care le procuram cu mare greutate.

Dacă vremea nu era bună pentru săniuş, ne jucam de-a ascunsa, folosind ca ascunzători stogurile de fân sau paie, glugile de strujeni, grajdul sau ocolul oilor.

Cele mai antrenante şi mai plăcute jocuri erau cele organizate pe câmp, când mergeam cu animalele la păscut. Fascinaţi de frumuseţea jocurilor, animalele ori rămâneau flămânde, ori erau scăpate de sub supraveghere şi produceau stricăciuni culturilor de lângă imaş. Şi într-un caz şi în celălalt primeam acasă ocară ori câteva codirişte la fund. Dar asta nu mai conta. A doua zi reluam săritul caprei, alergările, săriturile de pe loc şi cu elan, leapşa, ascunsa, ţurca, palanca ş.a.

Jocurile care mi-au însoţit şi înfrumuseţat copilăria nu presupuneau utilizarea unor jucării, ci doar obiecte aflate la îndemână, cărora le dădeam utilizări corespunzătoare dorinţelor noastre: băţul şi mingea de cârpă folosite la oină, mingea din păr de cal folosită la fotbal, nasturii pe care îi subtilizam de la obiectele de îmbrăcăminte, arcul şi săgeţile făcute din nuiele şi sfoară, doagele de la butoi pentru schiuri, două capace de la cutiile pentru cremă de ghete şi o bucată de

ață pentru *telefon*, zmeul pe care mi-l făceam singur ş.a.

Importantă pentru noi, copiii, era nu frumusețea obiectului, devenit jucărie, ci utilitatea lui. Un banal băț de corn sau de alun era şi instrument pentru mânat şi păzit vitele sau oile, şi armă de apărare împotriva câinilor, şi obiect îndemânos în practicarea unor jocuri: de-a untul, palanca, azvârlita, țurca ş.a. Palanca era un joc ce consta în aruncarea bățului astfel ca el să sară dintr-un cap în altul şi să ajungă cât mai departe. Pentru aceasta, trebuia să te prăbuşeşti cu burta pe pământ (aşa cum fac fotbaliştii noştri atunci când vor să păcălească vigilența arbitrului şi să obțină un penalti) , şi să dai bățului un impuls cât mai mare.

Consider că nu complexitatea şi frumusețea jucăriilor sunt elementele cele mai importante pentru copil, ci utilitatea lor, măsura în care acestea servesc scopurilor urmărite de el, îi satisfac trebuințele ludice de moment. Pus în situația de a alege între două jucării, una frumoasă şi alta mai puțin atractivă, dar cu multe posibilități de utilizare, copilul va opta pentru a doua. Acest aspect îmi aminteşte o poveste în care se spunea că Păcală împreună cu cei doi frați ai săi moşteniseră o vacă pe care nu ştiau cum s-o împartă. În cele din urmă au convenit să construiască fiecare câte un ocol şi în al căruia va intra vaca atunci când vine de la cireadă, a aceluia va fi. Frații mai mari au construit câte un ocol frumos, din materiale noi, cu porți largi şi impunătoare. Păcală, care a dormit toată ziua la umbră, spre seară a adunat nişte crengi înfrunzite şi cu lăstari fragezi, le-a aşezat sub formă de țarc şi a aşteptat liniştit. Când vaca a intrat în ogradă, s-a dus întins în ocolul lui Păcală, atrasă de frunzele fragede, el devenind, astfel, proprietarul rîvnitei cornute. De unde se vede că instinctele vacii nu funcționau după criterii estetice.

S-a emis părerea că jocurile de mişcare sunt agreate şi practicate cu precădere de copii pentru a-şi consuma surplusul de energie pe care îl au. În plus, acestea le oferă bucurii şi

satisfacții superioare jocurilor statice.

De altfel, copiii par să dispună de rezerve inepuizabile de energie. Mi-a fost dat să constat personal acest lucru. Întâmplarea s-a petrecut cu mulți ani în urmă, pe când copiii mei erau încă preşcolari. Fiind în stațiune la Vatra Dornei, ne-am hotărât într-o duminică să urcăm pe Rarău, pornind pe jos, de la cabana Zugreni, pe valea Colbului.

Împreună cu soția, ne făceam griji în legătură cu rezistența copiilor noştri la o asemenea ascensiune. Temerea s-a dovedit neîntemeiată pentru că după ce am coborât la locul de unde am pornit urcuşul, în răstimpul în care aşteptam autobuzul, care trebuia să ne ducă la Vatra Dornei, copiii noştri jucau *ascunsa* pe sub podul din apropiere, în timp ce noi eram frânți de oboseală.

Copiii trăiesc intens, cu întreaga ființă acțiunile şi cerințele jocului. Ei fac acest lucru cu toată seriozitatea şi energia de care sunt capabili. *Numai oamenii mari se joacă* cu intenția de a se distra – afirma cineva.

Generația de copii şi tineri de astăzi beneficiază de jocuri şi jucării rezultate ale uriaşelor progrese la care au ajuns electronica şi informatica, domenii față de care este irezistibil atrasă. Dar televizorul, calculatorul, internetul, telefonul mobil, jucăriile sofisticate informatizate, îi țintuiesc pe copii şi adolescenți în spații închise, îi privează de binefacerile jocurilor în aer liber şi, ce e mai grav, îi îndepărtează de carte. Părinții, bunicii, profesorii se plâng că tinerii şi copiii nu citesc, nu folosesc cartea – acest tezaur al cunoaşterii umane.

Ei trebuie lămuriți şi convinşi că o cultură generală bogată şi solidă, atribut fundamental al omului modern civilizat şi cult, nu se poate forma doar prin intermediul mijloacelor electronicii şi informaticii, care nu sunt decât nişte auxiliare prețioase. Cartea, ca depozitar al cunoaşterii umane, al culturii universale, rămâne principala sursă pentru îmbogățirea minții şi înnobilarea sufletului.

Anotimp hibernal

Sfârşit de ianuarie 2004. De mai multe zile sunt *sechestrat* în casă ca într-o pivniță (ca Saddam), pentru că geamurile acoperite de o horbotă groasă de gheață nu-mi permit să văd ce se întâmplă afară.

Vântul, care suflă în rafale puternice, produce un vuiet sinistru, viscoleşte zăpada, o învârtejeşte bezmetic şi o clădeşte în troiene. Îmi dau seama că iarna s-a instalat temeinic, fără ezitări şi fără concesii. Şi-a *convocat* ajutoarele de nădejde: ninsoarea, gerul şi Crivățul şi îşi face de cap nestingherită. Această *asociație hibernală*, care ne agresează de câtăva vreme, se pare că funcționează mai bine ca alianțele politice pre şi postelectorale.

Gerul a coborât mercurul termometrelor până spre -20˚C, iar Crivățul ne biciuie obrajii cu tăişul său necruțător, spulberă cu forță zăpada şi o depune în suluri de doi-trei metri.

Ravagiile iernii se află în atenția mai-marilor din administrația centrală şi locală, care îi *monitorizează* desfăşurarea, fapt ce pare să nu o impresioneze. Informațiile despre dezastre au umplut o bună parte din spațiul tipografic al ziarelor şi a ocupat o cotă semnificativă din timpii de emisie ai posturilor de radio şi tv.

Greu de potolit ca o amantă capricioasă, iarna a provocat mari necazuri conducătorilor auto şi a oferit prilej de reflecții şi de aduceri aminte pentru cei ce şi-au prins în plete culoarea zăpezii. Mulți dintre aceştia sunt gata să depună mărturie că nu au mai văzut *în viața lor* o asemenea dezlănțuire de forțe ale

naturii, că este o iarnă cum nu s-a mai pomenit prin părțile noastre. Evident că exagerează.

În realitate, iernile climei temperate din zona noastră geografică ne-au oferit *surprize* dintotdeauna, dar ele s-au şters din memorie.

Istoria meteorologiei româneşti poate oferi informații despre iernile de altădată, cu geruri *de crăpau ouăle corbului*, cu nămeți cât casa, cu furtuni şi viscole *apocaliptice*.

Imagini palide din vremurile îndepărtate ale copilăriei, cu iernile de atunci, străbat anevoie prin pâcla anilor care s-au scurs. Țin minte că după ce înceta un viscol câinos, ce dura mai multe zile şi nopți, zăpada adunată pe la dosuri forma suluri ce se ridicau uneori până la acoperişul caselor. Fiind uşori, noi copiii, treceam nepăsători pe deasupra troienelor, care acopereau gardurile şi ulițele, pentru a ajunge la şcoală.

Cu nasurile şi urechile înghețate, cu degetele mâinilor înțepenite, ne zbenguiam sub razele soarelui gălbejit şi neputincios, iar hainele ne erau poleite de *măzărichea* sclipitoare ce cădea din copacii transformați în candelabre de promoroacă.

Era frumos, era bine, eram fericiți şi ne bucuram de feeriile anotimpului hibernal.

Iarna

Ninge.

Ninge iar. Ninge cu amintiri.

Oare cum pot să încapă atâția ani de viață într-un fulg de nea?

Ştiu!

Acei ani mulți s-au scurs ca o clipă, iar clipa încape chiar şi într-un bob de chiciură...

Dar amintirile?

Eh! amintirile s-au înghesuit şi ele, cum au putut, în *fluturii* de zăpadă şi au venit să mă transporte cu mulți, mulți ani în urmă...

Fulgii mari, cad jucând leneşi, şi se topesc îndată, ca şi anii care au trecut.

Cu ochii minții revăd iernile de altădată, locurile care mi-au legănat anii de început ai vieții, chipurile celor dragi, cu care am crescut şi am împărțit bucuriile şi necazurile.

Sufletul mi-e asaltat de trăiri palide, de imagini – icoane de demult.

Acum, în *iarna vieții*, devorez trecutul ca un condamnat la înfometare.

Iarna îmi aduce tristeți şi regrete după viața care a trecut.

E dureros, e trist, e adevărat!

Dăltuind ca-n stâncă în cuvinte
Am făurit ideilor veşminte
Şi cu puțină fantezie,
Proza am transformat-o-n poezie.

Liceenii

Satul în care am venit pe lume, Dorobanți, aparține comunei Nicşeni, situată la nord-est de municipiul Botoşani, reşedință de județ. Statorniciți pe acele meleaguri pe la sfârşitul secolului al nouăsprezecelea, dorobănțenii îşi întemeiau gospodării trainice, cu familii numeroase, îşi lucrau cu hărnicie şi dragoste puținul pământ pe care îl aveau, şi pentru care au dat jertfă de sânge în cele două războaie mondiale, îşi creşteau copiii în frica față de Dumnezeu, insuflându-le cultul pentru muncă şi pentru cinste. Viața lor spirituală era călăuzită de singurele instituții existente în localitate: şcoala, biserica şi mai târziu căminul cultural.

Evident, nu puteau lipsi din peisajul social rural din acele vremuri cârciumarii, micii negustori cu dugheni înghesuite în încăperi mici şi întunecoase, comercianții ambulanți ce cutreierau satele cu fel de fel de obiecte poleite şi de proastă calitate, care luau ochii fetelor şi nevestelor tinere, cerşetorii proveniți din mahalalele sărace ale Botoşanilor, iar în preajma alegerilor, invadau satele hoarde de agenți electorali care făceau propagandă mincinoasă partidelor politice care-i angajau.

În acest cadru economic, politic şi social în care şcoala şi biserica îşi disputau supremația, țăranii mai înstăriți, la îndemnul învățătorilor, *îşi strângeau cureaua* şi îşi trimiteau copiii, cu aplecare pentru carte, să învețe la şcolile secundare de la oraş, pentru a fi şi odraslele lor în rând cu cele ale învățătorilor, preotului, țârcovnicului sau ale boierului.

Neavând alte posibilități de a face bani decât din

vânzarea roadelor pământului, susținerea unui copil de țăran la liceu reprezenta un efort considerabil pentru întreaga familie. Şi totuşi, Dorobanții se număra printre satele cu un mare număr de liceeni, față de altele, ai căror locuitori erau poate mai înstăriți. Era, cred, meritul cadrelor didactice care, muncind cu tragere de inimă, pregăteau bine copiii şi îi îndemnau pe săteni să-i dea la învățătură *mai departe*.

Acest context favorabil a făcut ca la un moment dat să existe într-un sat relativ mic, cum era Dorobanții, un număr de peste 30 de elevi la licee teoretice, la liceul comercial şi la şcoala normală. Dacă-mi amintesc bine, numai la aceasta din urmă eram vreo zece elevi, aparținând aceleaşi generații. Îmi place să cred că satul meu era unul dintre puținele care, în acea vreme, dădea un număr atât de mare de intelectuali.

Pe atunci, principalul drum de legătură a satului Dorobanți cu oraşul era desfundat în anotimpurile cu ploi şi căruțele intrau în glod până la butuci, ceea ce făcea ca deplasarea sătenilor la oraş să se facă mai mult pe jos. Dacă plecai cu unu, două ceasuri înainte de ivirea zorilor şi dacă erai sprinten la mers, reuşeai să te întorci acasă aşa, cam pe la chindie, când soarele mai are de parcurs cale de vreo două lungimi de prăjină până la asfințit. Ajungeai stors de vlagă şi rupt de foame. Pentru că fiecare bănuț era câştigat cu multă sudoare, nu ne înduram să-l cheltuim pentru a cumpăra ceva de-ale gurii. Aveam în traistă o bucată de malai sau câteva turte din făină integrală, coapte pe plită, pe care le îmbucam la scurtul popas făcut la fântâna de pe şleahul Teişoarei unde ne potoleam setea şi ne răcoream obrajii cu apa ei binefăcătoare.

Venirea în vacanțe a copiilor de țărani şcoliți la oraş era prilej de bucurie pentru familie. Apărea un om în plus la treburile gospodăreşti şi la cele ale câmpului. Truditorul ogoarelor ştia un lucru esențial: lipsa de activitate, trândăvia, reprezintă o invitație la dobândirea unor apucături rele, la vicii. De aceea, copilul trimis la învățătură nu era absolvit de

muncile agricole când revenea acasă.

În răcoarea serilor de vară, ca şi în zile de sărbători, liceenii se adunau la căminul cultural unde, sub conducerea talentatului învăţător Ioan Pavel (fie-i ţărâna uşoară), învăţau să interpreteze cântece pe patru voci, să recite poezii şi să dea viaţă personajelor din micile piese de teatru puse în scenă cu mijloace puţine, dar cu mare dăruire.

Formaţia de dansuri populare, alcătuită din băieţi şi fete îmbrăcaţi în costume naţionale, specifice zonei, reuşea să redea, în bună măsură, frumuseţea jocului popular moldovenesc.

Repetiţiile pentru programele artistice se bucurau de prezenţa elevilor de liceu aproape fără absenţe şi erau un bun prilej de a ne întâlni laolaltă băieţi şi fete, de a ne cunoaşte mai bine, de a se înfiripa prietenii şi idile. Aproape după fiecare repetiţie încheiată cu rezultatele aşteptate, domnu' Pavel ne oferea cam o oră de dans, cântându-ne la vioară şlagăre din acea vreme (tangouri, valsuri şi hore) în ritmul cărora dansam cu mare plăcere.

Dar aceste momente distractive, oferite de către neuitatul domn Pavel ca *recompensă* pentru participarea noastră, cu interes, la repetiţii, nu satisfăceau decât o mică parte din apetitul nostru tineresc pentru petreceri. De aceea, organizam aşa-numitele chermeze, bunici ale discotecilor de azi, mai cuminţi şi mai decente, şi cu mijloacele modeste de care dispuneam. Un patefon cu plăci ne oferea muzica, ghirlandele şi confetele le confecţionam noi, cărţile poştale ilustrate, pentru desemnarea *reginei*, erau cumpărate de la oraş şi trimise „andrisantelor" de cei care dispuneau de bani, *bufetul bine asortat* oferea vin de proastă calitate, din belşug botezat cu apă, şi siropuri leşietice de culori incerte şi cu gust nedefinit. Berea caldă şi răsuflată, vândută la halbe, sporea transpiraţia şi producea efecte diuretice. Cu toate acestea, noi ne distram dansând cu o neostoită plăcere până la epuizare.

Programele noastre artistice le prezentam şi în satele învecinate, formaţiile devenind cunoscute şi apreciate dincolo de *graniţele* comunei. Sala căminului nostru cultural se dovedea neîncăpătoare pentru mulţimea de săteni ce dorea să vadă spectacolul. Se recurgea atunci la o soluţie de compromis. În curte era improvizată o scenă, pentru pereţi şi cortină erau folosite covoare şi cearşafuri, umbra fiind oferită de copaci. Neajunsul era că, lipsind staţia de amplificare, spectatorii nu prea auzeau ce se vorbea pe scenă.

Noi, liceenii, eram mândri de spectacolul pe care îl pregăteam şi îl prezentam, iar părinţii noştri se fuduleau că au copii „artişti”. Aveam preocupări frumoase şi ne petreceam timpul liber în chip plăcut şi util. Şi mai era un câştig. Acele activităţi ne apropiau sufleteşte, făceau să ne simţim bine împreună şi să ne respectăm.

Prilej pentru frumoase petreceri ne ofereau sărbătorile Crăciunului şi Anului Nou, când grupe de liceeni, organizate pe prietenii şi vârste, mergeau să colinde şi să ure fetele, însoţiţi de nelipsitul patefon. Adăstam la casele prietenelor noastre, unde se întindeau mese îmbelşugate cu bunătăţi culinare şi băutură, şi unde încingeam dansuri, asortate cu glume şi bună dispoziţie. O parte dintre fete se alăturau apoi grupului de urători sau colindători şi porneam, mai departe, la celelalte fete. Era frumos, distractiv şi deconectant.

Nu pot să uit o întâmplare petrecută într-o noapte de An Nou. Eram, cred, prin clasa a III-a la şcoala normală şi venise la mine, să petreacă sărbătorile, Costică Avădănesei din Broscăuţi (odihnească-se în pace); un coleg pe care îl mai ajutam la învăţătură şi cu care mă vizitam în vacanţe, dar care a *rămas de căruţă*.

Noi doi împreună cu Cezar Adimi, un foarte bun prieten, elev la liceul comercial, plecat şi el în lumea drepţilor, am convenit să mergem cu uratul la prietena mea, Virginica Armaşu din Dorohoi, aflată în vacanţă la unchiul ei, un bogătaş

care locuia într-un sat la vreo şapte kilometri de Dorobanţi. A fost o hotărîre soră cu nebunia, luată probabil sub influenţa vinului şi a prostiei, pentru că drumul până acolo, peste câmpuri înzăpezite, trecea pe lângă o pădure de unde ne-au *desmierdat* auzul urletele unor lupi, iar familia Vornicu din Dimăcheni, unde se afla *dulcineea* pentru care venisem, avea luminile stinse şi porţile ferecate. A fost un act necugetat care se putea sfârşi dramatic pentru noi.

După decembrie 1989 căminele culturale au fost abandonate, au dispărut ca instituţii, clădirile lor au început să se degradeze, iar cele mai rezistente sunt transformate în café-baruri, în discoteci sau depozite pentru materiale.

Cu gândul la frumoşii ani ai adolescenţei, la vacanţele petrecute împreună cu fetele şi băieţii de seama mea, la serbările şi petrecerile pline de farmec şi poezie, îmi pun adeseori întrebarea: cu ce se ocupă liceenii de azi când se întorc la sate, în vacanţă?

A fi director

Adeseori mi-am pus întrebarea de ce mulți învățători de la şcolile primare şi foarte mulți profesori de la şcolile generale şi licee *se dau în vânt* după funcția de director. Ca om cu o îndelungată experiență în domeniu, am fost convins că această dregătorie şcolară aduce, celui ce o deține, mai multe ponoase decât foloase. În capul directorului se sparg toate oalele. El este ținta învinuirilor şi reproşurilor pentru tot ceea ce fac (rău) sau nu fac (ce trebuie) salariații, începând de la portar şi până la *prima doamnă a şcolii* (soția sau amanta directorului).

A trebuit să treacă multă vreme până să-mi dau seama că acesta este un mod, cel puțin naiv, de a privi lucrurile, că de fapt fiecare şcoală, fie ea mare sau mică, poate deveni o *mină de aur* pentru un director întreprinzător, cu idei şi cu inițiative profitabile.

Prima calitate de care trebuie să dea dovadă un director descurcăreț este abilitatea de a-şi crea relații, de a intra în grațiile şefilor administrativi şi politici *sensibilizându-i* față de problemele unității pe care o conduce. După această *operație* de cointeresare a celor de care depinde stabilitatea scaunului său, directorul s-a asigurat de fonduri, de mobilier şi aparatură performantă, de protecție împotriva *invidioşilor* şi a celor care râvnesc la înalta sa calitate de lider, şi începe să culeagă roadele strădaniilor sale.

Declarându-se adept convins al principiului că în economia de piață nimic nu este pe gratis, înțelege că angajarea personalului auxiliar, a suplinitorilor, repartizarea orelor

suplimentare, închirierea unor spații, încheierea contractelor cu diverse firme pentru aprovizionarea cantinei sau pentru prestări de servicii, toate acestea pot aduce *oarece* profit dacă ştii să le exploatezi în folos personal.

În cazul că şcoala are şi internat, apar şi alte *oportunități*. Aprovizionarea propriei familii cu toate cele necesare se poate rezolva excelent şi fără costuri, lenjeria familiei, inclusiv cea intimă este spălată la serviciul specializat al internatului, iar personalul de îngrijire îşi extinde, şi el, aria de obligații asupra gospodăriei *şefului*.

Dacă şcoala intră în reparații capitale, planificate pe durata mai multor ani, concomitent încep şi lucrările de construcții la vila de vacanță a directorului, lucrări care se încheie într-un timp record.

Şi la şcolile rurale funcția de director este râvnită de mulți pretendenți, între care se duce o aprigă luptă. La acest nivel intervine şi războiul orgoliilor, mai ales al soțiilor, care îşi dispută calitatea de *primă doamnă*.

A fi director la o şcoală în mediul rural înseamnă să fii *băgat în seamă* de administrația şi de liderii politici locali, să ți se adreseze toată lumea cu *domn' director*, să te alegi cu *ceva* la numirea suplinitorilor care de cele mai multe ori se face în funcție de mărimea *cotizației*, să ai mai puține ore în obligația de catedră şi mai multe ore suplimentare (pe care le faci dacă ai timp), să angajezi personal de serviciu cu salariul la şcoală şi cu munca în gospodăria personală, să-ți creezi o rampă de lansare pentru demnitatea de primar, pentru care se bat 20-30 de candidați (ştiu ei de ce), sau măcar pentru calitatea de consilier, care este extrem de bine plătită.

Într-o carte publicată cu mulți ani în urmă[1], făceam o adevărată pledoarie pentru alegerea directorilor în funcție de

[1] Vasile Fetescu, *Directorul – pedagog cu multiple şi alese calități* în volumul *Preocupări pedagogice*, Editura Spiru Haret, Iaşi, 1995.

calitățile lor moral-profesionale, pentru a fi lideri autentici, recunoscuți şi stimați de elevi şi de cadrele didactice.

Şi acum mai nutresc convingerea că şcoala, pentru a răspunde comandamentelor sociale pentru care a fost creată, trebuie să aibă în fruntea ei oameni competenți, destoinici şi devotați idealurilor educative ale vremii. Dar, se pare că în această perioadă de tranziție îndelungată şi bulversată, singurul criteriu după care sunt aleşi şi promovați directorii de şcoli este culoarea politică. Cei care procedează astfel, greşesc fundamental. Şcoala se poate transforma într-o tribună de confruntări doctrinare, în loc să fie o instituție de înălțare spirituală şi morală a copiilor şi tinerilor. În plus, pot ajunge în fruntea şcolilor persoane fără aptitudini organizatorice şi fără autoritate. O şcoală condusă de un director incompetent ajunge, inevitabil, în derivă, iar oamenii politici ar trebuie să ştie că astfel de situații trebuie evitate, cu orice preț.

Drama cărţii

Scrisul, înţeles ca trebuinţă de exprimare atfel decât prin viu grai, şi totodată ca modalitate de a împărtăşi semenilor ideile, simţămintele, opiniile, nu este nici pe departe o aptitudine elitistă. În epoca domniei informaticii şi a electronicii (cu tehnici de vârf), numărul persoanelor care *cochetează* cu scrisul a crescut exponenţial, provocând o inflaţie de carte aflată în flagrantă discordanţă cu puterea de cumpărare a *consumatorilor*.

Toţi, sau aproape toţi autorii care şi-au oferit cărţile spre vânzare prin librării au constatat, din proprie experienţă, ceea ce doar bănuiau: cartea nu se vinde sau se vinde foarte puţin. Ca urmare, mulţi dintre *producătorii* de literatură recurg la diverse artificii: scot tiraje modice la editurile care practică preţuri mai mici, îşi difuzează cărţile prin donaţii făcute rudelor, prietenilor, vecinilor, bibliotecilor şi îşi păstrează un număr de exemplare în portofoliu pentru situaţii neprevăzute.

Cu puţină vreme în urmă am ascultat îndemnurile unui coleg şi prieten, poetul Mihai Munteanu, şi am început să public. Câteva impresii şi opinii izvorâte din propria experienţă sunt edificatoare, cred, cu privire la destinul cărţii.

Redactarea, scrierea propriu-zisă a cărţilor, tehnoredactarea, multiplicarea conţinutului imprimat pe CD-ul realizat la computer, toate acestea nu pun probleme deosebite. Adevăratele dureri de cap încep o dată cu difuzarea cărţii.

Când mi-am văzut prima carte acasă, am îmbrăţişat-o cu privirea ca pe un copil mult dorit şi îndelung aşteptat, şi am devenit, imediat, primul ei cititor. Pentru a nu *savura* singur

plăcerea de a lectura nou-născuta *operă*, l-am invitat la acest *festin literar* şi pe bunul şi nedespărţitul meu tovarăş de apartament, Bobiţă, - un pechinez căruia îi joacă ochii ca nişte mărgele negre, gata parcă să sară din orbite.

Obişnuit cu asemenea *delicatese artistice*, Bobiţă m-a aprobat pe tot parcursul lecturii dând din coadă, iar cu cele două ham-ham-uri din final mi-a acordat „bun de difuzat".

Din acest moment a început calvarul. Difuzarea prin librării este un vis frumos în care cartea ta s-ar afla în centrul unei vitrine feeric luminate, ea fiind cea mai frumoasă şi mai ademenitoare (un fel de miss libris) iar trecătorii, după ce o admiră, se înghesuie să o cumpere... Este aceasta dorinţa supremă a oricărui scriitor, dar realitatea este cu totul alta. Biata ta carte n-a ajuns niciodată în vitrină. Stă aruncată într-un raft inaccesibil puţinilor vizitatori, pentru că de cumpărători nu poate fi vorba în condiţiile constrângerilor financiare actuale.

Aşa s-au petrecut lucrurile cu cartea subsemnatului intitulată „Flori târzii", apărută în anul 2002 la Editura „Cutia Pandorei" din Vaslui, şi a cărei tristă soartă mi-a inspirat următorul catren:

Drăgălaşa carte „Flori târzii"
Zace prăfuită-n librării.
Cum e răbdătoare şi-nţeleaptă,
Cititorii încă-i mai aşteaptă.

La apariţia următoarei cărţi „Parfum de spini" tipărită la Editura „Pim" din Iaşi, am recurs, ca mulţi alţii, la difuzarea prin donaţii.

O zicală care mi-a plăcut şi pe care am reţinut-o, sună cam aşa: Foaie verde de pe băţ, dacă n-ai de lucru, fă-ţi! Înclin să cred că şi eu mi-am făcut de lucru înhămându-mă la o treabă care nu mai este preţuită în această nesfârşită tranziţie.

M-am împăcat cu gândul că scriu, scot cărţi pentru a-mi consuma timpul în mod util şi plăcut, pentru a-mi oferi o bucurie şi pentru a crea celor apropiaţi, cititorii mei, clipe de

delectare sufletească şi înălțare spirituală.

Această opinie despre carte este împărtăşită şi de alți creatori de literatură. Într-o scrisoare primită de la prietenul meu, poetul şi prozatorul Mihai Munteanu, şi datată 10 iunie 2003, este formulată o idee la fel de generoasă şi de realistă privitoare la destinul cărților: „Eu, unul, mă simt mai bogat când am cărți de dăruit. Nu oricui, ci doar celor pe care îi consider degustători de produse spirituale”.

Aferim, amice!

Dezamăgiri

Tot mai mulți dintre noi, tineri sau vârstnici, am trăit un adevărat şoc psihic atunci când ni s-a ruinat încrederea într-o persoană în care investisem sentimente de respect, prietenie, simpatie, prețuire.

Specialiştii în sociologie şi psihologie socială se aventurează în speculații privind *crahul* moral care s-a produs în România după 1989 şi acreditează ideea că după această dată compatrioții noştri s-au schimbat, au devenit alți oameni.

Personal nu împărtăşesc acest punct de vedere. Mai curând cred că toate relele din oameni, zăgăzuite de constrângerile administrative şi politice comuniste, s-au dezlănțuit o dată cu evenimentele din decembrie 1989, iar concetățenii noştri apar acum cu adevărata lor *fizionomie morală*.

În scurtă vreme după 1989 au început să fie prezentate în mass-media lucruri incredibile: fiul nu se mai comportă față de părinți ca un fiu, fratele nu se mai manifestă ca un frate, prietenul nu îți mai este prieten, iar ceilalți semeni sunt gata să te jecmănească atunci când apelezi la serviciile lor.

Ne convingem tot mai mult că acea *epocă de aur* care a dăinuit aproape o jumătate de veac a produs mult prea multe *caractere de tinichea*.

Angrenajul social, economic şi politic edificat pe ruinele statului socialist scârțâie din toate articulațiile şi s-a dovedit un mediu prielnic pentru persoanele purtătoare ale unei *gene a răului*, care au acumulat averi, s-au infiltrat în funcții înalte de

conducere, au promovat o legislație care să servească propriilor interese.

Măsurile luate de guvern pentru combaterea hoției, corupției, evaziunii fiscale, muncii la negru, economiei subterane, nu-i sperie pe cei nărăviți în săvârşirea unor asemenea fapte. Pachetul de legi menit să apere societatea românească de tarele care îi erodează temeliile şi o condamnă la stagnare, are efectele unei *sperietori pentru ciori*.

Este condamnabil pentru oamenii politici, care s-au instalat confortabil la putere şi la un trai îmbelşugat, pe banii contribuabililor, faptul că trebuie să vină diverşi împuterniciți ai organismelor internaționale să-i *tragă de urechi* şi să le spună că legile trebuie nu numai elaborate, dar şi aplicate.

Astfel că se poate vorbi de o dezamăgire la nivel național pentru că milioanelor de români li s-au spulberat speranțele într-o viață mai bună sub soarele democrației şi al libertății, după înlăturarea dictaturii ceauşiste. Democrația şi libertatea, aceste valori supreme dobândite cu jertfe de vieți omeneşti, nu au fost gestionate cinstit de către cei ce s-au perindat la cârma țării.

Decepțiile au îmbrăcat un număr infinit de forme particulare trăite de milioane de cetățeni înşelați în speranțele lor. Un foarte bun amic mi-a povestit un caz care ilustrează elocvent până unde poate merge degradarea morală a unora dintre semenii noştri.

Având probleme cu dantura, s-a adresat unui cunoscut stomatolog, considerat în breasla respectivă ca un specialist de marcă, cu care se afla în relații amicale. În afară de faptul că i-a întocmit un deviz de trei ori mai costisitor decât la policlinica cu plată, când i-a scos vechea lucrare din aur, ilustrul stomatolog a aruncat-o în recipientul pentru gunoi, lucrare care cântărea aproape zece grame de aur. În plus, un canin care mai putea fi folosit încă multă vreme i-a fost extras datorită nepriceperii *maestrului* de a-l conserva, iar manopera i-a fost

inclusă în lista lucrărilor de plată. Aurul din coşul de gunoi a fost recuperat în urma protestelor pacientului, ceea ce nu s-a putut şi pentru dintele sănătos. Concluzia amicului meu a fost că *marele specialist stomatolog* şi-a vândut prea ieftin cinstea şi onoarea care, de altfel, nu au preț. Despre onoare, suedezul Axel Gustafsson Oxenstierna spunea că este o „*piatră prețioasă la care cel mai mic defect îi scade mult prețul*” şi, totodată este „*o comoară ce nu se poate redobândi, odată ce, din nenorocire a fost pierdută*”.

O rudă apropiată trăieşte o adevărată dramă datorită unei faceri de bine. Cum s-au petrecut lucrurile? Un nepot al familiei care s-a lansat în afaceri se afla acum câțiva ani într-o situație limită şi a apelat la el, cu rugăminți şi jurăminți, să-l împrumute cu o sumă de bani echivalentă cu o mie de dolari americani. Solicitantul s-a angajat solemn să-i restituie suma peste şase luni. Bieții oameni, nici acum, după aproape cinci ani nu şi-au recuperat banii.

Colegul şi prietenul meu B.I. mi-a relatat un alt caz. O fostă elevă a sa, cu a cărei familie a continuat să se afle în bune relații, apela adesea la el să-i împrumute diverse sume de bani. Ultima oară, în urmă cu mai bine de patru ani, suma de mai multe milioane pe care i-a dat-o cu împrumut nu i-a mai fost restituită.

Am avut un *prieten* care s-a bucurat ani în şir de tratații consistente cu prilejul vizitelor săptămânale pe care mi le făcea. Fără nici un fel de reținere l-am ajutat băneşte să cumpere două autoturisme. Când însă i-am solicitat să-mi acorde un împrumut s-a eschivat, ba mai mult şi-a permis să-mi facă morală şi să-mi dea sfaturi. În acel moment s-a spulberat aşa-zisa prietenie cu familia respectivă şi a apărut regretul de a mă fi iluzionat că îmi sunt prieteni. Despre prietenia sinceră şi curată, F. Lope de Vega spune, pe bună dreptate că este „*cel mai de preț bun al omului*”.

Alte mii şi milioane de cazuri ilustrează mizeria morală

care a contaminat pe confrații noştri întru tranziție. Minți luminate care se încumetă să facă analize *obiective* ale societății româneşti contemporane vorbesc despre fațetele crizei economice, dar nu omit nici celelalte domenii pe care le-a cuprins: administrația, politica, morala.

Cea mai gravă, cu consecințe asupra celorlalte domenii, este criza morală. Dacă în plan economic, administrativ şi politic criza s-ar putea ameliora şi chiar depăşi în următorii zece-cincisprezece ani, cea din sfera morală are nevoie de cel puțin două generații pentru a se înfăptui acea „... *igienă socială*" (s.n.) – cum este numită morala de către Vasile Conta.

Din păcate, ne puteam socoti un popor de dezamăgiți. Speranțele noastre de mai bine ne-au fost înşelate. Putem oare nădăjdui că măcar de aici încolo lucrurile vor merge mai bine, se vor normaliza? Greu de spus.

Vestimentația în tranziție

În miez de vară, când arşița atinge cote alarmante şi face victime printre persoanele vulnerabile la temperaturi ridicate, m-am hotărât să plec câteva zile pentru a mă răcori şi linişti în creierul munților. În drum spre Vatra Dornei m-am abătut, ca de obicei, pe la prietenii mei de o viață, Jenița şi Ghiță Gaftiniuc, trăitori în satul Maxut, o suburbie a oraşului Hârlău.

Aici, în ograda inundată de verdeață, la o masă lungă, mărginită pe laturi de două bănci, umbrită jur-împrejur de plante agățătoare alcătuind un chioşc vegetal cu umbră deasă şi răcoroasă, e cum nu se poate mai plăcut să savurezi o dulceață de cireşe amare, aşa cum numai Coana Jenița ştie să o potrivească, nici prea legată, nici prea subțire, care te unge la inimă şi-ți tămăduieşte, zice-se, niscaiva suferințe ale stomacului.

Paharul brumat de apa rece, scoasă atunci din fântâna de alături, acompaniază de minune degustarea dulceții şi a gogoşilor care mai păstrează, încă, o parte din fierbințeala uleiului în care s-au rumenit.

În acest tihnitor şi mirific cadru natural dialogul se încheagă lin, actualizând evenimente mai vechi sau mai noi, evocând întâmplări cu oameni cunoscuți sau nu, amintiri comune. Aşa aflu că unul dintre nepoții prietenilor mei a absolvit liceul la Botoşani şi intenționează să susțină concursul de admitere la Politehnica ieşeană, şi sunt rugat să-l găzduiesc la mine două zile.

Pentru că băiatul nu a mai fost prin Iaşi, m-am oferit să-l

aştept cu maşina la autogară deşi nu-l cunosc. „O să-l recunoaşteţi – mă asigură Coana Jeniţa – este un băiat înalt şi frumos, seamănă cu taică-su”.

La sorocul convenit, înarmat cu asemenea date *precise* de recunoaştere, oferite de bunică, şi cu informaţiile telefonice despre ora şi locul sosirii primite de la mama băiatului, am purces în întâmpinarea lui. Demersul meu a fost însă plin de surprize. La autogara de Vest am aflat că autobuzul care trebuia să sosească de la Botoşani la ora 18 a sosit la 17^{45} la autogara Vama Veche. În mare grabă m-am deplasat la locul indicat. Da, într-adevăr, cursa pe care o aşteptam eu sosise cu 15 minute înainte de ora indicată pe biletul de călătorie, iar eu urma, în aceste condiţii, să caut un băiat *înalt şi frumos*, să caut, adică, *acul în carul cu fân*.

Mă uitam la toţi tinerii, pentru că aproape toţi erau înalţi şi frumoşi şi, la un moment dat am început să mă îndoiesc de capacitatea mea de discriminare şi de recunoaştere. M-am învârtit mai multe minute în împrejurimile autogării şi numai sfânta întâmplare a făcut să-l descopăr pe tânărul căutat. Acesta era îmbrăcat ca un turist care urmează să abordeze pieptişul munţilor, nu *Everestul* învăţământului tehnic superior.

Era, într-adevăr, nepotul Coanei Jeniţa înalt şi frumos, ca toţi adolescenţii de vârsta lui, îmbrăcat cu un tricou cu mânecă scurtă, cu pantaloni scurţi, al căror nume nu-mi este la îndemână, cu nişte adidaşi sofisticaţi în picioare, şi cu un rucsac triunghiular în spate, după ultima modă.

Am aflat din discuţia purtată în timpul cinei că doreşte să urmeze Facultatea de Electronică şi Telecomunicaţii, una dintre puţinele facultăţi ale politehnicii la care se susţine concurs de admitere.

Dimineaţa următoare, după un frugal mic dejun, musafirul meu era gata de plecare la Universitate, îmbrăcat la fel ca la sosirea în Iaşi. A rămas surprins când l-am întrebat de ce nu şi-a pus pantaloni lungi, cămaşă albă, cravată, sacou, aşa

cum se cade să fii îmbrăcat când te prezinți la un examen într-o instituție academică de învățământ, ca semn de respect față de aceasta şi de importanța evenimentului.

M-am convins, puțin mai târziu, că aproape toți candidații la admitere aveau aceeaşi ținută vestimentară lejeră, nonconformistă. Acest episod îmi aminteşte de o altă întâmplare oarecum asemănătoare. Eram diriginte la o clasă a IX-a la Şcoala normală „Vasile Lupu” din Iaşi şi făceam pregătiri pentru ziua şcolii, care se sărbătorea la data de 15 decembrie. Eu trebuia să organizez cu clasa mea echipe care să primească şi să conducă invitații la sala de festivități.

Propunându-le membrilor acestor grupe să se îmbrace cât mai frumos, băieții în costume, cu cămaşă albă şi cravată, fetele cu bluză albă şi fustă neagră sau bleumarin, fiica unei dăscălițe, absolventă şi ea a şcolii noastre, s-a ridicat în picioare şi a spus că nu poate să se îmbrace aşa cum am cerut eu pentru că ea nu are şi n-a purtat niciodată fustă. De când se ştie a purtat numai pantaloni sau, mai nou, blugi.

Spusele acestei adolescente m-au surprins şi m-am întrebat: cum o fi îmbrăcat-o maică-sa când a mers cu ea la teatru şi la biserică? De aceea, n-ar fi de mirare ca libertinajul adolescentin în vestimentație să se extindă şi la spectacolele de teatru sau operă, la concerte sau chiar la slujbele de la biserică...

Spre surprinderea mea, o mai mare lipsă de decență, de pudicitate chiar am întâlnit şi la sate, unde codane de 13-15 ani se plimbă pe strada principală a localității într-o ținută extralejeră, potrivită, mai curând, pentru prezentarea la concursul de dansatoare din buric, organizat pe litoral. De la un asemenea simulacru de îmbrăcăminte nu mai este decât un pas până la folosirea banalei frunze, pe care au purtat-o, fără complexe, strămoşii noştri biblici, Adam şi Eva.

Mai există o tendință, la fel de dezagreabilă şi inacceptabilă, întoarcerea la primitivism, prin preluarea de

către adolescenți a unor practici specifice membrilor așezărilor tribale de a se împodobi cu fel de fel de inele, cercei, brățări, lănțișoare, verigi, atârnate în toate părțile corpului unde pot fi prinse: urechi, nas, sprâncene, buze, limbă, buric, glezne. Este un snobism dizgrațios, o formă de manifestare a decăderii din condiția de om civilizat în aceea de aborigen.

În lumea civilizată, ținuta vestimentară îl reprezintă și îl definește pe om ca personalitate și ca membru al grupului social.

Cu optimismul ce mă caracterizează, sper că, mai curând sau mai târziu, adolescenții și tinerii vor înțelege și vor *îmbrățișa* acest adevăr axiomatic.

Dorință împlinită

De când am început să văd cu ochii minții dincolo de orizontul îngust al locurilor unde mi-am petrecut copilăria şi adolescența, mi-a încolțit şi s-a înrădăcinat dorința obsedantă, ca şi cum aş fi moştenit-o odată cu codul genetic, de a vedea lumea, de a călători.

Năzuința mea a început să prindă contur, să se materializeze începând cu anul 1982 când, prin intermediul O.N.T. am vizitat, timp de două săptămâni, *Marea Uniune Sovietică*, poposind în Chişinău, Kiev, Leningrad şi Moscova. Am văzut în această excursie lucruri deosebite, tot ce putea arăta, la acea vreme, *țara socialismului biruitor*, cu capitala ei, Moscova – *inima lumii*, cum se pretindea a fi. Mărturisesc că n-am fost dezamăgit. Era spațiul geografic unde se putea călători fără oprelişti, unde puteau fi văzute lucruri interesante, singurele neajunsuri fiind KGB-iştii infiltrați în grupurile de turişti şi microfoanele ascunse în camerele de hotel.

Cu şase ani mai târziu, am plecat tot prin O.N.T. să vizitez Cehoslovacia şi Germania democrată. Erau aceste *surori ale României în construcția socialismului* într-un avans aproape incredibil față de noi, atât în privința nivelului de trai, cât şi al gradului de civilizație.

În aceste prime experiențe de *turist internațional* am avut un anturaj plăcut în compania unor colege şi a unor grupuri de persoane agreabile.

A venit, apoi, decembrie 1989, moment de răscruce în istoria țării, când România a făcut cale întoarsă spre

capitalismul din care evadase cu ajutorul *neprecupețit* al marii *prietene* de la răsărit, în urmă cu o jumătate de veac. Din acel moment, posibilitatea de a călători oriunde şi oricând a devenit o realitate pentru români. Cu eforturi băneşti mari, cu sacrificii, am reuşit să plec în Europa Occidentală abia în anul 1997, când am vizitat Franța, Anglia, Belgia şi Luxemburg. Excursia era organizată de o firmă de turism din Bucureşti, al cărui patron, având greutate de circa 140 de kilograme, era şi conducător de grup şi ghid.

Cei mai mulți dintre participanți erau din capitală, cunoscuți între ei, rude sau prieteni, la care s-au alăturat două familii cu copii din Buzău, aflate în relații de prietenie şi de afaceri. Eu eram singurul turist din Iaşi, necunoscut pentru toți ceilalți. Statutul de *intrus* l-am simțit pe toată durata excursiei, fapt ce m-a afectat profund sufleteşte. Nu aveam cu cine schimba o vorbă, o impresie, o părere. Această stare de *singurătate* într-un grup de necunoscuți a fost greu de suportat şi nu sfătuiesc pe nimeni să repete experiența mea.

La intrarea în Muzeul Louvre

Acesta nu a fost singurul neajuns. Firma organizatoare s-a gândit numai la propriul profit şi *de loc la binele excursioniştilor*. Au fost alese pentru cazare ofertele cele mai ieftine şi mai proaste, în hosteluri sau hoteluri cu un grad redus de confort. În Paris, de exemplu, metropola al cărei nume îți sugerează confort superior şi lux, am fost găzduiți într-un hostel îndepărtat de zona centrală, în care am dormit patru nopți, într-o incredibilă lipsă de confort. În camere se aflau doar paturile (în unele fiind suprapuse), fără scaune, fără masă, fără dulap sau loc pentru bagaje. Grupurile sanitare şi sălile

comune de duşuri se aflau la capetele coridoarelor.

Hotelul fiind înțesat cu grupuri de tineri de toate culorile şi de pe toate meridianele, oferea şi un spectacol inedit pentru noi, românii. Puteai vedea adolescente, bine clădite, defilând fără complexe pe holuri, cu trupurile aburinde ieşite de sub duş, înfăşurate pe mijloc cu un prosop de dimensiuni prea mici pentru ceea ce avea de acoperit, cu nurii bogați liberi la vedere, care jucau nestingheriți în ritmul mişcării şoldurilor generoase. Se hârjoneau vesele şi zgomotos cu băieții din grupul lor, nişte țângăi cu început de puf sub nas, deşirați şi coşuroşi.

În preajma podului peste Tamisa

Din păcate pentru noi, componenții grupului de români, aceleaşi condiții proaste de cazare ne-au fost oferite şi la Londra. Aşa-zisul hotel, amenajat pentru vară, când se înregistrează vârful avalanşei de turişti, într-un cămin studențesc cu douăsprezece etaje, avea paturi suprapuse, un singur grup sanitar pe nivel, în aceeaşi încăpere aflându-se cabinele pentru duşuri şi cabinele pentru W.C. Cele două ascensoare alăturate ori erau defecte, ori suprasolicitate, urcarea la etajele superioare făcându-se de cele mai multe ori pe scări.

Acest *hotel* nefigurând în ghidurile turistice a fost foarte greu de găsit, nimeni nu ştia de el. După vreo două ore de umblat cu microbuzul prin Londra, patronul firmei a găsit, în cele din urmă, un taximetrist care ştia unde se află şi, mergând înaintea microbuzului, ne-a condus până la locul de cazare.

Numeroasele grupuri de turişti întâlnite în Paris, Londra şi Bruxelles m-au condus la constatarea că în unele zone ale globului excursiile, călătoriile fac parte din modul obişnuit de viață şi sunt practicate de la vârsta la care copilul mai este

purtat în landou sau în marsupiu şi până la vârste matusalemice. Am văzut, şi nu de puţine ori, persoane imobilizate în scaune cu rotile, care erau aduse să vadă minunile civilizaţiei şi ale artei seculare din ţările avansate. Pentru astfel de persoane există rampe şi lifturi speciale, în toate muzeele, expoziţiile şi locurile destinate accesului public.

Făcând abstracţie de neajunsurile sus pomenite, *prima ieşire* în Occident mi-a oferit prilejul să văd ţări şi locuri de mult visate, din care am imortalizat multe aspecte în fotografii evocatoare, martore ale acestei călătorii. Am pomenit şi despre aspectele mai puţin plăcute pentru a-i avertiza pe amatorii de turism că trebuie să se informeze temeinic asupra firmei cu care intenţionează să plece, despre programul detaliat al excursiei şi despre condiţiile de cazare şi de masă oferite, iar persoanele care sunt singure să-şi găsească însoţitori sau să se alăture unor grupuri în care au prieteni ori măcar cunoscuţi.

Bruxelles, cu modelul atomului

Celelalte două plecări în *lumea largă* pe care le-am realizat au fost făcute cu o firmă serioasă din Iaşi, cu grupuri în care erau persoane cunoscute, ceea ce a făcut să mă simt bine, să trăiesc satisfacţia omului care şi-a împlinit, măcar în parte, visul de o viaţă de a vedea lumea.

Întotdeauna evadările din placidul cotidian sunt însoţite de nerăbdarea plecării spre necunoscut, ca şi revenirile la *cuibul* în care vieţuieşti şi cu care te confunzi. Ambele sunt încărcate de bucurii. Aşteptăm cu nerăbdare să plecăm, ca să trăim bucuria întoarcerii *acasă*, acolo unde ne-am creat

ambientul care ne oferă tihna şi starea de confort psihic.

Când părul a trecut de stadiul grizonat şi capătă tot mai mult culoarea veşmântului cu care se împodobeşte natura iarna, posibilitățile de a colinda prin lume se diminuează, energia fizică scade şi, odată cu ea entuziasmul şi curajul. Suntem siliți să ne supunem legilor firii. Şi eu o fac.

Lada cu zestre

Printre numeroasele amintiri care îmi populează memoria afectivă este şi una încărcată de trăiri nostalgice referitoare la nunțile din familia mea, nunți la care am participat, dar ale căror semnificații le-am desluşit mult mai târziu.

Am fost martor la multe din cele nouă nunți posibile. Când s-a măritat sora cea mare, Maria, eu încă nu mă născusem. Am venit pe lume cu un an mai târziu decât nepoata mea, Valuța, şi multă vreme nu am priceput cum se poate ca o nepoată să fie mai mare ca unchiul ei.

Privind lucrurile cu înțelegerea de acum, îmi dau seama că pentru o familie numeroasă, cu pământ puțin, înzestrarea copiilor pentru a deveni gospodari la casele lor era o preocupare fundamentală, existențială. Las la o parte problema alegerii ginerilor şi a nurorilor care, într-o lume strâmtă, limitată numeric la cele două, trei sute de familii ale satului, prezenta destule neajunsuri.

Dificultățile cele mai mari erau determinate de pregătirea zestrei cu care urmau să pornească în viața de familie copiii ajunşi la vârsta căsătoriei.

O regulă existentă în codul moral al satului era ca fetele şi băieții unei familii să se căsătorească în ordinea descrescândă a vârstei, adică fiecare când îi venea rândul, iar abaterile de la această regulă erau foarte rare.

Ca oameni crescuți la coarnele plugului, care smulgeau cu sudoare roadele pământului, fiii de țărani aveau în vedere, la alegerea tovarăşei de viață, frumusețea, dar mai ales cumințenia, priceperea în treburile gospodăreşti, hărnicia

dovedită în muncile agricole, precum şi zestrea cu care venea la întemeierea noului cămin.

Averea cu care porneau la drum tinerii ce-şi uneau destinele era stabilită în detaliu de către părinții lor la aşa-numita *înțelegere*. În familia mea era stabilită o zestre *standard* pentru fete şi una pentru băieți. Fetele au primit ca dotă o falce de pământ, o vacă, cinci oi, lada cu zestre (sipetul) plină cu cele necesare şi clidul de pe sipet, înalt până la pod, format din covoare, macaturi, plăpumi, perne, aşternuturi pentru podele, păritare etc., cele mai multe lucrate în casă şi pregătite din vreme.

Surorile mele, toate mai mari ca mine, erau apropiate ca vârstă între ele (circa doi ani diferență), aşa încât căsătoriile surveneau la intervale mici, bieții părinți nereuşind, uneori, să-şi tragă bine sufletul între două nunți.

Frații mei au primit la însurătoare o falce de pământ, căruță nouă cu cai, loc de casă şi ceva materiale de construcții. Sătenii mai înstăriți le făceau feciorilor case pe grădini mari, înainte de căsătorie.

La nunți se păstrau şi respectau obiceiuri frumoase, care se transmiteau de la o generație la alta. Astfel, când mirele venea să-şi ia mireasa, zestrea acesteia era încărcată în căruțe special aduse, de către vornicei, numiți şi cavaleri de onoare, care purtau la brațul stâng batiste cu flori, cusute de mireasă. Aceştia scoteau obiectele de zestre, unul câte unul, jucându-le în ritmul unei melodii speciale şi chiuind de mama focului.

Prima era scoasă din casă *lada de zestre* (sipetul) în care flăcăii loveau cu pumnii în ritmul muzicii, ca într-o tobă, o aşezau într-o căruță, iar o femeie punea în ea obiectele aduse de vornicei, după ce au fost jucate, în văzul numeroasei asistențe. Acest moment al nunții mi-a rămas neşters în memorie. Îmi închipuiam că bubuiturile în sipet, în tactul muzicii anunțau că în casa socrilor mici se producea un gol, odată cu plecarea miresei.

Unii dintre vornicei, mai şugubeţi, scoteau din casă şi obiecte care nu făceau parte din zestre, şi pe care stăpâna casei le recupera cu greu din mâinile acestora, spre hazul celor care asistau la episod. Ceremonia scoaterii şi încărcării zestrei avea şi menirea ca familia fetei să arate consătenilor prezenţi, mărimea şi valoarea acesteia, prilej de mândrie, chiar de fală.

Alt moment semnificativ al nunţii era cel numit al *iertăciunii*. Acesta avea loc cu puţin timp înainte de părăsirea casei părinteşti, de către mireasă. Pe fondul cântecului „Ia-ţi mireasă ziua bună...” ea cerea iertare părinţilor şi îşi lua rămas bun de la *cuibul* părintesc, de la cei în mijlocul cărora a crescut. Ceremonia era condusă de un bărbat, special angajat, numit *staroste* care imprima momentului o notă melodramatică: mireasa trebuia să plângă, chiar dacă nu-i venea, iar rudele apropiate să mimeze tristeţea, chiar dacă nu o simţeau.

O căruţă la care erau înhămaţi cei mai frumoşi cai, gătiţi şi ei cu batiste, canafuri şi funde multicolore la căpestre, aştepta pe mire şi pe mireasă să-i ducă la casa socrilor mari, acolo unde urma să aibă loc petrecerea. Ieşirea din curte, însă, era blocată de trupurile vânjoase ale câtorva flăcăi care pretindeau mirelui *vadră*, un fel de plată în bani şi băutură. După multe şi ambiţioase târguieli, cădeau la înţelegere şi alaiul putea să plece.

Şirul de căruţe, în frunte cu cea în care se aflau eroii principali ai fericitului eveniment era întâmpinat de puştani, care le aruncau înainte găleţi cu apă, pentru care primeau bacşişul cuvenit. Alaiul se deplasa pe strada principală a localităţii, în marşul înfocat al lăutarilor, conduşi de *maestrul* Gheaţă, acompaniat de chiotele voiniceşti ale flăcăilor.

Evocând aceste momente şi obiceiuri frumoase din viaţa satului de odinioară, mi-am amintit o întâmplare ieşită din comun, care a şocat lumea şi a fost comentată, în fel şi chip, multă vreme. Un flăcău dintr-un sat vecin şi-a ales mireasa din satul meu. Familiile tinerilor s-au înţeles, au stabilit toate

detaliile privitoare la zestre şi la nuntă, s-au făcut pregătirile necesare, dar în ziua când trebuia să aibă loc evenimentul, când mirele a venit să-şi ia mireasa, ia-o pe aceasta de unde nu-i. Fugise cu iubitul ei, pe care părinții nu-l doreau ca ginere. Puşi în fața acestei situații inedite, naşul, împreună cu mirele au intrat în grajdul cetățeanului, au luat vaca promisă ca zestre, au legat-o de căruță şi au făcut cale întoarsă. Copil fiind, am privit printre scândurile gardului alaiul trist care pleca cu o vacă în loc de mireasă.

Lada cu zestre era poate primul şi singurul obiect de mobilier al familiei nou întemeiate, avea multiple utilizări şi era aşezată la loc de cinste, în camera de curat. Având încuietoare, în ea erau păstrate valorile, actele, fotografiile, *averea* familiei.

Pentru cuplurile ajunse la vârsta părului alb, lada de zestre le amintea de ziua nunții, cea care rămâne pentru totdeauna în memoria afectivă, de anii începutului de drum în viața de familie, de greutățile şi bucuriile primilor ani de viață în doi.

Pentru nepoți, conținutul ei a devenit *comoara din lada de zestre a bunicii*, cu obiecte vechi, cu parfum de istorie a familiei, cu miros de busuioc şi de levănțică, mărturii ale unei vieți de aproape un secol...

Dar timpul a trecut, vremurile s-au schimbat iar lada cu zestre este pe cale să cadă în desuetudine. Este înlocuită din ce în ce mai frecvent cu automobile de ultimă generație, cu firme prospere, cu apartamente şi vile de lux, cu ferme viticole şi zootehnice, cu bijuterii şi conturi bancare în valută.

Oare bogățiile primite în timpurile de acum ca zestre oferă şi garanția măcar a unui dram de fericire pentru tinerii căsătoriți?

Singurătatea

Moto:
Cine cu singurătatea s-a-nsoțit,
Să consulte un medic, negreşit!

Se spune despre om că nu este făcut să trăiască singur, că este, prin excelență o ființă socială. Acest lucru fiind dovedit şi de legenda despre strămoşii noştri, Adam şi Eva, care s-au *asociat*, iar după ce au fost izgoniți din Rai, au populat planeta Pământ cu urmaşi, printre care ne numărăm şi noi, trăitorii de azi.

Îi spuneam într-o scrisoare amicului meu, Mihai Munteanu, poetul din Cordăreni, că singurătatea are o mie de neajunsuri şi doar un avantaj: posibilitatea de a fi cu tine însuți şi de a crea nestingherit. Era un gând izvorât din traiul în solitudine, care a fost apreciat de colegul meu ca fiind un frumos panseu.

Viața de unul singur ca opțiune personală sau impusă de împrejurări fortuite, a fost privită şi apreciată în moduri diferite de către mari personalități ale spiritului uman, de la aprobare şi susținere, la condamnare şi detestare. Astfel, Artur Schopenhauer, filozof german, susținea că singurătatea este „soarta spiritelor superioare” în timp ce I. Ducici o considera „una din cele mai vechi nefericiri ale bătrânilor”.

O opinie oarecum şocantă este aceea a biologului american H. Miller: „dintre toate ființele terestre, omul este cel mai singur. Cu atât mai solitar cu cât e mai înconjurat de cei din rasa lui”.

Am cunoscut persoane, de ambele sexe, care se plângeau

de singurătate dar se complăceau în această situație. În cazul acestora a intervenit obişnuința şi comoditatea, pentru că, la drept vorbind, e mai simplu să ai grijă numai de tine, decât să-ți asumi şi grija altuia.

Rău este că omul, fiind o ființă uşor adaptabilă, se acomodează lesne cu modul solitar de viață şi nu mai nutreşte dorința de a redobândi statutul de familist. Unele persoane singure cochetează cu intenția de a pune capăt singurătății, şi chiar se plâng de neajunsurile ei, dar nu întreprind nimic în acest sens.

Sunt şi persoane care manifestă o sinceră dorință de a ieşi din prăpastia singurătății dar nu au curajul să o facă, fie din cauza unor experiențe eşuate, fie că nu mai au puterea să o ia de la capăt într-un asemenea demers.

Opțiunea pentru singurătate dintru-nceput, sau permanentizarea ei când survine conjunctural, trădează unele specificități în structura psihică a persoanei respective, constituind o oarecare abatere de la firescul existențial.

Pe individul singur, bărbat sau femeie, îl pândesc numeroase pericole, devine vulnerabil, poate cădea pradă viciilor, este predispus unor suferințe psihice (depresii, nevroze, halucinații, iluzii, frică excesivă etc.). Fr. Spielhagen, romancier german, compară singurătatea cu „parfumul unei plante otrăvitoare, dulce, dar amețitor, şi, cu timpul, vătămător chiar pentru cele mai puternice constituții”, iar J.W. Goethe spunea tot despre singurătate: „nimic mai periculos”.

Cu mai mult de două decenii în urmă, când mă aflam la începutul văduviei, a venit la mine un cetățean simplu, muncitor pensionar, să-mi ceară nişte relații despre un fost elev. Când a aflat că sunt singur, respectuos şi cu totul dezinteresat, m-a sfătuit să-mi găsesc o tovarăşă de viață, cât nu e prea târziu, nu neapărat cu diplomă universitară, dar sufletistă. Am avut unele tentative, nu am perseverat, timpul a trecut şi, acum, în pragul senectuții mă aflu în aceeaşi situație.

Îi îndemn pe toți confrații mei, aflați în aceeaşi situație, să fie mai curajoşi, mai decişi, să facă eforturi pentru a reintra în normalitate, în firescul uman.

Pentru majoritatea persoanelor singure aria relațiilor sociale se restrânge treptat, prieteniile se răcesc, se destramă, favorizând adâncirea procesului de însingurare, de izolare. O dată rupte legăturile cu lumea, cu tumultul vieții, singurătatea erodează lent sănătatea psihică, sileşte persoana în cauză să recurgă la paliative cu speranța de a atenua dezastrele solitudinii. Se iluzionează cu creşterea dozei de nicotină şi de cafeină, încearcă să-şi înece urâtul în alcool, este o pradă uşoară pentru racolatorii diferitelor secte religioase, sau intră în contact cu persoane dubioase care o pot târî în prăpastie. Avea dreptate scriitorul francez Th. Gautier să caracterizeze singurătatea ca fiind „cea mai rea tovarăşă atunci când cauți uşurarea şi uitarea”.[1]

[1] Citatele despre singurătate au fost selectate din *Dicționar al spiritului uman* de Mircea Traian Biju, Editura Albatros, Bucureşti, 1983.

Un suflet mare

Pe geologul Ionel Lungu l-am cunoscut la scurtă vreme după ce mi-a devenit vecin, prin mutarea sa în blocul mic, alăturat. Fiind o persoană agreabilă şi comunicativă, intra în vorbă cu mulți din cei care îi treceau pe sub geam şi era disponibil oricând să stea la o şuetă în încercarea de a diminua urâtul singurătății.

Încet, încet, întâlnirile noastre au devenit un fapt obişnuit şi aşteptat iar schimburile de confesiuni despre destinele noastre nefericite ne-au apropiat sufleteşte, astfel că nu după multă vreme am devenit amici.

Îl vizitam zilnic. Dificultățile pe care le întâmpina la mers, nu-i permiteau să-mi întoarcă vizitele, astfel că mă aştepta şi mă primea cu nedisimulată bucurie. Discuțiile noastre acopereau o arie largă de aspecte: de la banalitățile vieții cotidiene, evocări din viața zbuciumată mai recente sau mai de demult, evenimente sportive, probleme de sănătate, până la *mersul pe loc* a tranziției româneşti, veşti din presă, evenimente artistice şi politice şi multe altele.

Un moment nelipsit la întâlnirile noastre îl constituia lectura ultimelor creații ale subsemnatului. Tot el a fost şi primul cititor al cărților mele pe care le prețuia şi le purta cu el la spital pentru a le citi. Păstrez în memorie o întâmplare care m-a impresionat şi care s-a petrecut cu puțin timp înainte de a interveni *sfârşitul*.

Era internat la Spitalul de recuperare şi un bolnav din salon l-a rugat să-i împrumute cartea „Parfum de spini”. În

timpul cât amicul Lungu era dus la sala de investigații cetățeanul respectiv s-a externat şi a plecat cu tot cu carte. Mi-a relatat acest episod cu atâta regret, încât i-am promis că îi voi aduce, la următoarea mea vizită, altă carte. A treia sau a patra zi, în timp ce mă pregăteam să merg la spital, am aflat, cu stupoare, că nu mai am cui să-i duc cartea. Se stinsese cu câteva clipe mai înainte.

Dar ceea ce ne-a apropiat foarte mult a fost dragostea pe care o manifestam amândoi pentru cățeii care s-au pripăşit şi s-au ataşat de locatarii din blocurile în care locuiam. El, mai mult ca alții, le purta de grijă, le cumpăra hrană din pensia sa modestă, îi ocrotea şi îi iubea cu adevărat. Nu pot să uit o întâmplare de-a dreptul impresionantă. În campania de sterilizare a câinilor fără stăpân, cele două cățeluşe din grupul de trei au fost prinse şi duse la operație, iar când au fost aduse înapoi una dintre ele avea o rană care dădea semne de infecție. L-am văzut suferind efectiv şi îi dădeau lacrimile când vorbea despre ea. A chemat un medic veterinar pe care l-a plătit din banii lui pentru a o salva.

Câinii nu erau singurii cu care împărțea pensia. La geamul de la bucătăria lui veneau la ore numai de ei ştiute, mai mulți porumbei care îşi primeau hrana zilnică. La fel, la ore pisicesc programate, veneau şi vreo trei mâțe ca să-şi primească, de două ori pe zi, rația de mâncare. În plus, în bucătăria neîncăpătoare avea două cuşti cu trei canari, de care se îngrijea în mod deosebit şi al căror cântec *îl ungea la inimă*. Când era internat în spital, persoana care avea în grijă canarii primea consemnul: „ochii şi canarii”.

Când starea sănătății se degradase şi stătea mai mult prin spitale, în vizitele pe care i le făceam, una dintre dorințele sale era să afle veşti despre căței, pisici, porumbei, din îngrijirea cărora făcuse un țel al vieții lui chinuite.

Unul dintre căței nu avea cuşcă şi bietul Ionel Lungu dorea să-i facă şi lui o „casă”. A plecat, însă, din această lume

cu sufletul neîmpăcat, înainte să ducă la îndeplinire acest proiect.

Diabetul care s-a instalat tot mai puternic, complicațiile pe care acesta le-a generat, stresul produs de boală şi singurătate i-au pregătit insidios sfârşitul la o vârstă când pentru mulți mai există reale speranțe de viață.

Dragă amice, care ai avut un suflet mare, odihneşte-te în pace, acolo unde ți-ai aflat tihna şi împăcarea. Eu îți păstrez o neştearsă amintire şi, dacă mă auzi, îți spun că îmi lipseşti mult.

„Cenaclul”

De o bună bucată de vreme, de când consumarea apei de izvor din Grădina botanică a devenit o *modă* pentru mulți ieşeni, apa fiind pentru unii doar un pretext de a petrece câteva ore într-un mirific cadru natural, îmi dau întâlnire la statuia lui Mihai Viteazu din Copou cu amicul meu din tinerețe, juristul Ion N. Oprea, pentru a merge la izvor să luăm apă, dar mai ales pentru a sta de vorbă.

Scrutând cu ochii minții trecutul îndepărtat, ce apare pâclos, ca privit într-o oglindă uzată, şi scotocind prin cele mai ascunse cotloane ale memoriei, evocăm, în taifasurile noastre, chipuri de oameni, locuri, întâmplări şi evenimente de demult, acoperite de *colbul* timpului.

Este plăcut şi deconectant pentru noi, ajunşi la vârsta bilanțului, să ne amintim lucruri care ne-au însoțit anii tinereții când, abia ieşiți din adolescență, ne avântam pe pieptişul abrupt, dar atrăgător, al publicisticii, la ziarul bârlădean „Steagul roşu”. El, junele din Priponeştii Tutovei care încă *nu-şi pusese pirostriile*, descifra alfabetul ziaristicii şi hălăduia pe coclaurile fostei regiuni Bârlad în căutarea de date şi fapte pentru ştiri şi reportaje. Eu, dascăl începător, cu responsabilitatea conducerii unei şcoli în spate şi a unei familii care s-a rotunjit prin venirea pe lume a celor doi copii, cochetam cu scrisul şi publicam în ziarul sus amintit.

În acei ani şi în acele circumstanțe ne-am cunoscut, afinitățile pentru scris ne-au apropiat, iar aprecierea şi stima erau reciproce. Reorganizarea administrativă a țării şi

evenimentele care s-au rostogolit peste noi ca un tăvălug, ne-au despărțit pentru multă vreme, regăsindu-ne în urbea Iaşilor şi reînnodând, la alt nivel, relațiile noastre de oameni ai condeiului.

După încheierea studiilor juridice şi practicarea altor profesii, amicul meu a revenit la prima *dragoste*, ziaristica. În această postură a sa, am inițiat o fructuoasă colaborare pe când el susținea o rubrică zilnică la cotidianul „Monitorul”, inspirat intitulată, „De vorbă cu cititorii”. În acest spațiu de gazetă au văzut lumina tiparului multe dintre scrierile mele (catrene, eseuri, articole de opinie şi atitudine), pe care, împreună cu multe altele, le-am reunit în cartea „Parfum de spini” apărută la Editura „Pim” din Iaşi în anul 2003 şi pe care Ion N. Oprea a prezentat-o elogios în paginile ziarului la care lucra.

Şi după dispariția rubricii respective din ziarul Monitorul, întâlnirile noastre, pe care le-am numit metaforic *cenaclu*, au continuat. Discuțiile cu conținut literar, publicistic, social şi politic par să îndreptățească denumirea ce am dat-o întrevederilor noastre.

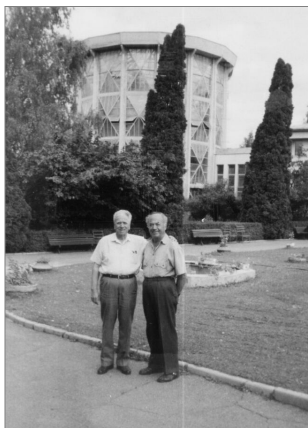
Scrisul, această frumoasă îndeletnicire liber asumată, pasionantă ca dragostea pentru femeia iubită, pornită din adâncurile nepătrunse ale spiritului, devoratoare de energii intelectuale şi sufleteşti, - scrisul cu înaintări şi stagnări, cu împliniri şi poticneli, cu bucurii şi întristări este una dintre temele predilecte ale discuțiilor noastre. Ne bucurăm că ne vedem, iar schimbul de informații şi de opinii ne remontează şi ne oferă clipe de confort intelectual şi o stare psihică de bine.

Pasiunea pentru jurnalistică a lui Ion N. Oprea s-a materializat într-o lucrare documentară amplă de cercetare a presei bârlădene de la începuturile ei şi până astăzi, lucrare ce a fost predată Editurii *Moldova* şi urmează să apară într-un viitor nedefinit. Mărturisesc că m-a impresionat răbdarea şi tenacitatea de care a dat dovadă amicul meu pentru a scoate la lumină, de sub colbul arhivelor, o istorie a publicațiilor care au

apărut de-a lungul timpului în oraşul Bârlad.

În anotimpurile prielnice pentru ieşirea în natură şi pe vreme frumoasă *şedinţele cenaclului* le ţinem în Grădina Botanică, pe o bancă dintr-un încântător colţ al acestei *minuni*, rezultată din îngemănarea măiestriei naturii cu ingeniozitatea şi talentul botaniştilor şi peisagiştilor. Discuţiile noastre sunt stimulate de aerul curat, de frumosul armonios din jur, de ciripitul şi cântecul păsărelelor care dau un plus de încântare clipelor petrecute aici.

Îmbătaţi de ozonul vegetaţiei abundente, susţinuţi de priveliştea feerică ce ni se oferă privirilor, dialogul nostru curge lin, odihnitor şi plăcut, ca nişte adieri de tihnă şi împăcare sufletească, cu exprimarea dorinţei pentru o viitoare întâlnire.

În Grădina Botanică
cu amicul Ion N. Oprea

Într-una din zile mi-a venit ideea să iau cu mine aparatul de fotografiat pentru a face o poză împreună, în acest colţ de rai pământean. Reproducerea ei în interiorul prezentului material este şi un semn al preţuirii pe care o acord prieteniei cu experimentatul jurnalist şi jurist Ion N. Oprea.

Vremea nefavorabilă, zăpada şi gerurile iernii precum şi îndeletnicirea scrisului căreia ne-am dedicat, au întrerupt, temporar, reuniunile *cenaclului*, reuniuni pe care le vom relua, negreşit, odată cu venirea primăverii.

Fotografia

O scrisoare (redată în facsimil) însoțită de o fotografie (reprodusă mai jos) m-au emoționat până la lacrimi. Autoarea acestei imense bucurii este o colegă de clasă la şcoala primară din satul Dorobanți, comuna Nicşeni, județul Botoşani, pe nume Hareta Cântec (Pârlog, după căsătorie), care trăieşte în oraşul de pe Bega şi care, cu totul întâmplător a dat peste ultimele două cărți ale mele cu ocazia unei vizite pe care a făcut-o în satul natal.

Cărțile „Flori târzii" şi „Parfum de spini" le-am oferit aproape tuturor rudelor şi prietenilor iar autoarea scrisorii le-a descoperit la sora mea, Ileana Cântec.

Am rămas surprins când într-o zi de decembrie a anului trecut am primit un telefon din Timişoara de la colega mea şi, printre altele, mi-a spus că a luat cele două cărți de la sora mea, să le citească acasă pe îndelete, că i-au plăcut foarte mult şi că ar dori să le aibă în biblioteca proprie. I-am transmis colegei mele că poate să le păstreze, eu urmând să-i dau surorii mele altele.

Nu după multă vreme, pe data de 12 ianuarie 2004 am primit de la ea un plic recomandat cu o scrisoare şi o fotografie, despre care am pomenit la începutul acestei scrieri.

Stau cu fotografia în față şi o privesc îndelung, cu încordare şi emoție. În ea sunt chipurile copiilor de clasa a III-a primară din care făceam şi eu parte. Încerc să-i recunosc, recurg şi la serviciile unei lupe, dar strădaniile mele sunt aproape zadarnice. Cu greu mă recunosc în copilul de atunci, pe locul al treilea, de la stânga la dreapta, în primul rând de jos.

Cu multe eforturi reuşesc să mai identific încă vreo cinci-şase figuri, după care mă las păgubaş.

S-au scurs de atunci 65 de ani, timp în care imaginea persoanelor pe care nu le-am mai văzut, s-a şters din memorie.

După felul cum sunt aşezaţi copiii şi după locul ales, s-ar părea că fotografia a fost făcută de o persoană pricepută şi care a folosit materiale de bună calitate.

Aşezaţi pe treptele din faţă ale vechii şcoli, tip Spiru Haret, obiectivul aparatului foto a surprins şi a fixat pe peliculă o imagine de ansamblu a grupului, demnă de un profesionist. În centrul fotografiei admir figurile distinşilor învăţători Ecaterina şi Ion Iliescu. Nu-mi amintesc dacă eu am fost în posesia unei asemenea fotografii şi de aceea sunt recunoscător colegei mele că mi-a dat o copie. Este cel mai frumos dar pe care mi l-ar fi putut oferi.

Şcoala, aşezată în buza dealului pe un teren aproape plat, cu faţada la şoseaua care traversează satul, mai există şi astăzi. A fost o construcţie solidă, realizată la începutul secolului trecut, cu o sală mare de clasă şi cu locuinţă pentru director, o şcoală tip, după un proiect aprobat de fostul mare ministru al învăţământului, Spiru Haret.

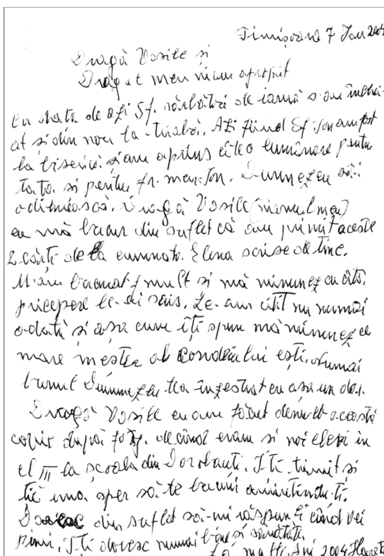
1939, un grup de elevi ai Şcolii primare din satul Dorobanţi

După construirea noului local, mai mare, cel vechi a fost dat spre folosință Grădiniței.

Dar ce poate oferi o fotografie în care eşti împreună cu colegii de clasă de la şcoala primară, alături de care ai deprins buchea cărții, te-ai jucat, te-ai bucurat, ai crescut şi ai descifrat primele litere din alfabetul vieții?

În primul rând, fotografia mi-a provocat o mare şi plăcută emoție, pentru că este o mărturie despre locul de unde mi-am luat *zborul* spre învățătura înaltă, spre lumea cărții. Privind-o, încerc un sentiment de jenă pentru neputința mea de a recunoaşte în figurile de copii pe tovarăşii mei de învățătură, de joacă şi de şotii. Din îndepărtata copilărie, din frumoşii şi inocenții ani de şcoală primară, puține imagini mi-au mai rămas în memorie.

În al doilea rând, fotografia pe care o tot privesc este o provocare şi o invitație la retrospecție, la nostalgie.

Timişoara 7 Ian 2004
Dragă Vasile şi
Dragul meu [illegible]
Cu ocazia de azi Sf. sărbători de iarnă s-au închei-
at şi din nou la [illegible]. Azi fiind Sf. Ion am fost
la biserică şi am aprins câte o lumânare pentru
toate şi pentru fr. meu Ion. Dumnezeu să-i
odihnească. Dragă Vasile (vărul meu)
eu mă bucur din suflet că am primit aceste
2 cărți de la cumnata Elena scrise de tine.
M-am bucurat mult şi mă minunez cu câtă
pricepere le-ai scris. Le-am citit nu numai
o dată şi aşa cum îți spun mă minunez ce
mare meşter al condeiului eşti. Numai
bunul Dumnezeu te-a înzestrat cu aşa un dar.
Dragă Vasile eu am găsit demult o carte
copie după fotg. de când eram şi noi elevi în
cl. III la şcoala din [illegible]. Îți trimit şi
ție una, sper să te bucuri amintindu-ți.
Doresc din suflet să-mi răspunzi când vei
primi. Îți doresc numai bine şi sănătate.
La mulți Ani 2004

Scrisoarea? Este un mesaj al unui om neexperimentat în comunicarea prin intermediul scrisului, de o debordantă sinceritate şi cu o surprinzătoare capacitate de a spune simplu, în esențe, ceea ce gândeşte şi simte. „Dragă Vasile, eu mă bucur din suflet că am primit aceste două cărți scrise de tine ... şi mă minunez cu câtă pricepere le-ai scris. Le-am citit nu numai odată şi, aşa cum îți spun, mă minunez ce mare meşter al condeiului eşti. Numai bunul Dumnezeu te-a înzestrat cu aşa un dar”. Cred că şi unii exegeți ai artei cuvântului scris ar putea fi invidioşi pe acest mod direct şi simplu de a spune

multe în puține cuvinte.

Impulsionat de stările afective pe care le trăiesc citind şi recitind scrisoarea, privind îndelung fotografia, am aşternut pe hârtie aceste simțăminte şi gânduri ce se doresc a fi un omagiu adus anilor candizi ai copilăriei şi fericitului prilej de a mă reîntâlni, emoțional, cu ea.

Privesc fascinat şi cu nesaț chipul copilăriei...

Plimbarea

Pentru persoanele care şi-au încheiat activitatea profesională şi au intrat în *concediu nelimitat*, ieşirea zilnică dintre pereții apartamentului, care pentru unii au devenit un fel de cămaşă de forță, este mai mult decât binefăcătoare, este o necesitate.

Ca mulți alții aflați în aceeaşi situație, mi-am propus ca în fiecare zi, indiferent de vreme, să ies din casă pentru câteva ore, să văd şi să mă vadă lumea, să fac puțină mişcare mergând pe jos, să mă aerisesc. În asemenea plimbări am constatat un fapt grav şi dureros: comportamentul civilizat al ieşenilor de toate culorile şi aproape de toate vârstele nu mai există. Iată un exemplu, pentru început.

Grupuri de adolescenți, băieți şi fete se deplasează ocupând întreaga lățime a trotuarului. Vorbesc toți deodată cu voci stridente, râd zgomotos în cascade, sunt gata să dea peste persoanele vârstnice, dacă acestea nu se feresc din calea lor. Tihna şi starea de bine pe care le cauți într-o plimbare pe Copou se duc *pe apa sâmbetei*, dacă ai ghinionul să ți se sincronizeze paşii cu un astfel de grup.

Pentru a-mi putea continua plimbarea în linişte, mă îndepărtez de grupul gălăgios şi obositor, fie grăbind, fie încetinind paşii. Dar mă lovesc de o altă dovadă a lipsei de civilizație care mă îngrețoşează. Pe fiecare decimetru patrat al trotuarului se lăfăie bucăți de flegmă, de secreții nazale sau de scuipat. Păşesc printre ele ca la şotron, dar atenția îmi este atrasă şi de alte manifestări ale lipsei de educație elementară şi

de bun simț. Peste tot, pe trotuar şi pe spațiul verde (care ar trebui să aibă iarbă şi flori, dar nu are) sunt semănate chiştoace şi ambalaje de la țigări, bilete de la mijloacele de transport în comun, hârtii de tot felul, capace şi sticle de la sucuri, deşi coşurile pentru gunoi, vopsite cu o culoare care te invită să le foloseşti, se află la tot pasul.

Încercând un sentiment de profundă nemulțumire față de aceste aspecte, îmi vine în minte o întâmplare la care am fost martor şi care m-a impresionat în mod plăcut. Mă aflam într-o stație de troleibuz, unde mai aşteptau câteva persoane, între care şi o doamnă cu o fetiță de vreo trei-patru ani, care mânca ceva dintr-un pachețel. Când a isprăvit de mâncat, a întrebat-o pe maică-sa ce să facă cu ambalajul. Aceasta i-a arătat un coş pentru gunoi aflat în apropiere. Când fetița a ajuns la locul indicat a constatat că nu ajunge la coş. Atunci mama a ridicat-o puțin, astfel ca fetița să pună hârtia acolo unde trebuia, oferindu-i, astfel, prilejul de a trăi satisfacția că a făcut un lucru bun. Cred că am asistat la un exercițiu frumos şi eficient de formare a comportamentului civilizat, pe care l-am aprobat şi admirat. Imediat după acest episod a sosit în stație şi troleibuzul aşteptat. Din el au coborât câteva persoane. O doamnă *bine* şi un domn *arătos* au aruncat pe asfalt biletele de călătorie folosite.

Revin la plimbările mele. Pe trotuarele multor artere de circulație am întâlnit unul dintre cele mai neplăcute aspecte. Scârnele câinilor, scoşi la plimbare de stăpânii lor, le întâlneşti cu o frecvență revoltătoare. Posesorii acestor drăgălaşe animale de companie ar trebui obligați să curețe murdăriile lăsate în urmă de patrupede, aşa cum se întâmplă în țările civilizate. S-ar evita, astfel, călcarea şi înşirarea lor de către pietoni.

Plăcerea unei plimbări în Copou îmi este diminuată şi de claxoanele automobilelor care circulă pe bulevard cu viteză de raliu, precum şi de fumul şi gazele de la țevile de eşapament, pe care acestea le răspândesc din belşug.

Ajungând la rondul de la Agronomie, mă urc într-un tramvai din cele lungi, moderne, silențioase şi elegante, cu scaune tapițate. Şi aici ieşenii şi-au pus imediat amprenta lipsei lor de civilizație: stofa de la fotolii este murdară sau tăiată, mânerele de sprijin ale băncilor sunt rupte, pe spatele unor scaune au apărut desene şi scrisuri pornografice, multe geamuri sunt zgâriate. În vagonul în care mă aflam, când coboram dealul Copoului, s-a urcat o ceată de adolescenți îmbrăcați ca pentru sport, care probabil veneau de la antrenament şi se îndreptau spre diferite zone ale oraşului. Erau extrem de expansivi, vorbeau şi râdeau zgomotos, întrecându-se să povestească întâmplări din şcoala în care învață sau din cartierul în care locuiesc. Astfel, toți călătorii din vagonul respectiv au aflat că la şcolile la care învață, profesorii nu prea vin la ore, că elevii copie *pe rupte*, că după ce s-au asigurat cu note de trecere nu se mai omoară cu învățatul şi nu mai dau pe la şcoală, că fiecare dintre ei are gaşca lui în cartier, că *profa* de engleză de la o şcoală oarecare este în relații amoroase cu *proful* de muzică şi multe altele. Nici unul dintre călătorii aflați în tramvai şi, deranjați de gălăgia grupului respectiv, nu a avut curajul să ia atitudine față de manifestările acelor mici *barbari*, pentru că ar fi riscat să se expună ieşirilor imprevizibile ale acestora.

Trebuie să mărturisesc, nu fără părere de rău, că adeseori plimbările mele s-au încheiat cu năduf, în locul liniştii şi relaxării pe care le căutam. Şi aceasta datorită faptului că în urbea de pe malul Bahluiului absența educației civice elementare şi lipsa conduitei civilizate, pe care le întâlneşti la tot pasul, urâțesc oraşul şi viața locuitorilor. Se pare că civilizația străzii şi comportamentul decent în mediile publice mai au multe carențe.

Drumul cerșetoriei

Cele ce urmează s-au petrecut în perioada capitalismului românesc interbelic, în lumea satului, şi evocă aspecte pe care le-am trăit în copilărie şi le rememorez cu nostalgie, dar şi cu amărăciune.

Satul în care am văzut lumina zilei este un sat relativ nou, croit după reguli cadastrale riguroase, cu ulițe drepte şi largi ce străbat localitatea de la un capăt la celălalt, cu oameni în majoritate gospodari, cei mai mulți împroprietăriți în urma primului război mondial. Existau şi oameni necăjiți, cu pământ puțin şi cu multe guri de hrănit, dar nu cerşeau. Se împrumutau de la cei mai avuți, în contul muncilor agricole viitoare, se angajau slugi la boieri sau la bogătaşii satului, luau pământ *în parte* sau *în arendă*, trăiau în lipsuri, dar nu se umileau cerşind.

Veneau în sat să cerşească oameni nevoiaşi din mahalalele sărace ale Botoşanilor, *din calicime* – cum mai erau numite, persoane pentru care hrana mizeră era nesigură de la o zi la alta, iar pentru mulți dintre ei unicul mijloc de procurare a acesteia era mila, mila publică.

Copil fiind, vedeam în sat persoane sărăcăcios îmbrăcate şi uscățive, care purtau pe umeri două traiste şi în mână un băț pentru sprijin şi pentru a se apăra de câini, care mergeau de la o poartă la alta *cântând* un text în care invocau mila şi-i îndemnau pe săteni să facă pomană.

Veneau şi persoane care aveau un beteşug, lipsindu-le un ochi, o mână sau un picior şi care se deplasau cu o cărucioară improvizată, şubredă, trasă de un căluț slăbănog, aproape scheletic, şi care se oprea la fiecare poartă în momentul când

stăpânul lui începea să-şi rostească cererea de milostenie. Pentru cerşetorul din acest original vehicul era binevenit orice. El era pregătit cu saci şi tăgârțe pentru toate felurile de produse ce i s-ar fi putut oferi. Sătenii cu frică de Dumnezeu şi cu oarecare dare de mână veneau la teleguța acestuia, fie cu o strachină de făină de porumb, fie cu un căuş de ştiuleți sau o sită de grăunțe, fie cu o tăbuiață de cartofi, cu o bucată de pâine sau malai, ori cu un castronel de mâncare şi o lingură de lemn.

Îmi stăruie în memorie o întâmplare legată de acest fenomen, cerşetoria în lumea satului. Casa copilăriei mele era situată la şoseaua care traversează satul şi care vine de la Botoşani, mergând spre gara Vorniceni. Datorită acestui fapt, fel de fel de călători ne băteau în poartă. Într-o zi, o căruță cu coviltir a unei familii de țigani nomazi a oprit în zonă, în dreptul porții şi a cerut de mâncare. Mama, care nu-şi vedea capul de treburi le-a pus pe masa de la *hornoaică* un codru de mămăligă, patru linguri de lemn şi într-un castron le-a turnat lapte acru dintr-o oală mai mare. Când a dat să plece la treburile ei, unul dintre *musafiri* i-a spus:

- Lasă, mătuşă, oala aici, că ne mai turnăm noi.

La care biata mama i-a răspuns:

- Câți mai am eu de hrănit din oala asta...

Am spus şi cu alt prilej că eram o familie numeroasă şi strâmtorată.

Pentru noi, copiii, care locuiam în acelaşi cot de sat şi ne jucam împreună, apariția „calicului", a cerşetorului invalid, era un prilej de hârjoană şi ghiduşii în jurul căruței acestuia, şi-l petreceam cu strigăte şi chiote, făcând o mare hărmălaie până ce dispărea din câmpul nostru vizual. Câteva zile, apoi, jocul „de-a calicul" era printre preferințele noastre...

După 1989, pe măsură ce sărăcia s-a extins ca o molimă, la oraşe ca şi la sate, numărul persoanelor care apelează la mila publică sau a guvernului a crescut îngrijorător de mult. Oraşele, mai ales oraşele mari au devenint centre de atracție pentru

persoane sărace provenite din lumea satelor, care cerşesc în locurile aglomerate sau intens circulate, cerşetoria parcurgând, astfel drumul invers, de la sat către oraş.

Pentru aleşii noştri, care se numără printre îmbogățiții tranziției, această stare de lucruri ar trebui să constituie un semnal de alarmă de gradul zero.

CUPRINS